

॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥ काण्डम् १ ॥

॥ प्रथमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे प्रथमः प्रश्नः ॥

इ॒षे त्वो॒र्जे त्वा॑ वा॒यवः॑ स्थोपा॒यवः॑ स्थ दे॒वो वः॑
सवि॒ता प्रा॑र्पयतु श्रेष्ठ॑तमाय॒ कर्म॑ण॒ आ प्या॑यध्वमघ्निया
देवभा॒गमूर्ज॑स्वतीः पय॑स्वतीः प्र॒जाव॑तीरनमी॒वा अ॑य॒क्ष्मा मा
वः स्तेन॑ ई॒शत॒ माऽघ॑श॒सो रु॒द्रस्य॑ हे॒तिः परि॑ वो वृणक्तु
ध्रु॒वा अ॒स्मिन्गोप॑तौ स्यात ब॒ह्वीर्य॑ज॒मान॑स्य प॒शून्पा॑हि॥ (१)

इ॒षे त्रि॑च॒त्वारि॑शत्॥ [१]

य॒ज्ञस्य॑ घोष॑द॒सि प्र॒त्युष्ट॑र॒क्षः प्र॒त्युष्टा॑ अ॒रा॒तयः॑
प्रेय॑म॒गाद्धि॑षणा॒ ब॒र्हिर॑च्छ॒ मनु॑ना कृ॒ता स्व॒धया॑ वि॒त॑ष्टा
त आ॒व॑हन्ति क॒वयः॑ पु॒रस्ता॑द्दे॒वेभ्यो॑ जुष्ट॑मि॒ह ब॒र्हिरा॑सदे॒
दे॒वानां॑ परि॑षू॒तम॑सि व॒र्षवृ॑द्धम॒सि दे॒व॑ब॒र्हिर्मा त्वा॑ऽन्व॒ङ्गा
ति॒र्यक्प॑र्व॒ ते रा॒ध्या॑समाच्छे॒त्ता ते मा रि॑षं दे॒व॑ब॒र्हिः
श॒तव॑ल्शं वि रो॑ह स॒हस्र॑वल्शा (२)

वि व॒यं रु॒हेम पृथि॒व्याः स॒म्पृचः॑ पा॒हि सु॒स॒म्भृतां॑ त्वा
स॒म्भ॒रा॒म्यदि॑त्यै रा॒स्नाऽसी॒न्द्रा॒ण्यै स॒न्नह॑नं पू॒षा ते॑ ग्र॒न्थिं ग्र॑न्थातु
स ते॒ माऽऽस्था॒दिन्द्र॑स्य त्वा बा॒हुभ्या॑मुद्यच्छे बृह॒स्पते॑र्मूर्धा
ह॑रा॒म्युर्व॑न्तरि॒क्षम॑न्विहि दे॒वङ्ग॑मम॑सि॥ (३)

सहस्र॑वल॒शा अ॒ष्टात्रि॑ंशच्च॥ _____ [२]

शु॒भ्रध्वं॑ दै॒व्याय॑ क॒र्मणे॑ दे॒वय॑ज्यायै मा॒तरि॒श्व॒नो घ॒र्मोऽसि॑
द्यौर॑सि पृथि॒व्यासि॑ वि॒श्वधा॑या अ॒सि पर॑मेण॒ धाम्ना॑ दृ॒ह॒स्व
मा ह्वा॑र्व॒सूनां॑ प॒वित्र॑मसि श॒तधा॑रं व॒सूनां॑ प॒वित्र॑मसि
स॒हस्र॑धा॒रं हु॒तः स्तो॒को हु॒तो द्र॒प्सोऽग्न॑ये बृह॒ते ना॒काय॑
स्वाहा॑ द्यावा॑पृथि॒वीभ्या॑ सा वि॒श्वायुः॑ सा वि॒श्वव्य॑चाः
सा वि॒श्वक॑र्मा स॒म्पृच्य॑ध्वमृ॒ताव॑रीरू॒र्मिणी॑र्मधु॒मत्त॑मा म॒न्द्रा
धन॑स्य सा॒तये॑ सोमे॒न त्वाऽऽत॑न॒च्मीन्द्रा॑य दधि॒ विष्णो॑
ह॒व्यं र॑क्षस्व॥ (४)

सोमे॑ना॒ष्टौ च॑॥ _____ [३]

क॒र्मणे॑ वां दे॒वेभ्यः॑ श॒केयं॑ वे॒षाय॑ त्वा प्र॒त्युष्ट॑ रक्षः प्र॒त्युष्टा
अ॒रा॒तयो॑ धू॒रसि॑ धूर्व॒ धूर्व॑न्तं धूर्व॒ तं योऽस्मान्धूर्व॑ति तं धूर्व॒

यं वयं धूर्वा॑म॒स्त्वं दे॒वाना॑म॒सि स॒स्त्रित॑मं प॒प्रित॑मं जुष्ट॑तमं
व॒ह्नि॒तमं दे॒व॒हू॒तम॒म॒हु॒तम॑सि ह॒वि॒र्धानं॑ द॒ह॒स्व मा ह्वा॑र्मि॒त्रस्य॑
त्वा चक्षु॑षा प्रेक्षे॒ मा भे॑र्मा सं वि॒क्था॒ मा त्वा॑ (५)

हि॒सि॑ष॒मुरु॒ वाता॑य दे॒वस्य॑ त्वा स॒वितुः॑ प्र॒स॒वे-
ऽश्वि॑नो॒र्बा॒हु॒भ्यां पृ॒ष्णो ह॒स्ता॑भ्याम॒ग्नये॒ जुष्टं॑ निर्व॒पाम्य॒ग्नी-
षो॒मा॑भ्यामि॒दं दे॒वाना॑मि॒दमु॑ नः स॒ह स्फा॑त्यै त्वा
ना॒रा॑त्यै सु॒व॒र॒भि वि॒ ख्ये॑षं वै॒श्वान॒रं ज्योति॑र्द॒ह॒न्ता॒न्दुर्या॑
द्यावा॑पृ॒थि॒व्यो॒रु॒र्वन्त॑रि॒क्षम॑न्वि॒ह्यदि॑त्यास्त्वो॒पस्थे॑ सादया॒म्यग्ने॑
ह॒व्यं र॑क्ष॒स्व॥ (६)

मा त्वा षट्त्वारि॑ंशच्च॥ [४]

दे॒वो वः॑ स॒वि॒तोत्पु॑ना॒त्वच्छि॑द्रेण प॒वि॒त्रेण॑ व॒सोः सूर्य॑स्य
र॒श्मि॑भि॒रापो॑ दे॒वीर॑ग्रेपु॒वो अ॒ग्रेगु॑वोऽग्रे॒ इमं॑ य॒ज्ञं न॑य॒ताग्रे॑
य॒ज्ञप॑तिं ध॒त्त यु॒ष्मानि॑न्द्रोऽवृणी॒त वृ॒त्रतू॑र्ये यू॒यमि॑न्द्रमवृणी॒ध्वं
वृ॒त्रतू॑र्ये प्रोक्षि॑ताः स्था॒ग्नये॑ वो जुष्टं प्रोक्षा॑म्य॒ग्नीषो॒मा॑भ्या॒
शु॒न्ध॑ध्वं दै॒व्याय॑ कर्म॒णे दे॒वय॑ज्याया॒ अव॑धू॒तं र॑क्षोऽव॑धू॒ता
अ॒रा॑त॒योऽदि॑त्यास्त्व॒गंसि॑ प्र॒ति त्वा॑ (७)

पृथिवी वै॑त्त्वधि॒षव॑णमसि वानस्प॒त्यं प्रति॒ त्वा-
 ऽदि॒त्या॒स्त्वग्वे॑त्त्व॒ग्नेस्त॒नूर॑सि वा॒चो वि॒सर्ज॑नं दे॒ववी॑तये त्वा
 गृ॒ह्णाम्यद्रि॑रसि वानस्प॒त्यः स इ॒दं दे॒वेभ्यो॑ ह॒व्यः सु॒शमि॑
 शमि॒ष्वेष॑मा व॒दोर्ज॑मा व॒द द्यु॒मद्व॑दत व॒यः स॑ङ्घा॒तं जे॑ष्म
 व॒र॒षवृ॑द्धमसि॒ प्रति॒ त्वा व॒र॒षवृ॑द्धं वे॒त्तु परा॑पू॒तः रक्षः॑
 परा॑पू॒ता अ॒रा॒तयो॑ रक्ष॑सां भा॒गोऽसि॑ वा॒युर्वो॑ वि॒वि॒नक्तु॑ दे॒वो
 वः सवि॒ता हि॒र॒ण्यपा॑णिः॒ प्रति॒ गृ॒ह्णातु॥ (८)

त्वा भा॒ग एका॑दश च॥ _____ [५]

अव॑धू॒तः रक्षो॑ऽव॑धू॒ता अ॒रा॒तयो॑ऽदि॒त्या॒स्त्वग॑सि॒ प्रति॒ त्वा
 पृथि॒वी वै॑त्तु दि॒वः स्क॑म्भ॒निर॑सि॒ प्रति॒ त्वाऽदि॒त्या॒स्त्वग्वे॑त्तु
 धि॒षणा॑ऽसि पर्व॒त्या प्रति॒ त्वा दि॒वः स्क॑म्भ॒निर्वे॑त्तु धि॒षणा॑-
 ऽसि पा॒र्व॒तेयी॑ प्रति॒ त्वा पर्व॑तिर्वे॒त्तु दे॒वस्य॑ त्वा सवि॒तुः
 प्र॑स॒वेऽश्विनो॑र्बा॒हुभ्यां॑ पू॒ष्णो ह॑स्ता॒भ्यामधि॑वपामि धा॒न्यम॑सि
 धि॒नुहि॑ दे॒वान्प्रा॑णाय॒ त्वाऽपा॑नाय॒ त्वा व्या॑नाय॒ त्वा दी॒र्घाम॑नु
 प्र॑सि॒ति॒मायु॑षे धां दे॒वो वः सवि॒ता हि॒र॒ण्यपा॑णिः॒ प्रति॒
 गृ॒ह्णातु॥ (९)

प्रा॒णाय॑ त्वा पञ्च॑दश च॥ _____ [६]

धृष्टिरसि ब्रह्मं यच्छापां ऽग्ने ऽग्निमामादं जहि निष्क्रव्यादं
 सेधा देवयजं वह निदग्धं रक्षो निदग्धा अरातयो ध्रुवमसि
 पृथिवीं दृ२हा ऽऽयुर्दृ२ह प्रजां दृ२ह सजातानस्मै यजमानाय
 पर्यूह धृत्रमस्यन्तरिक्षं दृ२ह प्राणं दृ२हापानं दृ२ह सजाता-
 नस्मै यजमानाय पर्यूह धरुणमसि दिवं दृ२ह चक्षुर् (१०)

दृ२ह श्रोत्रं दृ२ह सजातानस्मै यजमानाय पर्यूह
 धर्मा ऽसि दिशो दृ२ह योनिं दृ२ह प्रजां दृ२ह
 सजातानस्मै यजमानाय पर्यूह चितः स्थ प्रजामस्मै
 रयिमस्मै सजातानस्मै यजमानाय पर्यूह भृगूणामङ्गिरसां
 तपसा तप्यध्वं यानि घर्मे कपालान्युपचिन्वन्ति वेधसः।
 पूष्णस्तान्यपि व्रत इन्द्रवायू वि मुञ्चताम्॥ (११)

चक्षुर्गृष्टाचत्वारिंशच्च॥ _____ [७]

सं वपामि समापो अद्भिरङ्गमतु समोषधयो रसेन
 स२ रेवतीर्जगतीभिर्मधुमतीर्मधुमतीभिः सृज्यध्वमद्भ्यः परि
 प्रजाताः स्थ समद्भिः पृच्यध्वं जनयत्यै त्वा सं यौम्यग्रयै
 त्वा ऽग्नीषोमाभ्यां मुखस्य शिरो ऽसि घर्मो ऽसि विश्वायुरु

प्रथस्वोरु ते यज्ञपतिः प्रथतां त्वचं गृहीष्वाऽन्तरितं
 रक्षोऽन्तरिता अरातयो देवस्त्वा सविता श्रपयतु वर्षष्टे
 अधि नाकेऽग्निस्ते तनुवं माऽति धागग्ने हव्यं रक्षस्व
 सं ब्रह्मणा पृच्यस्वैकताय स्वाहा द्विताय स्वाहा त्रिताय
 स्वाहा॥ (१२)

सविता द्वाविंशतिश्च॥ [८]

आदद् इन्द्रस्य बाहुरसि दक्षिणः सहस्रभृष्टिः शततेजा
 वायुरसि तिग्मतेजाः पृथिवि देवयजन्योषध्यास्ते मूलं मा
 हिंसिषमपहतोऽरुः पृथिव्यै व्रजं गच्छ गोस्थानं वर्षतु
 ते द्यौर्बधान देव सवितः परमस्यां परावति शतेन पाशैर्यो-
 ऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मस्तमतो मा मौगपहतोऽरुः
 पृथिव्यै देवयजन्यै व्रजं (१३)

गच्छ गोस्थानं वर्षतु ते द्यौर्बधान देव सवितः परमस्यां
 परावति शतेन पाशैर्योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मस्तमतो मा
 मौगपहतोऽरुः पृथिव्या अदेवयजनो व्रजं गच्छ गोस्थानं
 वर्षतु ते द्यौर्बधान देव सवितः परमस्यां परावति शतेन
 पाशैर्योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मस्तमतो मा (१४)

मौ॒ग॒रु॒स्ते दि॒वं मा स्का॒न् वस॑वस्त्वा॒ परि॑गृह्णन्तु
 गा॒य॒त्रेण॒ छन्द॑सा रु॒द्रास्त्वा॒ परि॑गृह्णन्तु त्रैष्टु॑भेन॒ छन्द॑साऽ-
 ऽदि॒त्यास्त्वा॒ परि॑गृह्णन्तु जा॒ग॒तेन॒ छन्द॑सा दे॒वस्य॑ सवि॒तुः
 स॒वे क॒र्म कृ॑ण्वन्ति वे॒धसं ऋ॒तम॑स्यृ॒तस॑दनमस्यृ॒तश्री॑र॒सि
 धा अ॑सि स्व॒धा अ॑स्यु॒र्वी चा॑सि वस्वी॑ चा॒सि पु॒रा कू॒रस्य॑
 वि॒सृ॒पो वि॒रप्शि॑न्नुदा॒दाय॑ पृथि॒वीं जी॒रदा॑नु॒र्यामै॑र॒यं च॒न्द्रम॑सि
 स्व॒धाभि॑स्ता॒न्धीरा॑सो अनु॒दृश्य॑ यजन्ते॥ (१५)

दे॒व॒य॒ज॒न्यै व्र॒जन्त॑मतो॒ मा वि॑रप्शि॒न्नेका॑दश च॥ [१]

प्र॒त्युष्ट॑ꣳ रक्षः॒ प्र॒त्युष्टा॒ अरा॑तयोऽग्ने॒र्वस्ते॑जि॒ष्ठेन॒ तेज॑सा॒
 नि॒ष्ट॒पामि॒ गो॒ष्ठं मा निर्मृ॑क्षं वा॒जिनं॑ त्वा स॒पत्न॑सा॒हꣳ
 सम्मा॑ज्मि॒ वाचं॑ प्रा॒णं चक्षुः॑ श्रोत्रं॑ प्र॒जां योनिं॑ मा निर्मृ॑क्षं
 वा॒जिनीं॑ त्वा स॒पत्न॑सा॒हीꣳ सम्मा॑ज्म्या॒शासा॑ना सौम॒न॒सं
 प्र॒जाꣳ सौभा॑ग्यं त॒नूम्। अ॒ग्नेरनु॑व्र॒ता भू॒त्वा सन्न॑ह्ये सु॒कृता॑य॒
 कम्। सु॒प्र॒जस॑स्त्वा व॒यꣳ सु॒पत्नी॑रुपं (१६)

सेदि॒म। अ॒ग्ने स॒पत्न॑द॒म्भ॒न॒मद॑ब्धासो अदा॑भ्यम्। इ॒मं
 वि॒ष्या॑मि वरु॑णस्य॒ पाशं॑ यम॒ब॒ध्री॑त सवि॒ता सु॒शेवः॑। धा॒तुश्च॒
 यो॒नौ सु॒कृ॒तस्य॑ लो॒के स्यो॒नं मै स॒ह प॒त्या करो॑मि।

समायुषा सम्प्रजया समग्ने वर्चसा पुनः। सम्पत्नी पत्याऽहं
गच्छे समात्मा तनुवा मम। महीनां पयोऽस्योषधीनां
रसस्तस्य तेऽक्षीयमाणस्य निर् (१७)

वंपामि महीनां पयोऽस्योषधीनां रसोऽदब्धेन त्वा
चक्षुषाऽवैक्षे सुप्रजास्त्वाय तेजोऽसि तेजोऽनु प्रेह्यग्निस्ते
तेजो मा वि नैदग्नेर्जिह्वाऽसि सुभूर्देवानां धाम्नेधाम्ने देवेभ्यो
यजुषेयजुषे भव शुक्रमसि ज्योतिरसि तेजोऽसि देवो वः
सवितोत्पुनात्वच्छिद्रेण पवित्रेण वसोः सूर्यस्य रश्मिभिः
शुक्रं त्वा शुक्रायां धाम्नेधाम्ने देवेभ्यो यजुषेयजुषे गृह्णामि
ज्योतिस्त्वा ज्योतिष्यर्चिस्त्वाऽर्चिषि धाम्नेधाम्ने देवेभ्यो
यजुषेयजुषे गृह्णामि॥ (१८)

उप नी रश्मिभिः शुक्रं षोडश च॥ [१०]

कृष्णोऽस्याखरेष्ठोऽग्नये त्वा स्वाहा वेदिरसि बर्हिषे त्वा
स्वाहा बर्हिरसि सुग्न्यस्त्वा स्वाहा दिवे त्वाऽन्तरिक्षाय त्वा
पृथिव्यै त्वा स्वधा पितृभ्य ऊर्गभव बर्हिषद्भ्य ऊर्जा पृथिवीं
गच्छत विष्णोः स्तूपोऽस्यूर्णाम्रदसं त्वा स्तृणामि स्वासस्थं

दे॒वेभ्यो॑ गन्ध॒र्वोऽसि॑ वि॒श्वाव॑सुर्वि॒श्वस्मा॑दी॒षतो॑ यज॑मानस्य
परि॒धिरि॒ड ईडि॑त इन्द्र॑स्य बा॒हुर॑सि (१९)

दक्षि॑णो यज॑मानस्य परि॒धिरि॒ड ईडि॑तो मि॒त्रावरु॑णौ
त्वोत्तर॑तः परि॒धत्तां ध्रु॑वेण॒ धर्म॑णा॒ यज॑मानस्य परि॒धिरि॒ड
ईडि॑तः सूर्य॑स्त्वा पु॒रस्ता॑त्पातु॒ कस्या॑श्चिद॒भि॒शस्त्या॑
वी॒तिहो॑त्रं त्वा कवे॑ द्युमन्त॑ꣳ समि॑धीम॒ह्यग्रे॑ बृहन्त॑मध्व॒रे
वि॒शो य॒न्त्रे स्थो॑ वसू॑नाꣳ रु॒द्राणा॑मादि॒त्यानाꣳ सद॑सि सीद
जुहू॑रुप॒भृद्भुवा॑ऽसि घृ॒ताची॑ नाम्ना॑ प्रि॒येण॒ नाम्ना॑ प्रि॒ये सद॑सि
सीद॑ता अ॒सद॑न्त्सुकृ॒तस्य॑ लो॒के ता वि॑ष्णो पाहि पा॒हि य॒ज्ञं
पा॒हि य॒ज्ञप॑तिं पा॒हि मां य॑ज्ञ॒निय॑म्॥ (२०)

बा॒हुर॑सि प्रि॒ये सद॑सि पञ्चदश च॥ [११]

भुव॑नमसि॒ वि प्र॑थ॒स्वाग्रे॑ यष्ट॑रि॒दं नमः॑। जु॒हेह्य॑ग्निस्त्वा॑
ह्वय॑ति देव॒य॒ज्याया॑ उप॑भृदेहि॒ देव॑स्त्वा सवि॒ता ह्वय॑ति
देव॒य॒ज्याया॑ अ॒ग्नावि॑ष्णू मा वा॒मव॑ क्रमिषं॒ वि जि॑हाथां
मा मा॒ सन्ता॑प्तं लो॒कं मे॑ लो॒ककृ॑तौ कृणु॑तं वि॒ष्णोः
स्थान॑मसी॒त इन्द्रो॑ अकृ॒णोद्वी॑र्या॒णि समा॑र॒भ्योर्ध्वो॑ अध्व॒रो

दिविस्पृशमहुतो यज्ञो यज्ञपतेरिन्द्रावान्त्स्वाहा बृहद्वाः पाहि
माँऽग्ने दुश्चरितादा मा सुचरिते भज मुखस्य शिरोऽसि सं
ज्योतिषा ज्योतिरङ्गाम्॥ (२१)

अहुत् एकविंशतिश्च॥ [१२]

वाजस्य मा प्रसवेनोद्ग्राभेणोदग्रभीत्। अथा सपत्ना५ इन्द्रो
मे निग्राभेणाधरा५ अकः। उद्ग्राभं च निग्राभं च ब्रह्म देवा
अवीवृधन्। अथा सपत्नानिन्द्राग्री मे विषूचीनान्व्यस्यताम्।
वसुभ्यस्त्वा रुद्रेभ्यस्त्वाऽऽदित्येभ्यस्त्वाऽक्त५ रिहाणा
वियन्तु वयः। प्रजां योनिं मा निर्मृक्षमा प्यायन्तामाप
ओषधयो मरुतां पृषतयः स्थ दिवं (२२)

गच्छ ततो नो वृष्टिमेरय। आयुष्पा अग्नेऽस्यायुर्मे पाहि
चक्षुष्पा अग्नेऽसि चक्षुर्मे पाहि ध्रुवाऽसि यं परिधिं पर्यधत्था
अग्ने देव पुणिभिर्वीयमाणः। तन्त एतमनु जोषं भरामि नेदेष
त्वदपचेतयातै यज्ञस्य पाथ उप समित५ सः५ स्रावभागाः
स्थेषा बृहन्तः प्रस्तरेष्ठा बर्हिषदश्च (२३)

देवा इमां वाचमभि विश्वे गृणन्त आसद्यास्मिन्बर्हिषि
मादयध्वमग्नेर्वामपन्नगृहस्य सदसि सादयामि सुम्नाय सुम्निनी

सु॒म्ने मा॑ धत्तं धु॒रि धु॒र्यौ पा॒त॒म॒ग्नेऽद॒व्या॒योऽशी॑ततनो पा॒हि
मा॒ऽद्य दि॒वः पा॒हि प्र॑सि॒त्यै पा॒हि दु॒रि॒ष्ट्यै पा॒हि दु॒र॒द्भ॒न्यै
पा॒हि दु॒श्च॑रि॒ताद॒विष॑न्नः पि॒तुं कृ॑णु सु॒षदा॒ योनि॑ः॒ स्वाहा॒
दे॒वा गा॑तुविदो गा॒तुं वि॒त्वा गा॒तुमि॑त॒ मन॑सस्पत इ॒मं नो॑ दे॒व
दे॒वेषु॑ य॒ज्ञः स्वाहा॑ वा॒चि स्वाहा॑ वा॒ते धाः॥ (२४)

दिवंश्च वि॒त्वा गा॒तुन्न॑योदश च॥ [१३]

उ॒भा वा॑मिन्द्रा॒ग्नी आ॒हुव॑ध्या॒ उ॒भा रा॑ध॒सः स॒ह मा॑द॒य॒ध्वै।
उ॒भा दा॑ता॒रावि॑षा॒ रयी॑णामु॒भा वा॑ज॒स्य सा॒तये॑ हुवे
वा॒म्। अ॒श्रव॑ः॒ हि भू॑रि॒दाव॑त्तरा वा॒ वि जा॑मातुरु॒त वा॑ घा
स्या॒लात्। अथा॒ सोम॑स्य॒ प्रय॑ती यु॒वभ्या॑मिन्द्रा॒ग्नी स्तोमं॑
जन॑यामि न॒व्यम्। इन्द्रा॒ग्नी न॒वतिं॑ पु॒रो दा॑सप॒त्नीर॑धूनुतम्।
सा॒कमे॑के॒न क॑र्मणा। शुचिं॑ नु स्तोमं॑ न॒वजा॑तम॒द्येन्द्रा॒ग्नी
वृ॒त्रह॑णा जु॒षेथा॑म्॥ (२५)

उ॒भा हि वा॑ः सु॒हवा॒ जोह॑वीमि॒ ता वा॑ज॒ः स॒द्य
उ॑श॒ते धे॑ष्ठा॑। व॒यमु॑ त्वा प॒थस्प॑ते रथं॒ न वा॑ज॒सा॒तये।
धि॒ये पू॑षन्नयु॒ज्महि॑। प॒थस्प॑थः परि॑पतिं वच॒स्या का॑मे॒न
कृ॒तो अ॒भ्या॑न॒ड॒र्कम्। स नो॑ रा॒सच्छु॑रु॒धश्च॒न्द्रा॒ग्ना धि॑यं

धिय॑ स्रीषधाति॒ प्र पू॒षा। क्षेत्र॑स्य॒ पति॑ना व॒यः॑ हितेनै॒व
जयाम॑सि। गामश्च॑ पोषयित्वा स नो॑ (२६)

मृ॒डाती॒दृशे॑। क्षेत्र॑स्य प॒ते मधु॑मन्तमूर्मि॑ धे॒नुरि॑व॒ पयो॑
अ॒स्मासु॑ धु॒क्ष्व। म॒धुश्चु॑तं घृ॒तमि॑व॒ सुपू॑तमृतस्य॑ नः॒ पत॑यो
मृ॒डय॑न्तु। अ॒ग्ने न॑य सु॒पथा॑ रा॒ये अ॒स्मान् विश्वा॑नि दे॒व
व॒युना॑नि वि॒द्वान्। यु॒यो॒ध्यस्म॑ञ्जु॒हुरा॑णमे॒नो भू॑यिष्ठान्ते॒ नम॑
उ॒क्तिं वि॒धेम॑। आ दे॒वाना॑मपि॒ पन्था॑मगन्म॒ यच्छु॑क्रवा॑म॒
तद॑नु प्रवो॑दुम्। अ॒ग्निर्वि॒द्वान्त्स य॑जा॒त् (२७)

सेदु॑ होता॒ सो अ॑ध्व॒रान्त्स ऋ॒तून्क॑ल्पयाति। यद्वाहि॑ष्ठं
तद॒ग्नये॑ बृ॒हद॑र्च विभाव॑सो। म॒हिषी॑व॒ त्वद्र॑यिस्त्वद्वाजा॒
उदी॑रते। अ॒ग्ने त्वं पा॑रया॒ नव्यो॑ अ॒स्मान्त्स्व॒स्तिभि॑रति॒
दुर्गा॑णि॒ विश्वा॑। पू॒श्च पृ॑थ्वी ब॒हुला॑ न उ॒र्वी भवा॑ तो॒काय॑
तन॑याय॒ शं योः। त्वम॑ग्ने व्रत॒पा अ॑सि दे॒व आ म॑र्त्ये॒ष्वा।
त्वं य॒ज्ञेष्वी॑ड्यः। यद्वो॑ व॒यं प्र॑मिनाम॒ व्रतानि॑ वि॒दुषा॑ दे॒वा
अवि॑दुष्टरासः। अ॒ग्निष्ट॑द्वि॒श्वमा॑ पृ॒णाति॑ वि॒द्वान् येभि॑र्दे॒वाः
ऋ॒तुभिः॑ क॒ल्पया॑ति (२८)

[इ॒षे त्वां य॒ज्ञस्य॒ शु॒न्ध॒ध्वं कर्म॑णे दे॒वोऽव॑धूत॒न्धृष्टिः सं व॑पा॒म्या द॑दे प्रत्यु॒ष्टं कृ॑ष्णोऽसि॒
भु॒वंन॑मसि॒ वाज॑स्यो॒भा वां चतु॑र्दश॥14॥ इ॒षे दृ॒हं भु॑वंन॒मृष्टा॑वि॒शतिः॥28॥ इ॒षे त्वां
क॒ल्पया॑ति॥]

॥द्वितीयः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः॥

आप॑ उ॒न्दन्तु जी॒वसे॑ दी॒र्घायु॑त्वाय॒ वर्च॑स॒ ओष॑धे
त्राय॑स्वैन॒ः स्वधि॑ते॒ मेन॑ः॒ हि॒सीर्दे॑व॒श्रूरे॑तानि॒ प्र व॑पे
स्व॒स्त्युत्त॑राण्यशी॒याऽऽपो॑ अ॒स्मान्मा॒तरः॑ शु॒न्धन्तु घृ॑तेन॒ नो
घृ॒तपु॑वः॒ पुन॑न्तु॒ विश्व॑म॒स्मत्प्र व॑हन्तु रि॒प्रमु॑दा॒भ्यः शुचि॑रा
पू॒त ए॑मि॒ सोम॑स्य॒ तनू॑र॒सि त॒नुवं मे पा॑हि मही॒नां पयो॑ऽसि
वर्चो॑धा अ॒सि वर्चो॑ (१)

मयि॑ धेहि वृ॒त्रस्य॑ क॒नीनि॑काऽसि चक्षु॒ष्पा अ॑सि॒
चक्षु॑र्मे पा॒हि चि॒त्पति॑स्त्वा पु॒नातु वा॒क्पति॑स्त्वा पु॒नातु
दे॒वस्त्वा स॑वि॒ता पु॑ना॒त्वच्छि॑द्रेण प॒वित्रे॑ण॒ वसोः॑ सूर्य॑स्य
र॒श्मिभि॑स्तस्य॒ ते प॑वित्रपते प॒वित्रे॑ण॒ यस्मै॑ कं पु॒ने
तच्छ॑केय॒मा वो॑ दे॒वास ई॑महे सत्य॑धर्मा॒णो अध्व॑रे यद्वो॑
दे॒वास आ॑गुरे यज्ञि॑यासो॒ हवा॑मह॒ इन्द्रा॑ग्नी॒ द्यावा॑पृथि॒वी आप॑

ओषधीस्त्वं दीक्षाणामधिपतिरसीह मा सन्तं पाहि॥ (२)

वर्च ओषधीरष्टौ च॥ [१]

आकू॑त्यै प्र॒युजे॑ऽग्नये॒ स्वाहा॑ मे॒धायै॑ मन॑सेऽग्नये॒ स्वाहा॑
दी॒क्षायै॑ तप॑सेऽग्नये॒ स्वाहा॑ सर॑स्वत्यै पू॒ष्णेऽग्नये॒ स्वाहा॑ऽऽपो॑
देवी॑र्बृ॒हतीर्वि॑श्वश॒म्भुवो॒ द्यावा॑पृथि॒वी उ॒र्वन्तरि॑क्षं बृह॒स्पति॑र्नो
ह॒विषा॑ वृ॒धातु॑ स्वाहा॒ विश्वे॑ दे॒वस्य॑ ने॒तुर्मर्तो॑ऽवृणीत स॒ख्यं
विश्वे॑ रा॒य इ॒षुध्य॑सि द्यु॒म्रं वृ॑णीत पु॒ष्यसे॒ स्वाह॑र्खा॒मयोः
शिल्पे॑ स्थ॒स्ते वा॒मा र॑भे ते मां (३)

पा॒त॒माऽस्य॑ य॒ज्ञस्यो॑द॒च इ॒मां धि॒यः॑ शि॒क्ष॑माणस्य दे॒व
ऋतुं॑ दक्षं वरुण॒ सः शि॑शाधि॒ यया॑ऽति॒ विश्वा॑ दुरि॒ता तरे॑म
सु॒त॒र्मा॑ण॒मधि॑ नावः॑ रुहे॒मोर्ग॑स्याङ्गि॒रस्यूर्ण॑म्रदा ऊ॒र्जं मे॑ यच्छ
पा॒हि मा॒ मा मां॑ हिः॒सीर्वि॑ष्णोः शर्मा॑सि शर्म॒ यज॑मानस्य शर्म
मे॑ यच्छ नक्ष॑त्राणां मा॒ऽतीका॑शात् पा॒हीन्द्र॑स्य॒ योनि॑रसि (४)

मा मां॑ हिः॒सीः कृ॒ष्यै त्वा॑ सु॒स॒स्यायै॑ सु॒पिप्प॒लाभ्य॑स्त्वौष॑धे-
धी॒भ्यः॑ सू॒प॒स्था दे॒वो वन॑स्पति॒रूर्ध्वो मां॑ पा॒ह्योद॑चः स्वाहा॑ य॒ज्ञं
मन॑सा॒ स्वाहा॑ द्यावा॑पृथि॒वीभ्या॑ः॒ स्वाहो॑रोर॒न्तरि॑क्षा॒त्स्वाहा॑

य॒ज्ञं वा॒ता॒दा र॑भे॥ (५)

मा यो॒नि॒र॒सि त्रि॒श॒च्च॥ [२]

दै॒वीं धि॒यं म॒नाम॑हे सु॒मृ॒डी॒काम॑भि॒ष्टये॑ वर्चो॒धां य॒ज्ञवा॑ह॒सः
सु॒पा॒रा नो॑ अ॒स॒द्व॒शे॑। ये दे॒वा म॒नो॑जा॒ता म॒नो॒यु॒जः सु॒द॒क्षा
दक्ष॑पि॒ता॒स्ते नः॑ पा॒न्तु ते नो॑ऽव॒न्तु तेभ्यो॑ न॒म॒स्तेभ्यः॑ स्वाहा-
ऽग्ने॑ त्व॒ सु जा॑गृ॒हि व॒यः सु॑ म॒न्दि॒षीम॑हि गोपा॒य नः॑
स्व॒स्तये॑ प्र॒बुधे॑ नः॒ पुन॑र्ददः। त्वम॑ग्ने व्रत॒पा अ॑सि दे॒व आ
म॒र्त्येष्वा॑। त्वं (६)

य॒ज्ञेष्वी॑ड्यः॥ वि॒श्वे दे॒वा अ॒भि मा॒ माऽव॑वृ॒त्रन् पू॒षा स॒न्या
सोमो॑ रा॒ध॑सा दे॒वः स॒वि॒ता वसो॑र्वसु॒दावा॒ रा॒स्वेय॑त्सो॒माऽ-
ऽभू॒यो भ॑र मा पृ॒णन्पू॒र्त्या वि॒ रा॑धि॒ माऽह॑मायु॒षा च॒न्द्रम॑सि
मम॑ भो॒गाय॑ भव॒ वस्त्र॑म॒सि मम॑ भो॒गाय॑ भवो॒स्त्राऽसि॑ मम॑
भो॒गाय॑ भव॒ हयो॑ऽसि॒ मम॑ भो॒गाय॑ भव॒ (७)

छा॒गो॑ऽसि॒ मम॑ भो॒गाय॑ भव॒ मे॒षो॑ऽसि॒ मम॑ भो॒गाय॑ भव॒
वा॒यवे॑ त्वा॒ वरु॑णाय॒ त्वा नि॒र॒ऋ॒त्यै त्वा रु॒द्राय॑ त्वा दे॒वीरा॑पो
अपां॑ नपा॒द्य ऊ॒र्मि॒र्ह॒विष्य॑ इन्द्रि॒यावा॑न्म॒दि॒न्त॑म॒स्तं वो॒ मा-
ऽव॑क्रमिष॒मच्छि॑न्नं तन्तुं पृथि॒व्या अनु॑ गे॒षं भ॒द्राद॑भि श्रेयः

प्रेहि बृहस्पतिः पुरएता ते अस्त्वथेमव स्य वर आ पृथिव्या
 आरे शत्रून् कृणुहि सर्ववीर एदमंगन्म देवयजनं पृथिव्या
 विश्वे देवा यदजुषन्त पूर्व ऋक्सामाभ्यां यजुषा सन्तरन्तो
 रायस्पोषेण समिषा मदेम॥ (८)

आ त्व९ हयोऽसि मम् भोगाय भव स्य पञ्चवि९शतिश्च॥ [३]

इयं ते शुक्र तनूरिदं वर्चस्तया सं भव भ्राजं गच्छ जूरसि
 धृता मनसा जुष्टा विष्णवे तस्यास्ते सत्यसंवसः प्रसवे वाचो
 यत्रमंशीय स्वाहा शुक्रमस्यमृतमसि वैश्वदेव९ हविः सूर्यस्य
 चक्षुराऽरुहमग्नेरक्षणः कनीनिकां यदेतंशेभिरीयसे भ्राजमानो
 विपश्चिता चिदसि मनाऽसि धीरसि दक्षिणा- (९)

ऽसि यज्ञियाऽसि क्षत्रियाऽस्यदितिरस्युभयतःशीर्ष्णी सा
 नः सुप्राची सुप्रतीची सं भव मित्रस्त्वा पदि बंधातु पूषा-
 ऽध्वनः पात्विन्द्रायाध्यक्षायानु त्वा माता मन्यतामनु पिताऽनु
 भ्राता सगर्भ्योऽनु सखा सयूथ्यः सा दैवि देवमच्छेहीन्द्राय
 सोम९ रुद्रस्त्वाऽऽवर्तयतु मित्रस्य पथा स्वस्ति सोमसखा
 पुनरेहि सह रय्या॥ (१०)

दक्षिणा सोमसखा पञ्च च॥ [४]

वस्व्यसि रुद्राऽस्यदितिरस्यादित्याऽसि शुक्राऽसि
 चन्द्राऽसि बृहस्पतिस्त्वा सुम्ने रण्वतु रुद्रो वसुभिरा चिकेतु
 पृथिव्यास्त्वा मूर्धन्ना जिघर्मि देवयजन् इडायाः पदे घृतवति
 स्वाहा परिलिखितः रक्षः परिलिखिता अरांतय इदमहः
 रक्षसो ग्रीवा अपि कृन्तामि योऽस्मान् द्वेष्टि यं च वयं
 द्विष्म इदमस्य ग्रीवा (११)

अपि कृन्ताम्यस्मे रायस्त्वे रायस्तोते रायः सं देवि
 देव्योर्वश्या पश्यस्व त्वष्टीमती ते सपेय सुरेता रेतो
 दधाना वीरं विदेय तवं सन्दृशि माऽहः रायस्पोषेण वि
 योषम्॥ (१२)

अस्य ग्रीवा एकान्नत्रिंशच्च॥ [५]

अःशुनां ते अःशुः पृच्यतां परुषा परुर्गन्धस्ते काममवतु
 मदाय रसो अच्युतोऽमात्योऽसि शुक्रस्ते ग्रहोऽभि त्यं
 देवः सवितारमृण्योः कविक्रतुमर्चामि सत्यसंवसः
 रत्नधामभि प्रियं मतिमूर्ध्वा यस्यामतिर्भा अदिद्युतथ्सवीमनि
 हिरण्यपाणिरमिमीत सुक्रतुः कृपा सुवः। प्रजाभ्यस्त्वा
 प्राणाय त्वा व्यानाय त्वा प्रजास्त्वमनु प्राणिहि प्रजास्त्वामनु

प्राणन्तु॥ (१३)

अनुं सप्त च॥ _____ [६]

सोमं ते क्रीणाम्यू॒र्जस्वन्तं॒ पय॑स्वन्तं वी॒र्या॑वन्तमभिमाति-
षाह॑ शु॒क्रं ते शु॒क्रेण॑ क्रीणामि च॒न्द्रं च॒न्द्रेणा॑मृतम॒मृतेन॑
स॒म्यत्ते गौर॑स्मे च॒न्द्राणि॑ तप॑सस्त॒नूर॑सि प्र॒जाप॑तेर्वर्ण॒स्तस्या॑स्ते
सह॑स्रपोषं पु॒ष्यन्त्याश्च॑र॒मेण॑ प॒शुना॑ क्रीणाम्य॒स्मे ते ब॑न्धु॒र्मयि॑
ते रा॒यः श्र॑यन्ताम॒स्मे ज्योतिः॑ सोमविक्र॒यिणि॑ तमो॑ मि॒त्रो
न ए॒हि सु॑मि॒त्रधा॒ इन्द्र॑स्यो॒रु मा वि॑श दक्षि॒णमु॑शन्न॒शन्त॑
स्यो॒नः स्यो॒नः स्वान॑ भ्राजा॒ङ्घारे॑ ब॒म्भारे॑ हस्त॒ सुह॑स्त
कृ॒शान॑वे॒ते वः सोम॑क्रय॒णास्ता॑न्नक्ष॒ध्वं मा वो॑ दभन्न॥ (१४)

ऊरुं द्वाविंशतिश्च॥ _____ [७]

उ॒दायु॑षा स्वा॒युषो॑दोष॒धीना॑ रसे॒नोत्प॑र्जन्य॒स्य
शु॒ष्मेणो॑द॒स्थाम॑मृ॒ता अनु॑। उ॒र्वन्तरि॑क्षमन्वि॒ह्यदि॑त्याः स॒दो-
ऽस्य॑दि॒त्याः स॒द आ॑सी॒दास्त॑भ्रा॒ह्मामृ॑ष॒भो अ॒न्तरि॑क्षममि॒मीत॑
व॒रि॒माणं॑ पृथि॒व्या आ॑सी॒दद्वि॑श्वा भुव॑नानि स॒म्राड्वि॑श्वे॒त्तानि॑
व॒रु॑णस्य व्र॒तानि॑ वने॑षु व्य॒न्तरि॑क्षं त॒तान् वाज॑म॒र्वथ्सु॑ प॒यो
अ॒घ्निया॑सु ह॒थ्सु (१५)

ऋतुं वरुणो विक्ष्वंघ्रिं दिवि सूर्यमदधात्सोममद्रावुदुत्यं
जातवेदसं देवं वहन्ति केतवः। दृशे विश्वाय सूर्यम्॥ उस्त्रावेतं
धूर्षाहावनश्चू अवीरहणौ ब्रह्मचोदनौ वरुणस्य स्कम्भनमसि
वरुणस्य स्कम्भसर्जनमसि प्रत्यस्तो वरुणस्य पाशः॥ (१६)

हृत्सु पञ्चत्रिंशच्च॥ [८]

प्रच्यवस्व भुवस्पते विश्वान्यभि धामानि मा त्वां परिपरी
विदन्मा त्वां परिपन्थिनो विदन्मा त्वा वृकां अघायवो मा
गन्धर्वो विश्वावसुरा दघच्छेनो भूत्वा परां पतु यजमानस्य
नो गृहे देवैः सङ्स्कृतं यजमानस्य स्वस्त्ययन्यस्यपि
पन्थामगस्महि स्वस्तिगामनेहसं येन विश्वाः परि द्विषो
वृणक्ति विन्दते वसु नमो मित्रस्य वरुणस्य चक्षसे
महो देवाय तदृतं संपर्यत दूरेदृशे देवजाताय केतवे
दिवस्पुत्राय सूर्याय शंसत वरुणस्य स्कम्भनमसि
वरुणस्य स्कम्भसर्जनमस्युन्मुक्तो वरुणस्य पाशः॥ (१७)

मित्रस्य त्रयोविंशतिश्च॥ [९]

अग्नेरातिथ्यमसि विष्णवे त्वा सोमस्याऽऽतिथ्यमसि
विष्णवे त्वाऽतिथेरातिथ्यमसि विष्णवे त्वाऽग्नये त्वा

रायस्पोषदाञ्त्रे विष्णवे त्वा श्येनाय त्वा सोमभृते विष्णवे
 त्वा या ते धामानि हविषा यजन्ति ता ते विश्वा परिभूरस्तु
 यज्ञं गयस्फानः प्रतरणः सुवीरोऽवीरहा प्र चरा सोम
 दुर्यानदित्याः सदोऽस्यदित्याः सद आ (१८)

सीद वरुणोऽसि धृतव्रतो वारुणमसि शंयोर्देवानां
 सख्यान्मा देवानामपसंश्छिथ्स्मह्यापतये त्वा गृह्णामि
 परिपतये त्वा गृह्णामि तनूनत्रे त्वा गृह्णामि शाकुराय त्वा
 गृह्णामि शक्नन्नोजिष्ठाय त्वा गृह्णाम्यनाधृष्टमस्यनाधृष्यं
 देवानामोजोऽभिशस्तिपा अनभिशस्तेऽन्यमनु मे दीक्षां
 दीक्षापतिर्मन्यतामनु तपस्तपस्पतिरञ्जसा सत्यमुप गेष
 सुविते मा धाः॥ (१९)

आ मैकं च॥ _____ [१०]

अ२शुर२शुस्ते देव सोमाऽऽप्यायतामिन्द्रायैकधनविद
 आ तुभ्यमिन्द्रः प्यायतामा त्वमिन्द्राय प्यायस्वाऽऽप्यायय
 सखीन्त्सन्त्या मेधया स्वस्ति ते देव सोम सुत्यामशीयेष्टा
 रायः प्रेषे भगायर्तमृतवादिभ्यो नमो दिवे नमः पृथिव्या
 अग्ने व्रतपते त्वं व्रतानां व्रतपतिरसि या मम तनूरेषा सा

त्वयि (२०)

या तव तनूरियः सा मयि सह नौ व्रतपते व्रतिनोर्व्रतानि
या ते अग्ने रुद्रिया तनूस्तया नः पाहि तस्यास्ते स्वाहा या
ते अग्नेऽयाशया रंजाशया हंराशया तनूर्वर्षिष्ठा गह्वरेष्ठोग्रं
वचो अपावधीं त्वेषं वचो अपावधीः स्वाहा॥ (२१)

त्वयि चत्वारिंशच्च॥ [११]

वित्तायनी मेऽसि तित्तायनी मेऽस्यवतान्मा
नाथितमवतान्मा व्यथितं विदेरग्निर्नभो नामाग्ने अङ्गिरो
योऽस्यां पृथिव्यामस्यायुषा नाम्नेहि यत्तेऽनाधृष्टं नाम यज्ञियं
तेन त्वाऽऽदधेऽग्ने अङ्गिरो यो द्वितीयस्यां तृतीयस्यां
पृथिव्यामस्यायुषा नाम्नेहि यत्तेऽनाधृष्टं नाम (२२)

यज्ञियं तेन त्वाऽऽदधे सिंहीरसि महिषीरस्युरु
प्रथस्वोरु ते यज्ञपतिः प्रथतां ध्रुवाऽसि देवेभ्यः शुन्धस्व
देवेभ्यः शुम्भस्वेन्द्रघोषस्त्वा वसुभिः पुरस्तात्पातु
मनोजवास्त्वा पितृभिर्दक्षिणतः पातु प्रचेतास्त्वा रुद्रैः
पश्चात्पातु विश्वकर्मा त्वाऽऽदित्यैरुत्तरतः पातु सिंहीरसि
सपत्नसाही स्वाहा सिंहीरसि सुप्रजावनिः स्वाहा

सि॒ंही- (२३)

-रसि रायस्पोषवनिः स्वाहा सि॒ंहीर॑स्यादित्यवनिः
स्वाहा सि॒ंहीर॑स्या वह देवान्देवयते यजमानाय स्वाहा
भूतेभ्यस्त्वा विश्वायुरसि पृथिवीं दृ॒ह ध्रुव॑क्षिदस्यन्तरिक्षं
दृ॒हाच्युत॑क्षिदसि दिवं दृ॒हाग्नेर्भस्मा॑स्यग्नेः पुरीषमसि॥ (२४)

नाम सुप्रजावनिः स्वाहा सि॒ंहीः पञ्चत्रिंशच्च॥ [१२]

युञ्जते मनं उत युञ्जते धियो विप्रा विप्रस्य बृहतो
विपश्चितः। वि होत्रा दधे वयुनाविदेक इन्मही देवस्य
सवितुः परिष्टुतिः॥ सुवाग्देव दुर्या॒ आ वेद देवश्रुतौ देवेष्व
घोषेथामा नो वीरो जायतां कर्मण्यो य॒ सर्वेऽनु॑जीवांम
यो बहूनामसद्वशी। इदं विष्णुर्वि चक्रमे त्रेधा नि दधे पदम्।
समूढमस्य (२५)

पा॒सुर इरा॑वती धेनुमती हि भूत॒ सूर्यव॑सिनी मनवे
यशस्यै। व्यस्कभ्राद्रोदसी विष्णुरेते दाधार पृथिवीमभितो
मयूखैः॥ प्राची प्रेतमध्वरं कल्पयन्ती ऊर्ध्वं यज्ञं नयतं
मा जी॒ह्वर॑तमत्र रमेथां वर्ष्मन्पृथिव्या दिवो वा विष्णवुत
वा पृथिव्या महो वा विष्णवुत वाऽन्तरिक्षाद्धस्तौ पृणस्व

बहुभिर्वसुवैरा प्र यच्छु (२६)

दक्षिणादोत सुव्यात्। विष्णोर्नुकं वीर्याणि प्र वोचं यः
पार्थिवानि विममे रजांसि यो अस्कंभायदुत्तरं सधस्थं
विचक्रमाणस्त्रेधोरुगायो विष्णो रराटमसि विष्णोः पृष्ठमसि
विष्णोः शजत्रे स्थो विष्णोः स्यूरसि विष्णोर्ध्रुवमसि वैष्णवमसि
विष्णवे त्वा॥ (२७)

अस्य यच्छैकान्नचत्वारिंशच्च॥ [१३]

कृणुष्व पाजः प्रसितिं न पृथ्वीं याहि राजेवामवा इमेन।
तृष्णीमनु प्रसितिं द्रूणानोऽस्तासि विध्य रक्षसस्तपिष्ठैः॥ तवं
भ्रमास आशुया पतन्त्यनु स्पृश धृषता शोशुचानः। तपूष्यग्रे
जुह्वा पतङ्गानसन्दितो वि सृज विष्वगुल्काः॥ प्रति स्पशो
वि सृज तूर्णितमो भवा पायुर्विशो अस्या अदब्धः। यो नो
दूरे अघशंसो (२८)

यो अन्त्यग्रे मार्किष्टे व्यथिरा दधर्षीत्। उदग्रे तिष्ठ प्रत्या-
ऽस्तनुष्व न्यमित्रा ओषतात्तिग्महेते। यो नो अरातिः
समिधान चक्रे नीचा तं धक्ष्यतसं न शुष्कम्॥ ऊर्ध्वो भव
प्रति विध्याध्यस्मदाविष्कृणुष्व दैव्यान्यग्रे। अव स्थिरा तनुहि

यातुजूनं॑ जा॒मिमजा॑मिं प्र मृ॒णीहि॑ शत्रून्॥ स ते (२९)

जाना॑ति सु॒म॒तिं य॑विष्ठ॒ य ई॒व॑ते॒ ब्रह्म॑णे गा॒तुमै॑रत्।
विश्वा॑न्यस्मै सु॒दिना॑नि रा॒यो द्यु॒म॒न्य॒र्यो वि दुरो॑ अ॒भि
द्यौ॑त्॥ सेद॑ग्रे अस्तु सु॒भगः॑ सु॒दानु॑र्यस्त्वा॒ नित्ये॑न ह॒विषा॑
य उ॒क्थैः। पि॒प्री॑षति॒ स्व आ॑युषि दुरो॒णे वि॒श्वेद॑स्मै सु॒दिना॑
साऽस॑दिष्टिः॥ अर्चा॑मि ते सु॒म॒तिं घोष्य॑र्वा॒ख्यं ते वा॒वाता॑
जरता- (३०)

मि॒यङ्गीः। स्वश्वा॑स्त्वा सु॒रथा॑ म॒र्जये॑मा॒स्मे क्ष॒त्राणि॑
धा॒रये॑रनु द्यून्॥ इ॒ह त्वा॒ भूर्या॑ च॒रेदु॑प॒ त्मन्दोषा॑वस्तर्दी॒दिवा॑-
स॒मनु॑ द्यून्। की॒ड॑न्तस्त्वा सु॒मन॑सः स॒पेमा॑भि द्यु॒म॒ना
त॑स्थि॒वा॒सो जना॑नाम्॥ यस्त्वा॒ स्वश्वः॑ सु॒हिर॑ण्यो अ॒ग्न
उ॒प॒या॑ति॒ वसु॑मता रथे॑न। तस्य॑ त्रा॒ता भ॑वसि॒ तस्य॑ सखा॒
यस्त॑ आ॒तिथ्य॑मा॒नुष॑ग्जुजोषत्॥ म॒हो रु॑जामि (३१)

ब॒न्धुता॒ वचो॑भिस्त॒न्मा पि॒तुर्गो॑त॒माद॑न्वि॒याय॑॥ त्वं
नो॑ अ॒स्य वच॑सश्चि॒किद्धि॑ हो॒त॒र्य॑विष्ठ सु॒क्रतो॑ द॒मूनाः॑॥
अ॒स्व॑प्रजस्त॒रण॑यः सु॒शेवा॑ अ॒तन्द्रा॑सोऽवृ॒का अश्र॑मिष्ठाः।
ते पा॒यवः॑ स॒ध्रिय॑ञ्चो नि॒षद्या॑ऽग्रे तव॑ नः पा॒न्त्वमू॑र॥ ये

पा॒यवो॑ मा॒मते॑यं ते॒ अग्ने॑ प॒श्यन्तो॑ अ॒न्धं दु॑रि॒ताद॑रक्षन्।
र॒रक्ष॑ ता॒न्ध्सु॑कृ॒तो वि॒श्ववे॑दा॒ दि॒प्सन्त॑ इ॒न्द्रि॒पवो॑ ना हं (३२)

दे॒भुः॥ त्वया॑ व॒यः स॑ध॒न्यस्त्वो॒तास्त॑व॒ प्रणी॑त्य॒श्याम॑
वा॒जान्। उ॒भा श॑सो॒ सू॒दय॑ स॒त्यता॑तेऽनु॒ष्ठुया॑ कृ॒णु॒ह्य॒हया॑ण॥
अ॒या ते॒ अग्ने॑ स॒मिधा॑ वि॒धेम॑ प्र॒ति स्तो॑मः श॒स्यमा॑नं
गृ॒भाय। द॒हा॒शसो॑ र॒क्षसः॑ पा॒ह्यस्मा॑न्द्रु॒हो नि॒दोऽमि॑त्रम॒हो
अव॑द्यात्॥ र॒क्षो॒हणं॑ वा॒जिन॑माऽऽजि॒घर्मि॑ मि॒त्रं प्रथि॑ष्ठ॒मुप॑
या॒मि श॑र्म। शि॒शा॒नो अ॒ग्निः क्र॑तु॒भिः स॒मिद्धः॑ स नो॒
दि॒वा (३३)

स रि॒षः पा॑तु न॒क्तम्॥ वि॒ ज्योति॑षा बृ॒हता॑
भा॑त्य॒ग्निरा॒विर्वि॑श्वानि कृ॒णुते॑ म॒हित्वा। प्रा॑दे॒वीर्मा॒याः
स॑ह॒ते दु॑रे॒वाः शि॑शी॒ते शृ॒ङ्गे र॒क्ष॑से वि॒निक्षे॑॥ उ॒त स्वा॒नासो॑
दि॒विष॑न्त्व॒ग्नेस्ति॒ग्मायु॑धा॒ रक्ष॑से ह॒न्त॒वा उ॑। म॒दे चि॑दस्य॒
प्र॑रु॒जन्ति॒ भामा॑ न व॑र॒न्ते परि॒बाधो॑ अ॒दे॒वीः॥ (३४)

अ॒घश॑सः स ते॒ जर॑ताः रु॒जामि॑ ह॒ दि॒वैक॑च॒त्वारि॑शच्च॥ [१४]

[दे॒वस्य॑ र॒क्षो॒हणो॑ वि॒भूस्त्व॑सो॒मात्य॑न्या॒नगा॑ पृथि॒व्या इ॒षे त्वाऽऽ॑दे॒ वाक्ते॑ सं ते॒
स॒मु॒द्रः ह॒विष्म॑ती॒रहृ॑दे त्वम॑ग्ने रु॒द्रश्च॑तु॒र्दश॑॥ दे॒वस्य॑ ग॒म्ये ह॒विष्म॑तीः प॒वस॑ एक॒त्रि॑शत्॥

देवस्यार्चयः॥]

॥तृतीयः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे तृतीयः प्रश्नः॥

देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो
 हस्ताभ्यामाददेऽभिरसि नारिरसि परिलिखितुं रक्षः
 परिलिखिता अरातय इदमहं रक्षसो ग्रीवा अपि कृन्तामि
 योऽस्मान् द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म इदमस्य ग्रीवा अपि
 कृन्तामि दिवे त्वाऽन्तरिक्षाय त्वा पृथिव्यै त्वा शुन्धतां
 लोकः पितृषदनो यवोऽसि यवयास्मद्वेषो (१)

यवयारातीः पितृणां सदनमस्युद्विवं स्तभाना-
 ऽन्तरिक्षं पूण पृथिवीं दह द्युतानस्त्वा मारुतो मिनोतु
 मित्रावरुणयोर्ध्रुवेण धर्मणा ब्रह्मवनिं त्वा क्षत्रवनिं
 सुप्रजावनिं रायस्पोषवनिं पर्यूहामि ब्रह्म दह क्षत्रं
 दह प्रजां दह रायस्पोषं दह घृतेन द्यावापृथिवी
 आ पूणेथामिन्द्रस्य सदोऽसि विश्वजनस्य छाया परि त्वा
 गिर्वणो गिर इमा भवन्तु विश्वतो वृद्धायुमनु वृद्धयो जुष्टा
 भवन्तु जुष्टय इन्द्रस्य स्यूरसीन्द्रस्य ध्रुवमस्यैन्द्रमसीन्द्राय

त्वा॥ (२)

द्वेषं इमा अष्टादश च॥ [१]

रक्षो॒हणो॑ वल॒ग॒हनो॑ वैष्ण॒वान्ख॑नामी॒दम॑हं तं
 व॒ल॒ग॒मुद्व॑पामि॒ यं नः॑ स॒मा॒नो यम॑स॒मानो॑ निच॒खाने॑दमे॒नम॑धरं
 करो॒मि॒ यो नः॑ स॒मा॒नो योऽस॑मानोऽराती॒यति॑ गा॒य॒त्रेण॑
 छन्द॒साऽव॑बाढो वल॒गः कि॒मत्र॑ भ॒द्रं तन्नौ॑ सह वि॒राड॑सि
 सप॒त्न॒हा स॒म्राड॑सि भ्रातृ॒व्य॒हा स्व॒राड॑स्यभिमाति॒हा
 वि॒श्वा॒राड॑सि वि॒श्वा॑सां ना॒ष्ट्राणां॑ ह॒न्ता (३)

रक्षो॒हणो॑ वल॒ग॒हनः॑ प्रोक्षा॒मि वैष्ण॒वान् रक्षो॒हणो॑
 वल॒ग॒हनोऽव॑ नया॒मि वैष्ण॒वान् यवो॑ऽसि यु॒वया॑स्मद्वेषो॑
 यु॒वया॑राती रक्षो॒हणो॑ वल॒ग॒हनोऽव॑ स्तृणामि वैष्ण॒वान्
 रक्षो॒हणो॑ वल॒ग॒हनोऽभि॑ जु॒होमि॑ वैष्ण॒वान् रक्षो॒हणो॑
 वल॒ग॒हना॑वुपं दधा॒मि वैष्ण॒वी रक्षो॒हणो॑ वल॒ग॒हनो॑ पर्यू॒हामि॑
 वैष्ण॒वी रक्षो॒हणो॑ वल॒ग॒हनो॑ परि॑ स्तृणामि वैष्ण॒वी रक्षो॒हणो॑
 वल॒ग॒हनो॑ वैष्ण॒वी बृ॒हन्न॑सि बृ॒हद्वा॑वा बृ॒हती॑मिन्द्रा॒य वाचं॑
 वद॥ (४)

हन्तेन्द्राय द्वे च॥ [२]

विभूरसि प्रवाहणो वहिरसि हव्यवाहनः श्वात्रो-
 ऽसि प्रचेतास्तुथोऽसि विश्ववेदा उशिगंसि कविरङ्घारिरसि
 बम्भारिरवस्युरसि दुवस्वाञ्छुन्ध्यूरसि मार्जालीयः सम्राडसि
 कृशानुः परिषद्योऽसि पवमानः प्रतक्काऽसि नभस्वानसम्मृष्टो-
 ऽसि हव्यसूद ऋतधामाऽसि सुवर्ज्योतिर्ब्रह्मज्योतिरसि
 सुवर्धामाऽजोऽस्येकपादहिरसि बुध्रियो रौद्रेणानीकेन पाहि
 माऽग्ने पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ (५)

अनीकेनाष्टौ च॥ [३]

त्व९ सोम तनूकृद्ध्यो द्वेषोभ्योऽन्यकृतेभ्य उरु यन्तासि
 वरूथुः स्वाहा जुषाणो अमुराज्यस्य वेतु स्वाहाऽयं नो
 अग्निर्वरिवः कृणोत्वयं मृधः पुर एतु प्रभिन्दन्। अय९
 शत्रूञ्जयतु जरहृषाणोऽयं वाजं जयतु वाजंसातौ॥ उरु
 विष्णो वि क्रमस्वोरु क्षयाय नः कृधि। घृतं घृतयोने पिब
 प्रप्र यज्ञपतिं तिर॥ सोमो जिगाति गातुविद् (६)

देवानामेति निष्कृतमृतस्य योनिमासदमदित्याः सदो-
 ऽस्यदित्याः सद आ सीदैष वो देव सवितः सोमस्त९
 रक्षध्वं मा वो दभदेतत् त्व९ सोम देवो देवानुपांगा इदमहं

मनुष्यो मनुष्यान्सह प्रजया सह रायस्पोषेण नमो देवेभ्यः
स्वधा पितृभ्य इदमहं निर्वरुणस्य पाशात्सुवरंभि (७)

वि ख्येषं वैश्वानरं ज्योतिरग्नें व्रतपते त्वं व्रतानां
व्रतपतिरसि या मम तनूस्त्वय्यभूदियं सा मयि या
तवं तनूर्मय्यभूदेषा सा त्वयि यथायथं नो व्रतपते
व्रतिनोर्व्रतानि॥ (८)

गातुविदभ्येकत्रिंशच्च॥ [४]

अत्यन्यानगां नान्यानुपांगामर्वाक्त्वा परैरविदं परोऽवरैस्तं
त्वा जुषे वैष्णवं देवयज्यायै देवस्त्वा सविता मध्वा-
ऽनक्तोषधे त्रायस्वैनं स्वधिते मैनं हिंसीर्दिवमग्नेण
मा लेखीरन्तरिक्षं मध्येन मा हिंसीः पृथिव्या सं भव
वनस्पते शतवल्शो वि रोह सहस्रवल्शा वि वयं
रुहेम यं त्वाऽयं स्वधितिस्तेतिजानः प्रणिनायं महते
सौभगायाऽच्छिन्नो रायः सुवीरः॥ (९)

यं दशं च॥ [५]

पृथिव्यै त्वाऽन्तरिक्षाय त्वा दिवे त्वा शुन्धतां लोकः
पितृषदनो यवोऽसि यवयास्मद् द्वेषो यवयारांतीः पितृणां

सद॑नमसि॒ स्वावेशो॑ऽस्यग्रे॒गा नै॑तृणां वन॒स्पति॑रधि॒ त्वा
स्था॑स्यति॒ तस्य॑ वि॒त्तादे॒वस्त्वा॑ सवि॒ता मध्वा॑ऽनक्तु
सुपि॑प्प॒लाभ्य॑स्त्वौष॒धीभ्य॑ उद्वि॒वः स्तभा॑नान्तरि॒क्षं पृ॑ण
पृथि॑वीमुप॒रेण॑ दृ॒ह ते ते॒ धामा॑न्युश्मसी (१०)

ग॒मध्ये गा॒वो यत्र॑ भूरि॑श्च॒ङ्गा अ॒यासः॑। अत्रा॒ह तदु॑रुगा॒यस्य॑
वि॒ष्णोः पर॒मं प॒दम॑व॒ भाति॑ भूरेः॑॥ वि॒ष्णोः कर्मा॑णि पश्य॒त
यतो॑ ब्र॒तानि॑ पस्प॒शे। इन्द्र॑स्य॒ युज्यः॑ सखा॑॥ तद्वि॒ष्णोः पर॒मं
प॒दः सदा॑ पश्य॒न्ति सू॒रयः॑। दि॒वीव॒ चक्षु॑रात॒तम्॥ ब्र॒ह्मव॑नि॒
त्वा क्षत्र॑वनि॒ सुप्र॑जा॒वनि॑ रा॒यस्पोष॑वनि॒ पर्य॑हामि॒ ब्रह्म॑
दृ॒ह क्षत्रं॑ दृ॒ह प्र॑जां दृ॒ह रा॒यस्पोषं॑ दृ॒ह परि॑वीर॒सि
परि॑ त्वा॒ दैवी॑र्वि॒शो व्य॑यन्तां॒ परी॑मः॒ रा॒यस्पोषो॑ यज॒मानं॑
मनु॑ष्या॒ अन्तरि॑क्षस्य॒ त्वा सा॒नाव॑व॒ गूहा॑मि॥ (११)

उ॒श्मसी॑ पोष॒मेका॑त्रवि॒शति॑श्च॥ [६]

इ॒षे त्वो॑प॒वीर॑स्युपो॒ दे॒वान्दैवी॑र्वि॒शः प्रा॒गुर्व॒हीरु॑शिजो॒
बृह॑स्पते॒ धार॑या॒ वसू॑नि॒ ह॒व्या ते॑ स्वदन्तां॒ दे॒वं त्वष्ट॑र्वसु॒ रण॑व॒
रे॒वंती॒ रम॑ध्वम॒ग्रेर्ज॒नित्र॑मसि॒ वृष॑णौ स्थ॒ उर्व॑श्यस्या॒युर॑सि
पु॒रू॒रवा॑ घृ॒तेना॑क्ते वृष॑णं दधा॒थां गा॒य॒त्रं छ॒न्दोऽनु॑ प्र जा॒यस्व॑

त्रैष्टुभं जागृतं छन्दोऽनु प्रजायस्व भवतं (१२)

नः समनसौ समोकसावरेपसौ। मा यज्ञं हिंसिष्टं मा
यज्ञपतिं जातवेदसौ शिवौ भवतमद्य नः॥ अग्नावग्निश्चरति
प्रविष्ट ऋषीणां पुत्रो अधिराज एषः। स्वाहाकृत्य ब्रह्मणा ते
जुहोमि मा देवानां मिथुयाकर्भागधेयम्॥ (१३)

भवतुमेकत्रिंशच्च॥

[७]

आ दद ऋतस्य त्वा देवहविः पाशेनाऽऽरभे धर्षा
मानुषान्द्वस्त्वौषधीभ्यः प्रोक्षाम्यपां पेरुरसि स्वात्तं
चिथ्सदैवं हव्यमापो देवीः स्वदतैनं सं ते प्राणो वायुनां
गच्छतां सं यजत्रैरङ्गानि सं यज्ञपतिराशिषा घृतेनाक्तौ
पशुं त्रायेथां रेवतीर्यज्ञपतिं प्रियधाऽऽविशतोरौ अन्तरिक्ष
सजूर्देवेन (१४)

वार्तेनाऽस्य हविषस्त्मना यज्ञ समस्य तनुवां भव वर्षीयो
वर्षीयसि यज्ञे यज्ञपतिं धाः पृथिव्याः सम्पृचः पाहि नमस्त
आतानाऽनुर्वा प्रेहि घृतस्य कुल्यामनु सह प्रजया सह
रायस्पोषेणाऽऽपो देवीः शुद्धायुवः शुद्धा यूयं देवाः ऊङ्क्
शुद्धा वयं परिविष्टाः परिवेष्टारो वो भूयास्म॥ (१५)

देवेन चतुश्चत्वारिंशच्च॥ [८]

वाक्त् आ प्यायतां प्राणस्त आ प्यायतां चक्षुस्त आ
प्यायतां॑ श्रोत्रं त आ प्यायतां या ते प्राणाञ्छुग्जगाम या
चक्षुर्या श्रोत्रं यत् ते क्रूरं यदास्थितं तत् त आ प्यायतां
तत् त एतेन शुन्धतां नाभिस्त आ प्यायतां पायुस्त आ
प्यायतां शुद्धाश्चरित्राः शमद्भ्यः (१६)

शमोषधीभ्यः शं पृथिव्यै शमहोभ्यामोषधे त्रायस्वैनं॑
स्वधिते मैनं॑ हिंसी रक्षसां भागोऽसीदमहं॑ रक्षोऽधमं
तमो नयामि योऽस्मान् द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म इदमेनमधमं
तमो नयामीषे त्वां घृतेन द्यावापृथिवी प्रोर्ण्वाथामच्छिन्नो
रायः सुवीर उर्वन्तरिक्षमन्विहि वायो वीहि स्तोकानां॑
स्वाहोर्ध्वनभसं मारुतं गच्छतम्॥ (१७)

अद्भ्यो वीहि पञ्च च॥ [९]

सं ते मनसा मनः सं प्राणेन प्राणो जुष्टं देवेभ्यो हव्यं
घृतवथ्स्वाहैन्द्रः प्राणो अङ्गेऽङ्गे नि दैध्यदैन्द्रोऽपानो अङ्गेऽङ्गे
वि बोभुवद्देवं त्वष्टर्भूरिं ते सः संमेतु विषुरूपा यथ्सलक्ष्माणो
भवन्थ देवत्रा यन्तमवसे सखायोऽनु त्वा माता पितरो मदन्तु

श्रीरस्यग्निस्त्वा॑ श्रीणा॒त्वापः॑ समरिण॒न्वात॑स्य (१८)

त्वा॒ ध्रज्यै॑ पृ॒ष्णो र॒ह्या॑ अ॒पामोष॑धीना॒ः रोहि॑ष्यै घृतं
घृतपावानः॑ पिबत॒ वसा॑ वसापावानः॑ पिबतान्तरिक्षस्य
ह॒विर॑सि॒ स्वाहा॑ त्वा॒न्तरि॑क्षाय॒ दिशः॑ प्र॒दिश॑ आ॒दिशो॑
वि॒दिश॑ उ॒दिशः॑ स्वाहा॑ दि॒ग्भ्यो नमो॑ दि॒ग्भ्यः॥ (१९)

वार्तस्याष्टाविंशतिश्च॥ [१०]

स॒मुद्रं ग॑च्छ॒ स्वाहा॒न्तरि॑क्षं गच्छ॒ स्वाहा॑ दे॒वः स॑वि॒तारं॑
गच्छ॒ स्वाहा॑ऽहोरा॒त्रे ग॑च्छ॒ स्वाहा॑ मि॒त्रावरु॑णौ गच्छ॒ स्वाहा॑
सोमं॑ गच्छ॒ स्वाहा॑ य॒ज्ञं ग॑च्छ॒ स्वाहा॑ छ॒न्दांसि॑ गच्छ॒
स्वाहा॑ द्यावा॑पृथि॒वी ग॑च्छ॒ स्वाहा॑ नभो॑ दि॒व्यं ग॑च्छ॒ स्वाहा॑-
ऽग्निं वै॑श्वान॒रं ग॑च्छ॒ स्वाहा॑ऽद्भ्यस्त्वौष॑धीभ्यो॒ मनो॑ मे॒ हार्दि॑
यच्छ॒ त॒नूं त्वचं॑ पु॒त्रं न॑स॒ारम॑शीय॒ शुग॑सि॒ तम॑भि शोच॒ यो-
ऽस्मान् द्वेष्टि॑ यं च॑ व॒यं द्वि॑ष्मो धाम्नो॑धाम्नो राजन्नि॒तो व॑रुण
नो मु॒ञ्च यदा॑पो॒ अग्नि॑या॒ वरु॑णेति॒ शपा॑महे॒ ततो॑ वरुण नो
मु॒ञ्च॥ (२०)

अ॒सि ष॒ड्विंश॑तिश्च॥ [११]

ह॒विष्म॑तीरि॒मा आपो॑ ह॒विष्मा॑न् दे॒वो अ॑ध्व॒रो ह॒विष्मा॑ ५
 आ वि॑वासति ह॒विष्मा॑ ५ अस्तु॒ सूर्यः॑ ॥ अ॒ग्नेर्वो॑-
 ऽप॑न्नगृहस्य॒ सद॑सि सादयामि सु॒म्राय॑ सु॒मिनीः॑ सु॒मे
 मा॑ धत्तेन्द्रा॒ग्नियो॑र्भाग॒धेयीः॑ स्थ मि॒त्रावरु॑णयोर्भाग॒धेयीः॑ स्थ
 विश्वे॑षां दे॒वाना॑ भा॒गधेयीः॑ स्थ य॒ज्ञे जा॑गृत ॥ (२१)

ह॒विष्म॑तीश्चतु॑स्रि ५ शत॑ ॥ ————— [१२]

हृ॒दे त्वा॒ मन॑से त्वा दि॒वे त्वा॒ सूर्या॑य त्वो॒र्ध्वमि॒मम॑ध्व॒रं
 कृ॒धि दि॒वि दे॒वेषु॑ हो॒त्रा यच्छु॑ सोम॑ राज॒न्नेह्य॑व॒ रोह॑ मा भेर्मा सं
 वि॒क्था मा त्वा॑ हि ५ सिषं॑ प्र॒जास्त्वमु॑पाव॒रोह॑ प्र॒जास्त्वामु॑पाव॒
 रोह॑न्तु शृ॒णोत्व॒ग्निः स॒मिधा॒ हव॑ मे शृ॒ण्वन्त्वापो॑ धि॒षणा॑श्च
 दे॒वीः। शृ॒णोत॑ ग्रावा॒णो वि॒दुषो॒ नु (२२)

य॒ज्ञ ५ शृ॒णोतु॑ दे॒वः स॑वि॒ता हव॑ मे। दे॒वीरा॑पो अ॒पां न॑पाद्य
 ऊ॒र्मिर्ह॑विष्य॑ इन्द्रि॒यावा॑न्म॒दिन्त॑म॒स्तं दे॒वेभ्यो॑ दे॒वत्रा॑ ध॒त्त
 शु॒क्र ५ शु॒क्रपे॑भ्यो॒ येषा॑ भा॒गः स्थ॑ स्वाहा॒ कार्षि॑र॒स्यपा॑पां
 मृ॒ध्र ५ संमु॑द्रस्य॒ वोक्षि॑त्या॒ उन्न॑ये। यम॑ग्ने पृथ्सु म॒र्त्यमा॑वो
 वाजे॑षु यं जु॒नाः। स यन्ता॒ शश्व॑ती॒रिषः॑ ॥ (२३)

नु सप्तचत्वारिंशच्च॥ _____ [१३]

त्वमग्ने रुद्रो असुरो महो दिवस्त्व॥ शर्धो मारुतं पृक्ष
ईशिषे। त्वं वातैररुणैर्यासि शङ्गयस्त्वं पूषा विधृतः पांसि नु
त्मना॥ आ वो राजानमध्वरस्य रुद्र॥ होतार॥ सत्ययज्ञ॥
रोदस्योः। अग्निं पुरा तनयितोरचित्ताद्धिरण्यरूपमवसे
कृणुध्वम्॥ अग्निर्होता निषसादा यजीयानुपस्थे मातुः
सुरभावु लोके। युवा कविः पुरुनिष्ठ - (२४)

ऋतावा धर्ता कृष्टीनामुत मध्यं इद्धः॥ साध्वीमर्कदेववीतिं
नो अद्य यज्ञस्य जिह्वामविदाम गुह्याम्। स आयुरागांश्चसुर-
भिर्वसानो भद्रामर्कदेवहूतिं नो अद्य॥ अक्रन्ददग्निः
स्तनयन्निव द्यौः क्षामा रेरिहद्वीरुधः समञ्जन्। सद्यो जज्ञानो
विहीमिद्धो अख्यदा रोदसी भानुना भात्यन्तः॥ त्वे वसूनि
पूर्वणीक (२५)

होतर्दोषा वस्तोरेरिरे यज्ञियांसः। क्षामेव विश्वा भुवनानि
यस्मिन्त्स॥ सौभंगानि दधिरे पावके॥ तुभ्यं ता अङ्गिरस्तम
विश्वाः सुक्षितयः पृथक्। अग्ने कामाय येमिरे॥ अश्याम
तं काममग्ने तवोत्यश्याम रयि॥ रयिवः सुवीरम्। अश्याम

वाजंमभि वाजयन्तोऽश्यामं द्युम्नमंजराजरं ते॥ श्रेष्ठं यविष्ठ
भारताग्ने द्युमन्तमाभर। (२६)

वसो पुरुस्पृहं रयिम्॥ स श्वितानस्तन्यतू रोचनस्था
अजरेभिर्नानन्दद्विर्यविष्ठः। यः पावकः पुरुतमः पुरूणि
पृथून्यग्निरनुयाति भवन्त्र॥ आयुष्टे विश्वतो दधदयमग्निर्वरेण्यः।
पुनस्ते प्राण आयति परा यक्ष्मं सुवामि ते॥ आयुर्दा अग्ने
हविषो जुषाणो घृतप्रतीको घृतयोनिरेधि। घृतं पीत्वा मधु
चारु गव्यं पितेव पुत्रमभि (२७)

रक्षतादिमम्॥ तस्मै ते प्रतिहर्यते जातवेदो विचरषणे।
अग्ने जनामि सुष्टुतिम्॥ दिवस्परि प्रथमं जज्ञे अग्निरस्मद्
द्वितीयं परि जातवेदाः। तृतीयमप्सु नृमणा अजस्रमिन्धान
एनं जरते स्वाधीः॥ शुचिः पावक वन्द्योऽग्ने बृहद्वि रोचसे।
त्वं घृतेभिराहुतः॥ दृशानो रुक्म उर्व्या व्यद्यौद् दुर्मर्षमायुः
श्रिये रुचानः। अग्निरमृतो अभवद्वयोभिर्- (२८)

यदेनं द्यौरजनयत्सुरेताः॥ आ यदिषे नृपतिं तेज
आनद्बुचि रेतो निषिक्तं द्यौरभीकै। अग्निः शर्धमनवद्यं

युवा॑नः॒ स्वा॒धियं॑ जनय॒त्सू॒दय॑च्च॥ स तेजी॑यसा॒ मन॑सा॒
त्वोत॑ उ॒त शि॑क्ष स्वप॒त्यस्य॑ शि॒क्षोः। अ॒ग्ने रा॒यो नृ॑तमस्य
प्रभू॑तौ भू॒याम॑ ते सुष्टु॒तय॑श्च॒ वस्वः॑॥ अ॒ग्ने स॑ह॒न्त॒मा भ॑र
द्यु॒मस्य॑ प्रा॒सहा॑ र॒यिम्। वि॒श्वा यश्- (२९)

च॑र्ष॒णीर॒भ्यासा॑ वाजेषु सा॒सह॑त्॥ तम॑ग्ने पृ॒तना॒सह॑
र॒यिः स॑हस्व॒ आ भ॑र। त्वः॑ हि स॒त्यो अ॒द्भुतो॑ दा॒ता
वाज॑स्य॒ गोम॑तः॥ उ॒क्षान्ना॑य व॒शान्ना॑य सोम॑पृ॒ष्ठाय वे॑धसे।
स्तोमै॑र्वि॒धेमा॒ग्नये॑॥ व॒द्वा हि सू॑नो अ॒स्य॒द्वस॑द्वा च॒क्रे
अ॒ग्निर्ज॑नुषाज्मा॒न्नम्। स त्वं न॑ ऊ॒र्जस॑न् ऊ॒र्जं धा॑ रा॒जैव
जे॒रवृ॑के क्षे॒ष्यन्तः॑॥ अ॒ग्न आ॒यू॑षि (३०)

पव॑स॒ आ सु॒वोर्ज॑मिषं च नः। आ॒रे बा॑धस्व दु॒च्छुना॑म्॥
अ॒ग्ने पव॑स्व स्वपा॑ अ॒स्मे वर्चः॑ सु॒वीर्य॑म्। दध॒त्पोष॑ र॒यिं
म॒यि॑॥ अ॒ग्ने पा॒वक॑ रोचिषा॑ म॒न्द्रया॑ देव जि॒ह्वाया॑। आ दे॒वान्
व॑क्षि॒ यक्षि॑ च॥ स नः॑ पा॒वक॑ दी॒दिवो॑ऽग्ने दे॒वाः इ॒हा व॑ह।
उप॑ य॒ज्ञः ह॒विश्च॑ नः॥ अ॒ग्निः शुचि॑व्रततमः॒ शुचि॑र्विप्रः॒ शुचिः॑
क॒विः। शुची॑ रोचत॒ आहु॑तः॥ उद॑ग्ने शुच॑य॒स्तव॑ शु॒क्रा भ्राज॑न्त
ई॒रते। तव॑ ज्योती॑ऽप्य॒र्चयः॑ (३१)

पुरु॒निष्ठः पु॒र्वणीक॑ भरा॒ऽभि वयो॑भिर्य आयू॑र॒षि विप्रः शुचि॑श्चतु॒र्दश॑ च॥—[१४]

॥चतुर्थः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः॥

आ द॑दे॒ ग्रावा॑स्यध्वर॒कृद् देवेभ्यो॑ गम्भीरमिममध्व॒रं
कृ॒ध्युत्तमे॑न॒ प॒विनेन्द्रा॑य॒ सोम॑ सुषु॒तं मधु॑मन्तं पय॑स्वन्तं
वृष्टि॒वनि॒मिन्द्रा॑य॒ त्वा वृत्र॑घ्न इन्द्रा॑य॒ त्वा वृत्र॑तु॒र इन्द्रा॑य
त्वाऽभिमा॑तिघ्न इन्द्रा॑य॒ त्वाऽऽदित्य॑व॒न्त इन्द्रा॑य॒ त्वा
वि॒श्वदे॑व्यावते॒ श्वात्राः स्थं॑ वृत्र॑तु॒रो राधो॑गूर्ता अ॒मृत॑स्य
प॒त्नीस्ता॑ दे॒वीर्देव॑त्रेमं य॒ज्ञं ध॒त्तोप॑हृताः सोम॑स्य पिब॒तोप॑हृतो
युष्माक॑ (१)

सोमः॑ पिबतु॒ यत्ते॑ सोम दि॒वि ज्योति॑र्यत् पृथि॒व्यां
यदु॒राव॑न्तरि॒क्षे तेना॒स्मै यज॑मानायोरु॒ रा॒या कृ॒ध्यधि॑ दा॒त्रे
वो॒चो धिष॑णे वी॒डू स॒ती वी॑डयेथामूर्जं दधाथामूर्जं मे धत्तं मा
वा॑ हि॒सिषं॑ मा मां हि॒सिष्टं॑ प्रागपा॒गुद॑गध॒राक्ता॑स्त्वा
दि॒श आ धा॑व॒न्त्वम्ब॑ नि ष्व॑र। यत्ते॑ सो॒मादो॑भ्यं॒ नाम॑ जागृ॒वि
तस्मै॑ ते सोम॒ सोमा॑य॒ स्वाहा॑॥ (२)

युष्माक॑ स्व॒र यत्ते॑ नव॒ च॥—[१]

वा॒चस्प॑तये पव॒स्व वा॒जिन् वृषा॑ वृ॒ष्णो अ॒शुभ्या॑
 ग॒भ॑स्ति॒पूतो दे॒वो दे॒वानां॑ प॒वित्र॑म॒सि येषां॑ भा॒गो-
 ऽसि॑ तेभ्य॑स्त्वा॒ स्वां कृ॑तोऽसि॒ मधु॑मती॒र्न इष॑स्कृ॒धि
 वि॒श्वेभ्य॑स्त्वेन्द्रि॒येभ्यो॑ दि॒व्येभ्यः॑ पा॒र्थि॒वेभ्यो॑ म॒न॑स्त्वाष्टृ॒र्वन्त-
 रि॒क्ष॒मन्वि॑हि स्वाहा॑ त्वा सु॒भ॒वः सूर्या॑य दे॒वेभ्य॑स्त्वा
 म॒रीचि॑पेभ्य॑ ए॒ष ते योनिः॑ प्रा॒णाय॑ त्वा॥ (३)

वा॒चः स॒प्तच॑त्वारि॒ंशत्॥ [२]

उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽस्य॒न्तर्य॑च्छ म॒घव॑न् पा॒हि सोम॑मुरु॒ष्य
 रा॒यः स॒मिषो॑ यज॒स्वान्त॑स्तै॒ दधा॑मि द्यावा॑पृ॒थि॒वी
 अ॒न्तरु॑र्वन्त॒रि॒क्षं स॒जोषा॑ दे॒वैर॑वरैः परै॑श्चान्तर्या॒मे
 म॒घव॑न् मा॒दय॑स्व॒ स्वां कृ॑तोऽसि॒ मधु॑मती॒र्न इष॑स्कृ॒धि
 वि॒श्वेभ्य॑स्त्वेन्द्रि॒येभ्यो॑ दि॒व्येभ्यः॑ पा॒र्थि॒वेभ्यो॑ म॒न॑स्त्वाष्टृ॒र्वन्त-
 रि॒क्ष॒मन्वि॑हि स्वाहा॑ त्वा सु॒भ॒वः सूर्या॑य दे॒वेभ्य॑स्त्वा
 म॒रीचि॑पेभ्य॑ ए॒ष ते योनि॑र॒पाना॑य॒ त्वा॥ (४)

दे॒वेभ्यः॑ स॒प्त च॑॥ [३]

आ वा॑यो भूष शुचि॒पा उप॑ नः स॒हस्रं॑ ते नि॒युतो॑

विश्ववार। उपो॑ ते॒ अ॒न्धो॒ म॒द्य॑मयामि॒ यस्य॑ दे॒व दधि॑षे
 पूर्व॑पेयम्॥ उ॒प॒या॒म॒गृ॑हीतोऽसि वा॒यवे॒ त्वेन्द्र॑वायू इ॒मे
 सु॒ताः। उ॒प॒ प्र॒यो॑भि॒रा ग॑त॒मिन्द्र॑वो वा॒मु॒श॒न्ति॒ हि॥
 उ॒प॒या॒म॒गृ॑हीतोऽसीन्द्रवा॒यु॒भ्यां॑ त्वैष ते॒ योनिः॑ स॒जोषा॑भ्यां
 त्वा॥ (५)

आ वा॒यो त्रि॑च॒त्वारि॑शत्॥ _____ [४]

अ॒यं वा॑ मि॒त्रा॒वरु॑णा सु॒तः सोमं॑ ऋ॒तावृ॑धा। म॒मेदि॒ह श्रु॑त॒ः
 ह॒वम्॑। उ॒प॒या॒म॒गृ॑हीतोऽसि मि॒त्रा॒वरु॑णाभ्यां त्वैष ते॒ योनि॑र्
 ऋ॒ता॒यु॒भ्यां॑ त्वा॥ (६)

अ॒यं वा॑ वि॒श॒तिः॥ _____ [५]

या वा॑ क॒शा म॑धु॒म॒त्य॒श्वि॑ना सू॒नृता॑वती। तया॑
 य॒ज्ञं मि॑मिक्षतम्। उ॒प॒या॒म॒गृ॑हीतोऽस्य॒श्वि॒भ्यां॑ त्वैष ते॒
 योनि॑र्मा॒ध्वी॒भ्यां॑ त्वा॥ (७)

या वा॑म॒ष्टाद॑श॥ _____ [६]

प्रा॒त॒र्यु॒जौ वि॑ मु॒च्ये॒था॒म॒श्वि॑ना॒वेह॑ गच्छतम्। अ॒स्य सोम॑स्य
 पी॒तये॑॥ उ॒प॒या॒म॒गृ॑हीतोऽस्य॒श्वि॒भ्यां॑ त्वैष ते॒ योनि॑र्श्वि॒भ्यां॑
 त्वा॥ (८)

प्रा॒त॒र्यु॒ज॒वेका॒न्नवि॑शतिः॥ [७]

अ॒यं वे॒नश्चो॑दय॒त् पृ॒श्नि॑गर्भा॒ ज्योति॑र्जरायू रज॑सो वि॒माने॑।
इ॒मम॒पा॒ सं॒ङ्ग॒मे सूर्य॑स्य॒ शिशुं॑ न वि॒प्रां म॒तिभी॑ रिहन्ति॥
उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽसि॒ शण्डा॑य त्वैष ते॒ योनि॑र्वी॒रतां॑ पाहि॥ (९)

अ॒यं वे॒नः प॒ञ्चवि॑शतिः॥ [८]

तं प्र॒त्नथा॑ पूर्॒वथा॑ वि॒श्वथे॒मथा॑ ज्ये॒ष्ठता॑तिं बर्हिषद॑
सुव॒र्विदं॑ प्रतीची॒नं वृ॒जनं॑ दोहसे गि॒राऽऽशुं॑ जय॑न्त॒मनु॒ यासु॒
वर्ध॑से। उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽसि॒ मर्का॑य त्वैष ते॒ योनिः॑ प्र॒जाः
पा॑हि॥ (१०)

त॑ प॒ङ्क्ति॑शतिः॥ [९]

ये दे॒वा दि॒व्येका॑दश॒ स्थ पृ॑थि॒व्याम॑ध्येका॑दश॒
स्थाऽप्सु॑षदो॒ महि॑नैका॑दश॒ स्थ ते दे॒वा य॒ज्ञमि॑मं
जु॒षध्व॑मुपया॒मगृ॑हीतोऽस्याग्र॒यणो॑ऽसि॒ स्वा॑ग्र॒यणो॒ जिन्व॑
य॒ज्ञं जिन्व॑ य॒ज्ञप॑तिम॒भि सर्व॑ना पाहि॒ विष्णु॑स्त्वां पा॑तु॒ विशं॑
त्वं पा॑हीन्द्रि॒येणै॒ष ते॒ योनि॑र्वि॒श्वेभ्य॑स्त्वा दे॒वेभ्यः॑॥ (११)

ये दे॒वास्त्रि॑च॒त्वारि॑शत्॥ [१०]

त्रिंशत्रयंश्च गुणिनो रुजन्तो दिवः रुद्राः पृथिवीं च
 सचन्ते। एकादशासो अप्सुषदः सुतः सोमं जुषन्ताः
 सर्वनाय विश्वे॥ उपयामगृहीतोऽस्याग्रयणोऽसि स्वाग्रयणो
 जिन्वं यज्ञं जिन्वं यज्ञपतिमभि सर्वना पाहि विष्णुस्त्वां पातु
 विशं त्वं पाहीन्द्रियेणैष ते योनिर्विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यः॥ (१२)

त्रिंशद् द्विचत्वारिंशत्॥ [११]

उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा बृहद्वते वयस्वत उक्थायुवे
 यत् तं इन्द्र बृहद्वयस्तस्मै त्वा विष्णावे त्वैष ते योनिरिन्द्राय
 त्वोक्थायुवे॥ (१३)

उपयामगृहीतो द्वाविंशतिः॥ [१२]

मूर्धानं दिवो अरतिं पृथिव्या वैश्वानरमृताय जातमग्निम्।
 कविः सम्राजमतिथिं जनानामासन्ना पात्रं जनयन्त
 देवाः॥ उपयामगृहीतोऽस्यग्रये त्वा वैश्वानराय ध्रुवोऽसि
 ध्रुवक्षितिर्ध्रुवाणां ध्रुवतमोऽच्युतानामच्युतक्षित्तम एष ते
 योनिरग्रये त्वा वैश्वानराय॥ (१४)

मूर्धानं पञ्चत्रिंशत्॥ [१३]

मधु॑श्च माध॑वश्च शुक्र॑श्च शुचि॑श्च नभ॑श्च नभ॒स्य॑श्चेषश्चोर्ज॑श्च
सह॑श्च सह॒स्य॑श्च तप॑श्च तप॒स्य॑श्चोपयाम॑गृहीतोऽसि स॒ः सर्पो॑-
ऽस्य॑ ह॒स्पत्या॑य त्वा॥ (१५)

मधु॑स्त्रि॒शत॑॥ _____ [१४]

इन्द्रा॑ग्नी आ ग॑तः सु॒तं गी॒र्भिर्नभो॑ वरे॑ण्यम्। अ॒स्य
पा॑तं धि॒येषि॑ता॥ उ॒प॒या॒म॑गृहीतोऽसीन्द्रा॑ग्निभ्यां त्वैष ते
योनि॑रिन्द्रा॑ग्निभ्यां त्वा॥ (१६)

इन्द्रा॑ग्नी वि॒शतिः॑॥ _____ [१५]

ओमा॑सश्चर॒षणी॑धृतो विश्वे॑ देवा॒स आ ग॑त। दा॒श्वाः सौ
दा॒शुषः॑ सु॒तम्॥ उ॒प॒या॒म॑गृहीतोऽसि विश्वे॑भ्यस्त्वा दे॒वेभ्य॑ ए॒ष
ते योनि॑र्विश्वे॑भ्यस्त्वा दे॒वेभ्यः॑॥ (१७)

इन्द्रा॑ग्नी ओमा॑सो वि॒शतिर्वि॒शतिः॑॥ _____ [१६]

म॒रुत्व॑न्तं वृष॒भं वा॑वृ॒धान॑मक॑वारिं दि॒व्यः शा॒समिन्द्र॑म्।
वि॒श्वासा॑ह॒मव॑से नू॒तना॑यो॒ग्रः स॑हो॒दामि॑ह तः हु॒वेम॑॥
उ॒प॒या॒म॑गृहीतोऽसीन्द्रा॑य त्वा म॒रुत्व॑न्त ए॒ष ते योनि॑रिन्द्रा॑य
त्वा म॒रुत्व॑न्ते॥ (१८)

मरुत्वन्तु९ षड्विंशतिः॥ [१७]

इन्द्रं मरुत्व इह पाहि सोमं यथा शार्याते अपिबः सुतस्य।
तव प्रणीती तव शूर शर्मन्ना विवासन्ति कवयः सुयज्ञाः॥
उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा मरुत्वन्त एष ते योनिरिन्द्राय
त्वा मरुत्वन्ते॥ (१९)

इन्द्रेकान्नत्रिंशत्॥ [१८]

मरुत्वा९ इन्द्र वृषभो रणाय पिबा सोममनुष्वधं मदाय।
आ सिंश्चस्व जठरे मध्वं ऊर्मिं त्वं राजासि प्रदिवः
सुतानाम्॥ उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा मरुत्वन्त एष ते
योनिरिन्द्राय त्वा मरुत्वन्ते॥ (२०)

इन्द्रं मरुत्वो मरुत्वानेकान्न त्रिंशदेकान्न त्रिंशत्॥ [१९]

महा९ इन्द्रो य ओजसा पर्जन्यो वृष्टिमा९ इवा
स्तोमैर्वथ्सस्यं वावृधे॥ उपयामगृहीतोऽसि महेन्द्राय त्वेष
ते योनिर्महेन्द्राय त्वा॥ (२१)

महानेकान्नविंशतिः॥ [२०]

महा९ इन्द्रो नृवदा चर्षणिप्रा उत द्विबर्हा अमिनः
सहोभिः। अस्मद्रियग्वावृधे वीर्यायोरुः पृथुः सुकृतः

कर्तृभिर्भूत्॥ उपयामगृहीतोऽसि महेन्द्राय त्वैष ते
योनिर्महेन्द्राय त्वा॥ (२२)

महानृवत्पङ्क्तिः शतिः॥ [२१]

कदा च न स्तरीरसि नेन्द्र सश्वसि दाशुषै। उपोपेन्नु
मघवन् भूय इन्नु ते दानं देवस्य पृच्यते॥ उपयामगृहीतो-
ऽस्यादित्येभ्यस्त्वा॥ कदा च न प्र युच्छस्युभे नि पांसि
जन्मनी। तुरीयादित्य सवनं त इन्द्रियमा तस्थावमृतं दिवि॥
यज्ञो देवानां प्रत्येति सुम्नमादित्यासो भवता मृडयन्तः।
आ वोऽर्वाची सुमतिर्ववृत्याद् होश्चिद्या वरिवोवित्तरासत्॥
विवस्व आदित्यैष ते सोमपीथस्तेन मन्दस्व तेन तृप्य
तृप्यास्म ते वयं तर्पयितारो या दिव्या वृष्टिस्तया त्वा
श्रीणामि॥ (२३)

वः सप्तविंशतिश्च॥ [२२]

वाममद्य सवितर्वाममु श्वो दिवेदिवे वाममस्मभ्यः सावीः।
वामस्य हि क्षयस्य देव भूरया धिया वामभाजः स्याम॥
उपयामगृहीतोऽसि देवाय त्वा सवित्रे॥ (२४)

वामं चतुर्विंशतिः॥ [२३]

अद॑ब्धेभिः स॒वितः पा॒युभि॑ष्ट्वं शि॒वेभि॑र॒द्य परि॑ पाहि
नो॒ गय॑म्। हि॒र॑ण्यजिह्वः सुवि॒ताय॑ नव्य॑से रक्षा॒ माकि॑र्नो
अ॒घश॑र॒स ई॑शत॥ उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽसि दे॒वाय॑ त्वा
सवि॒त्रे॥ (२५)

अद॑ब्धेभिस्त्रयो॑विंशतिः॥ [२४]

हि॒र॑ण्यपाणिमू॒तये॑ सवि॒तार॒मुप॑ ह्वये। स चे॒ता दे॒वता॑
प॒दम्॥ उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽसि दे॒वाय॑ त्वा सवि॒त्रे॥ (२६)

हि॒र॑ण्यपाणिं चतु॑र्दश॥ [२५]

सु॒शर्मा॑ऽसि सुप्रतिष्ठा॒नो बृ॒हदु॒क्षे नम॑ ए॒ष ते
योनि॑र्विश्वेभ्य॑स्त्वा दे॒वेभ्यः॑॥ (२७)

सु॒शर्मा॑ द्वाद॑श॥ [२६]

बृ॒ह॒स्पति॑सुतस्य त इ॒न्दो इ॒न्द्रि॒याव॑तः पत्नी॑वन्तं ग्र॒हं
गृ॒ह्णाम्य॒ग्ना(३)इ॑ पत्नी॒वा(३)ः स॒जूर्दे॒वेन॒ त्वष्ट्रा॑ सोमं॑ पिब॒
स्वाहा॑॥ (२८)

बृ॒ह॒स्पति॑सुतस्य पञ्च॑दश॥ [२७]

हरि॑रसि हा॒रियो॒ज॒नो ह॒र्योः स्था॒ता वज्र॑स्य भ॒र्ता पृ॒श्नेः

प्रेता तस्य ते देव सोमेष्टयं जुषः स्तुतस्तोमस्य शस्तोक्थस्य
हरिवन्तं ग्रहं गृह्णामि हरीः स्थ हर्योर्धानाः सहसोमा इन्द्राय
स्वाहा॥ (२९)

हरिः षड्विंशतिः॥ [२८]

अग्र आयूँषि पवस् आ सुवोर्जमिषं च नः। आरे बाधस्व
दुच्छुनाम्॥ उपयामगृहीतोऽस्यग्रये त्वा तेजस्वत एष ते
योनिर्ग्रये त्वा तेजस्वते॥ (३०)

अग्र आयूँषि त्रयोविंशतिः॥ [२९]

उत्तिष्ठन्नोजसा सह पीत्वा शिप्रे अवेपयः। सोममिन्द्र
चमू सुतम्॥ उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वौजस्वत एष ते
योनिरिन्द्राय त्वौजस्वते॥ (३१)

उत्तिष्ठन्नेकविंशतिः॥ [३०]

तरणिर्विश्वदर्शतो ज्योतिष्कदसि सूर्य। विश्वमा भासि
रोचनम्॥ उपयामगृहीतोऽसि सूर्याय त्वा भ्राजस्वत एष ते
योनिः सूर्याय त्वा भ्राजस्वते॥ (३२)

तरणिर्विंशतिः॥ [३१]

आ प्यायस्व मदिन्तम् सोम् विश्वाभिरूतिभिः। भवा नः
सप्रथस्तमः॥ (३३)

आ प्यायस्व नवः॥ [३२]

ईयुष्टे ये पूर्वतरामपश्यन् व्युच्छन्तीमुषसं मर्त्यासः।
अस्माभिरू नु प्रतिचक्ष्याऽभूदो ते यन्ति ये अपरीषु
पश्यान्॥ (३४)

ईयुरेकान्नविंशतिः॥ [३३]

ज्योतिष्मतीं त्वा सादयामि ज्योतिष्कृतं त्वा सादयामि
ज्योतिर्विदं त्वा सादयामि भास्वतीं त्वा सादयामि ज्वलन्तीं
त्वा सादयामि मल्मलाभवन्तीं त्वा सादयामि दीप्यमानां
त्वा सादयामि रोचमानां त्वा सादयाम्यजस्रां त्वा सादयामि
बृहज्योतिषं त्वा सादयामि बोधयन्तीं त्वा सादयामि जाग्रतीं
त्वा सादयामि॥ (३५)

ज्योतिष्मतीं षट्त्रिंशत्॥ [३४]

प्रयासाय स्वाहाऽऽयासाय स्वाहा वियासाय स्वाहा
संयासाय स्वाहोद्यासाय स्वाहाऽवयासाय स्वाहा शुचे
स्वाहा शोकाय स्वाहा तप्यत्वै स्वाहा तपते स्वाहा

ब्रह्महृत्यायै स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा॥ (३६)

प्रयासाय चतुर्विंशतिः॥ [३५]

चित्तं सन्तानेन भवं यक्रा रुद्रं तनिम्ना पशुपतिं
स्थूलहृदयेनाग्निं हृदयेन रुद्रं लोहितेन शर्वं मत्स्नाभ्यां
महादेवमन्तःपार्श्वेनौषिष्ठहनं शिङ्गीनिकोश्याभ्याम्॥ (३७)

चित्तमष्टादश॥ [३६]

आ तिष्ठ वृत्रहन् रथं युक्ता ते ब्रह्मणा हरीं। अर्वाचीनं
सु ते मनो ग्रावा कृणोतु वग्नुनां॥ उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय
त्वा षोडशिनं एष ते योनिरिन्द्राय त्वा षोडशिनै॥ (३८)

आ तिष्ठ षड्विंशतिः॥ [३७]

इन्द्रमिद्धरीं वहतोऽप्रतिधृष्टशवसमृषीणां च स्तुतीरुपं यज्ञं
च मानुषाणाम्॥ उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा षोडशिनं एष
ते योनिरिन्द्राय त्वा षोडशिनै॥ (३९)

इन्द्रमित्रयोर्विंशतिः॥ [३८]

असावि सोमं इन्द्र ते शविष्ठ धृष्णवा गंहि। आ त्वा
पृणक्तिन्द्रियं रजः सूर्यं न रश्मिभिः॥ उपयामगृहीतो-

ऽसीन्द्राय त्वा षोडशिनं एष ते योनिरिन्द्राय त्वा
षोडशिनै॥ (४०)

असावि सप्तविंशतिः॥ [३९]

सर्वस्य प्रतिशीवरी भूमिस्त्वोपस्थ आऽर्धित। स्योनास्मै
सुषदा भव यच्छास्मै शर्म सप्रथाः॥ उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय
त्वा षोडशिनं एष ते योनिरिन्द्राय त्वा षोडशिनै॥ (४१)

सर्वस्य षड्विंशतिः॥ [४०]

महा९ इन्द्रो वज्रबाहुः षोडशी शर्म यच्छतु। स्वस्ति
नो मघवा करोतु हन्तु पाप्मानं योऽस्मान् द्वेष्टि॥
उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा षोडशिनं एष ते योनिरिन्द्राय
त्वा षोडशिनै॥ (४२)

सर्वस्य महान्ष्टड्विंशतिः षड्विंशतिः॥ [४१]

सजोषा इन्द्र सगणो मरुद्भिः सोमं पिब वृत्रहञ्छूर
विद्वान्। जहि शत्रूँ रप मृधो नुदस्वाऽथाभयं कृणुहि
विश्वतो नः॥ उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा षोडशिनं एष ते
योनिरिन्द्राय त्वा षोडशिनै॥ (४३)

सजोषाँस्त्रिंशत्॥ _____ [४२]

उदु त्यं जातवेदसं देवं वहन्ति केतवः। दृशे
विश्वाय सूर्यम्॥ चित्रं देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य
वरुणस्याग्नेः। आप्रा द्यावापृथिवी अन्तरिक्षं सूर्य आत्मा
जगतस्तस्थुषश्च॥ अग्ने नय सुपथा राये अस्मान् विश्वानि
देव वयुनानि विद्वान्। युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनो भूयिष्ठां ते
नमउक्तिं विधेम॥ दिवं गच्छ सुवः पत रूपेण (४४)

वो रूपमभ्यैमि वयंसा वयः। तुथो वो विश्ववेदा वि
भजतु वर्षिष्ठे अधि नाके॥ एतत् ते अग्ने राध ऐति
सोमच्युतं तन्मित्रस्य पथा नयर्तस्य पथा प्रेतं चन्द्रदक्षिणा
यज्ञस्य पथा सुविता नयन्तीब्राह्मणमद्य राध्यासमृषिमार्षेयं
पितृमन्तं पैतृमत्यं सुधातुदक्षिणं वि सुवः पश्य व्यन्तरिक्षं
यतस्व सदस्यैरस्मद्वात्रा देवत्रा गच्छत मधुमतीः प्रदातारमा
विशतानवहायास्मान् देवयानेन पथेत सुकृतां लोके सीदत
तन्नः सङ्स्कृतम्॥ (४५)

रूपेण सदस्यैरष्टादश च॥ _____ [४३]

धाता रातिः सवितेदं जुषन्तां प्रजापतिर्निधिपतिर्नो अग्निः।

त्वष्टा विष्णुः प्रजयां सः रराणो यजमानाय द्रविणं दधातु॥
 समिन्द्र णो मनसा नेषि गोभिः सः सूरिभिर्मघवन्त्सः
 स्वस्त्या। सं ब्रह्मणा देवकृतं यदस्ति सं देवानां सुमत्या
 यज्ञियानाम्॥ सं वर्चसा पयसा सं तनूभिर्गन्महि मनसा
 सः शिवेन। त्वष्टा नो अत्र वरिवः कृणो- (४६)

त्वनुं मार्ष्टुं तनुवो यद्विलिष्टम्॥ यदद्य त्वां प्रयति यज्ञे
 अस्मिन्नग्रे होतारमवृणीमहीह। ऋधगयाऽधगुताशमिष्ठाः
 प्रजानन् यज्ञमुपयाहि विद्वान्॥ स्वगा वो देवाः सदनमकर्म
 य आजग्म सवनेदं जुषाणाः। जक्षिवांसः पपिवांसश्च
 विश्वेऽस्मे धत्त वसवो वसूनि॥ यानाऽवह उशतो देव
 देवान्तान् (४७)

प्रेरय स्वे अंग्रे सुधस्थै। वहमाना भरमाणा हवींषि वसुं
 घर्मं दिवमा तिष्ठतानु॥ यज्ञं यज्ञं गच्छ यज्ञपतिं गच्छ स्वां
 योनिं गच्छ स्वाहैष ते यज्ञो यज्ञपते सहसूक्तवाकः सुवीरः
 स्वाहा देवा गातुविदो गातुं वित्वा गातुमित् मनसस्पत इमं
 नो देव देवेषु यज्ञं स्वाहा वाचि स्वाहा वाते धाः॥ (४८)

उरु॑ हि राजा॒ वरु॑णश्चकार॒ सूर्या॑य पन्था॒मन्वे॑त॒वा उ॑।
 अप॑दे पादा॒ प्रति॑धातवेऽकरु॒ताप॑व॒क्ता हृ॑दया॒विध॑श्चित्॥ श॒तं
 ते राज॑न् भिष॒जः स॒हस्र॑मुर्वी ग॒म्भीरा॑ सु॒म॒तिष्टे॑ अस्तु।
 बाध॑स्व द्वेषो॒ निर्ऋ॑तिं परा॒चैः कृ॒तं चि॒देनः॒ प्र मु॑मु॒गध्य॑स्मत्॥
 अ॒भिष्टि॑तो वरु॑णस्य॒ पाशो॑ऽग्नेरनी॒कम॑प आ वि॒वेश। अपा॑
 नपात् प्रति॒रक्ष॑न्नसूर्यं दमे॑दमे (४९)

स॒मिधं॑ यक्ष्य॒ग्ने॥ प्रति॑ ते जि॒ह्वा घृ॒तमु॑च्चरण्ये॒त्समु॑द्रे ते
 हृ॒दय॑म॒प्स्वन्तः। सं त्वा॑ वि॒शन्त्वोष॑धीरु॒ताऽऽपो॑ य॒ज्ञस्य॑
 त्वा य॒ज्ञप॑ते ह॒विर्भिः॑॥ सू॒क्तवा॑के न॒मोवा॑के वि॒धेमा॑व॒भृथ
 निच॑ङ्कु॒ण निचे॒रुर॑सि निच॑ङ्कु॒णाव॑ दे॒वैर्दे॒वकृ॑त॒मेनो॑ऽया॒डव॑
 म॒र्त्यैर्म॒र्त्यकृ॑त॒मुरो॑रा नो॒ देव॑ रि॒षस्पा॑हि सु॒मित्रा॑ न॒ आप॑
 ओष॑धयः (५०)

सन्तु दु॒र्मित्रा॑स्तस्मै भूया॒सुर्यो॑ऽस्मान् द्वेष्टि॒ यं च॑ व॒यं
 द्वि॒ष्मो दे॒वीरा॑प ए॒ष वो॒ गर्भ॑स्तं वः सु॒प्री॑त॒ सुभृ॑तमकर्म
 दे॒वेषु॑ नः सु॒कृतो॑ ब्रूतात् प्रति॒युतो॑ वरु॑णस्य॒ पाशः॑ प्रत्य॑स्तो
 वरु॑णस्य॒ पाश॑ एधो॑ऽस्येधिषी॒महि॑ स॒मिद॑सि॒ तेजो॑ऽसि॒ तेजो॑

मयि धेह्यपो अन्वचारिषु रसेन समंसृक्षमहि। पयस्वा
अग्र आऽगमं तं मा सः सृज वर्चसा॥ (५१)

दमैदम् ओषधय आ पद च॥ [४५]

यस्त्वा हृदा कीरिणा मन्यमानोऽमर्त्यं मर्त्यो जोहवीमि।
जातवेदो यशो अस्मासु धेहि प्रजाभिरग्रे अमृतत्वमश्याम्॥
यस्मै त्वः सुकृते जातवेद उ लोकमग्रे कृणवः स्योनम्।
अश्विनः स पुत्रिणं वीरवन्तं गोमन्तः रयिं नशते
स्वस्ति॥ त्वे सु पुत्र शवसोऽवृत्रन् कामकातयः। न
त्वामिन्द्राति रिच्यते॥ उक्थउक्थे सोम इन्द्रं ममाद
नीथेनीथे मघवानः (५२)

सुतासः। यदीः सुबाधः पितरं न पुत्राः समानदक्षा
अवसे हवन्ते॥ अग्रे रसेन तेजसा जातवेदो वि
रोचसे। रक्षोहाऽमीवचातनः॥ अपो अन्वचारिषु रसेन
समंसृक्षमहि। पयस्वाः अग्र आऽगमं तं मा सः सृज
वर्चसा॥ वसुर्वसुपतिर्हिकमस्यग्रे विभावसुः। स्याम ते
सुमतावपि॥ त्वामग्रे वसुपतिं वसूनामभि प्र मन्दे (५३)

अध्वरेषु राजन्। त्वया वाजं वाजयन्तो जयेमाभि

प्याम पृथ्सुतीर्मर्त्यानाम्। त्वामग्ने वाजसातमं विप्रां वर्धन्ति
 सुष्टुतम्। स नो रास्व सुवीर्यम्॥ अयं नो अग्निर्वरिवः
 कृणोत्वयं मृधः पुर एतु प्रभिन्दन्। अयं शत्रूञ्जयतु
 जर्हृषाणोऽयं वाजं जयतु वाजसातौ॥ अग्निनाऽग्निः
 समिध्यते कविर्गृहपतिर्युवा॥ हव्यवाङ् जुह्वास्यः॥ त्वं ह्यग्ने
 अग्निना विप्रो विप्रेण सन्धस्ता। सखा सख्या समिध्यसे॥
 उदग्ने शुचयस्तव वि ज्योतिषा (५४)

मघवानं मन्दे ह्यग्ने चतुर्दश च॥ [४६]

॥पञ्चमः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः॥

देवासुराः संयत्ता आसन् ते देवा विजयमुपयन्तो-
 ऽग्नौ वामं वसु सं न्यदधतेदमुं नो भविष्यति यदि
 नो जेष्यन्तीति तदग्निर्न्यकामयत् तेनापाक्रामत् तद्देवा
 विजित्यावरुरुत्समाना अन्वायन् तदस्य सहसाऽदिथ्सन्त
 सोऽरोदीद्यदरोदीत् तद्गुद्रस्य रुद्रत्वं यदश्वशीयत् तद् (१)

रजतं हिरण्यमभवत् तस्माद्रजतं हिरण्यमदक्षिण्य-

मंश्रुजः हि यो ब॒र्हिषि॑ ददा॑ति पु॒राऽस्य॑ संव॒त्स॒राद्गृ॑हे
 रु॒दन्ति॑ तस्मा॑द्ब॒र्हिषि॑ न दे॒यः सोऽग्निर॑ब्रवीद्वा॒ग्यंसा॒न्यथ॑
 व इ॒दमि॑ति पुनरा॒धेयं॑ ते के॒वल॑मित्य॒ब्रुव॑न्नु॒ध्रुव॑त् खलु स
 इत्य॑ब्रवी॒द्यो म॑दे॒वत्य॑म॒ग्निमा॑दधा॒ता इति॑ तं पू॒षाऽऽध॑त्त
 तेन॑ (२)

पू॒षाऽऽध॑र्नोत् तस्मा॑त् पौ॒ष्णाः प॒शव॑ उच्यन्ते तं त्वष्टाऽऽध॑त्त
 तेन॑ त्वष्टाऽऽध॑र्नोत् तस्मा॑त् त्वा॒ष्टाः प॒शव॑ उच्यन्ते तं म॒नुरा॑-
 ऽध॑त्त तेन॑ म॒नुराध॑र्नोत् तस्मा॑न्मा॒नव्यः॑ प्र॒जा उ॑च्यन्ते तं धा॒ता-
 ऽऽध॑त्त तेन॑ धा॒ताऽऽध॑र्नोत्संव॒त्स॒रो वै धा॒ता तस्मा॑त्संव॒त्स॒रं
 प्र॒जाः प॒शवोऽनु॑ प्र जा॑यन्ते य ए॒वं पु॑नरा॒धेय॑स्यर्द्धिं वे- (३)

द॒ध्नोत्ये॒व योऽस्यै॒वं ब॒न्धुतां॑ वे॒द ब॒न्धुमा॑न् भवति भा॒गधे॒यं
 वा अ॒ग्निरा॑हि॒त इ॒च्छमा॑नः प्र॒जां प॒शून् यज॑मान॒स्योप॑
 दो॒द्रावो॑द्वास्य पुनरा द॑धीत भा॒गधे॒येनै॒वैनः॑ स॒मर्ध॑यत्यथो
 शा॒न्तिरे॒वास्यै॒षा पु॑नर्वस्वो॒रा द॑धीतै॒तद्वै पु॑नरा॒धेय॑स्य
 नक्ष॑त्रं यत्पुनर्वसू स्वा॒यामे॒वैनं॑ दे॒वता॑यामा॒धाय॑ ब्रह्मवर्च॒सी
 भ॑वति द॒र्भेरा द॑धात्यया॒तयाम॑त्वाय द॒र्भेरा द॑धात्य॒द्वा
 ए॒वैन॒मोष॑धी॒भ्योऽव॑रु॒ध्याऽऽध॑त्ते पञ्च॑कपालः पुरो॒डाशो॑ भवति

पञ्च वा ऋतव ऋतुभ्य एवैनमवरुध्याऽऽधत्ते॥ (४)

अशीयत् तत् तेन वेदं दुर्भेः पञ्चविंशतिश्च॥ [१]

परा वा एष यज्ञं पशून् वपति योऽग्निमुद्वासयते
पञ्चकपालः पुरोडाशो भवति पाङ्क्तो यज्ञः पाङ्क्तः पशवो
यज्ञमेव पशूनव रुन्धे वीरहा वा एष देवानां योऽग्निमुद्वासयते
न वा एतस्य ब्राह्मणा ऋतायवः पुराऽन्नमक्षन् पङ्क्तो
याज्यानुवाक्या भवन्ति पाङ्क्तो यज्ञः पाङ्क्तः पुरुषो देवानेव
वीरं निरवदायाग्निं पुनरा (५)

धत्ते शताक्षरा भवन्ति शतायुः पुरुषः शतेन्द्रिय
आयुष्येवेन्द्रिये प्रति तिष्ठति यद्वा अग्निराहितो नर्ह्यते
ज्यायो भागधेयं निकामयमानो यदाग्नेयं सर्वं भवति
सैवास्यर्धिः सं वा एतस्य गृहे वाक् सृज्यते योऽग्निमुद्वासयते
स वाचं सृष्टं यजमान ईश्वरोऽनु पराभवितोर्विभक्तयो
भवन्ति वाचो विधृत्यै यजमानस्यापराभावाय (६)

विभक्तिं करोति ब्रह्मैव तदकरुपांशु यजति यथा वामं
वसुं विविदानो गूहति तादृगेव तदग्निं प्रति स्विष्टकृतं
निराह यथा वामं वसुं विविदानः प्रकाशं जिगमिषति

तादृगेव तद्विभक्तिमुक्त्वा प्रयाजेन् वषट्करोत्यायतनादेव
नैति यजमानो वै पुरोडाशः पशव एते आहुती यदभितः
पुरोडाशमेते आहुती (७)

जुहोति यजमानमेवोभयतः पशुभिः परि गृह्णाति
कृतयजुः सम्भृतसम्भार इत्याहुर्न सम्भृत्याः सम्भारा न
यजुः कर्तव्यमित्यथो खलु सम्भृत्या एव सम्भाराः कर्तव्यं
यजुर्यज्ञस्य समृद्धौ पुनर्निष्कृतो रथो दक्षिणा पुनरुत्स्यूतं
वासः पुनरुत्सृष्टोऽनुद्वान् पुनराधेयस्य समृद्धौ सप्त ते अग्ने
समिधः सप्त जिह्वा इत्यग्निहोत्रं जुहोति यत्रयत्रैवास्य न्यक्तं
तत (८)

एवैनमव रुन्धे वीरहा वा एष देवानां योऽग्निमुद्वासयते
तस्य वरुण एवर्णयादग्निवारुणमेकादशकपालमनु निर्वपेद्यं
चैव हन्ति यश्चास्यर्णयात्तौ भागधेयेन प्रीणाति नाऽ-
ऽर्तिमाच्छति यजमानः॥ (९)

आऽपराभावाय पुरोडाशमेते आहुती ततः षट्त्रिंशच्च॥ [२]

भूमिर्भूम्ना द्यौर्वरिणाऽन्तरिक्षं महित्वा। उपस्थे ते
देव्यदितेऽग्निमन्त्रादमन्त्राद्यायाऽऽदधे॥ आऽयं गौः

पृथि॒रक्र॑मी॒दस॑न॒न्मा॒तरं॑ पुनः॑। पि॒तरं॑ च प्र॒यन्त्सुवः॑॥
 त्रि॒ंश॒द्धाम॑ वि रा॑जति॒ वाक्प॑त॒ङ्गाय॑ शि॒श्रिये॑। प्र॒त्यस्य॑ वह॒
 द्युभिः॑॥ अ॒स्य प्रा॑णाद॒पान॒त्यन्त॑श्च॒रति॑ रोच॒ना। व्य॑ख्यन्महिषः
 सुवः॑॥ यत् त्वा॑ (१०)

क्रु॒द्धः प॑रो॒वप॑ म॒न्युना॒ यदव॑र्त्या। सु॒कल्प॑म॒ग्रे तत् तव॑
 पुन॒स्त्वोद्दी॑पयामसि॥ यत् ते॑ म॒न्युप॑रो॒प्तस्य॑ पृथि॒वीमनु॑
 दध्व॒से। आ॒दि॒त्या वि॒श्वे तद्दे॒वा वस॑वश्च स॒माभ॑रन्॥
 मनो॑ ज्योति॑र्जुषता॒माज्यं॑ विच्छि॑न्नं य॒ज्ञं समि॑मं द॒धातु॑।
 बृह॒स्पति॑स्तनुतामिमं नो॒ विश्वे॑ दे॒वा इ॒ह मा॑दयन्ताम्॥ स॒प्त
 ते॑ अ॒ग्रे स॒मिधः॑ स॒प्त जि॒ह्वाः स॒प्त (११)

ऋष॑यः स॒प्त धाम॑ प्रि॒याणि॑। स॒प्त हो॒त्राः स॒प्तधा॑ त्वा
 यज॑न्ति स॒प्त योनी॑रा पृ॒णस्वा घृ॑तेन॑॥ पुन॑रू॒र्जा नि वर्त॑स्व
 पुन॑र॒ग्न इ॒षाऽऽयु॑षा। पुन॑र्नः पाहि वि॒श्वतः॑॥ स॒ह र॒य्या नि
 वर्त॑स्वा॒ग्रे पि॒न्वस्व॑ धार॑या। वि॒श्वप्सि॑न्ना॒या वि॒श्वत॑स्प॒रि॥ ले॒कः
 स॒ले॒कः सु॒ले॒कस्ते न॑ आ॒दि॒त्या आ॒ज्यं जु॑षा॒णा वि॑यन्तु
 के॒तः स॒के॒तः सु॒के॒तस्ते न॑ आ॒दि॒त्या आ॒ज्यं जु॑षा॒णा वि॑यन्तु
 वि॒वस्वा॒॑ अ॒दि॒तिर्दे॒वजू॑ति॒स्ते न॑ आ॒दि॒त्या आ॒ज्यं जु॑षा॒णा

वियन्तु॥ (१२)

त्वा जिह्वाः सप्त सुकेतस्ते नृन्योदश च॥ [३]

भूमिर्भूम्ना द्यौर्वरिणेत्याहाऽऽशिषैवैनमा धत्ते सर्पा वै
जीर्यन्तोऽमन्यन्त स एतं कंसर्णीरः काद्रवेयो मन्त्रमपश्यत्
ततो वै ते जीर्णास्तनूरपाघ्नत सर्पराज्ञिया ऋग्भिर्गार्हपत्यमा
दधाति पुनर्नवमेवैनमजरं कृत्वाऽऽधत्तेऽथो पूतमेव
पृथिवीमन्नाद्यं नोपानमथ्सैतं (१३)

मन्त्रमपश्यत् ततो वै तामन्नाद्यमुपानमद्यथ्सर्पराज्ञिया
ऋग्भिर्गार्हपत्यमादधात्यन्नाद्यस्यावरुद्धा अथो अस्यामेवैनं
प्रतिष्ठितमा धत्ते यत्वा क्रुद्धः परोवपेत्याहापहुत एवास्मै
तत् पुनस्त्वोद्दीपयामसीत्याह समिन्ध एवैनं यत्ते
मन्युपरोत्स्येत्याह देवताभिरे- (१४)

वैनं सं भरति वि वा एतस्य यज्ञश्छिद्यते यो-
ऽग्निमुद्वासयते बृहस्पतिवत्यर्चोप तिष्ठते ब्रह्म वै देवानां
बृहस्पतिर्ब्रह्मणैव यज्ञं सं दधाति विच्छिन्नं यज्ञं समिमं
दधात्वित्याह सन्तत्यै विश्वे देवा इह मादयन्तामित्याह
सन्तत्यैव यज्ञं देवेभ्योऽनु दिशति सप्त ते अग्ने समिधः सप्त

जिह्वा - (१५)

इत्याह सप्तसप्त वै सप्तधाऽग्नेः प्रियास्तनुवस्ता एवाव
 रुन्धे पुनरूर्जा सह रय्येत्यभितः पुरोडाशमाहुती जुहोति
 यजमानमेवोर्जा च रय्या चौभयतः परि गृह्णात्यादित्या वा
 अस्माल्लोकादमुं लोकमायन्तेऽमुष्मिल्लोके व्यतृष्यन्त इमं
 लोकं पुनरभ्यवेत्याग्निमाधायैतान् होमानजुहवुस्त आर्ध्ववन्
 ते सुवर्गलोकमायन् यः पराचीनं पुनराधेयादग्निमादधीत
 स एतान् होमाञ्जुह्याद्यामेवाऽऽदित्या ऋद्धिमार्ध्ववन्
 तामेवध्नोति॥ (१६)

एतमेव जिह्वा एतान् पञ्चविंशतिश्च॥ [४]

उपप्रयन्तो अध्वरं मन्त्रं वोचेमाग्रये। आरे अस्मे च
 शृण्वते॥ अस्य प्रत्नामनु द्युतं शुक्रं दुदुहे अहयः। पयः
 सहस्रसामृषिम्॥ अग्निर्मूर्धा दिवः ककुत् पतिः पृथिव्या
 अयम्। अपां रेतांसि जिन्वति॥ अयमिह प्रथमो धायि
 धातृभिर्होता यजिष्ठो अध्वरेष्वीडः। यमप्रवानो भृगवो
 विरुरुचुर्वनेषु चित्रं विभुवं विशेविशे॥ उभा वामिन्द्राग्नी
 आहुवध्या (१७)

उ॒भा राध॑सः स॒ह मा॑द॒य॒ध्यै॑। उ॒भा दा॒ता रा॑वि॒षा॒
र॑यी॒णामु॒भा वाज॑स्य सा॒तये॑ हुवे वाम्॥ अ॒यं ते
योनि॑र॒ऋत्वियो॒ यतो॑ जा॒तो अरो॑चथाः। तं जा॒नन्न॑ग्र आ
रो॒हाथा॑ नो वर्धया र॒यिम्॥ अ॒ग्र आयू॑र॒षि पव॑स आ
सु॒वोर्ज॑मिषं च नः। आ॒रे बा॑धस्व दु॒च्छुना॑म्॥ अ॒ग्रे पव॑स्व
स्वपा॑ अ॒स्मे वर्चः॑ सु॒वीर्य॑म्। दध॒त्पोष॑र॒यिं (१८)

मयि॑॥ अ॒ग्रे पाव॑क रो॒चिषा॑ म॒न्द्रया॑ देव जि॒ह्वया॑। आ
दे॒वान् व॑क्षि॒ यक्षि॑ च॥ स नः॑ पाव॑क दी॒दिवो॑ऽग्रे दे॒वा॒
इ॒हाऽऽव॑ह। उप॑ य॒ज्ञर॑ ह॒विश्च॑ नः॥ अ॒ग्निः शुचि॑व्रततमः
शुचि॑र्विप्रः शुचिः॑ क॒विः। शुची॑ रोचत॒ आहु॑तः॥ उद॑ग्रे
शुच॑य॒स्तव॑ शु॒क्रा भ्राज॑न्त ईरते। तव॒ ज्योती॑र॒प्यर्च॑यः॥
आ॒युर्दा॑ अ॒ग्रेऽस्यायु॑र्मे (१९)

देहि॑ वर्चो॒दा अ॒ग्रेऽसि॒ वर्चो॑ मे देहि॑ तनू॒पा अ॒ग्रेऽसि॒
त॒नुवं॑ मे पा॒ह्यग्रे॑ यन्मे॑ त॒नुवा॑ ऊ॒नं तन्म॒ आ पृ॑ण॒ चित्रा॑वसो
स्व॒स्ति ते॑ पा॒रम॑शीयेन्धा॒नास्त्वा श॑त॒र॑ हिमा॑ द्युमन्तः
समि॑धीमहि॒ वय॑स्वन्तो वय॒स्कृतं॑ यश॑स्वन्तो यश॒स्कृत॑र॒
सु॒वीरा॑सो अदा॑भ्यम्। अ॒ग्रे सप॑त्नद॒म्भनं॑ व॒र्षिष्ठे॑ अधि॒

नाके॑॥ सं त्वम॑ग्रे सूर्य॑स्य वर्च॑साऽगथाः समृ॑षीणाः स्तु॒तेन॒
सं प्रि॒येण॒ धाम्ना॑॥ त्वम॑ग्रे सूर्य॑वर्चा असि॒ सं मामा॑युषा
वर्च॑सा प्र॒जया॑ सृज॥ (२०)

आहु॒वध्यै र॒यि मे॒ वर्च॑सा स॒प्तद॑श च॥—————[५]

सं प॑श्यामि प्र॒जा अ॒हमि॑डं प्रजसो मान॒वीः। सर्वा॑ भवन्तु
नो गृ॒हे॥ अम्भः॒ स्था॒म्भो वो भक्षी॑य महः॒ स्थ महो॑ वो
भक्षी॑य सहः॒ स्थ सहो॑ वो भक्षी॒योर्जः॒ स्थोर्जं॑ वो भक्षी॑य रेव॒न्ती
रम॑ध्वम॒स्मि॒ल्लोके॑ऽस्मिन् गो॒ष्ठेऽस्मिन्॑ क्षये॒ऽस्मिन् योना॑वि॒हैव
स्तेतो॑ माऽप॑ गात ब॒ह्वीर्मे॑ भूयास्त (२१)

स॑हि॒तासि॑ विश्वरू॒पीरा मो॒र्जा वि॒शाऽऽगौ॑प॒त्येना॒
ऽऽरा॑यस्पोषेण सहस्रपो॒षं वः पु॒ष्यासं॑ मयि॒ वो रा॑यः
श्रय॑न्ताम्॥ उप॑ त्वाऽग्रे दि॒वेदि॑वे दोषा॑वस्तर्धि॒या व॑यम्।
नमो॑ भर॑न्त एम॑सि। राज॑न्तमध्व॒राणां॑ गो॒पामृ॑तस्य
दीदि॑विम्। वर्ध॑मान॒ः स्वे दमे॑॥ स नः॑ पि॒तेव॑ सूनवेऽग्रे॑
सूपा॑य॒नो भ॑व। सच॑स्वा नः स्व॒स्तये॑॥ अग्रे॑ (२२)

त्वं नो॑ अन्त॑मः। उ॒त त्रा॒ता शि॒वो भ॑व वरू॒थ्यः॥

तं त्वां शोचिष्ठ दीदिवः। सुम्नायं नूनमीमहे सखिभ्यः॥
 वसुरग्निर्वसुश्रवाः। अच्छां नक्षि द्युमत्तमो रयिं दाः॥ ऊर्जा वः
 पश्याम्यूर्जा मां पश्यत रायस्पोषेण वः पश्यामि रायस्पोषेण
 मा पश्यतेडाः स्थ मधुकृतः स्योना माऽऽविंशतेरा मदः।
 सहस्रपोषं वः पुष्यासं (२३)

मयि वो रायः श्रयन्ताम्॥ तत्संवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य
 धीमहि। धियो यो नः प्रचोदयात्॥ सोमान् स्वरेणं कृणुहि
 ब्रह्मणस्पते। कक्षीवन्तं य औशिजम्॥ कदा च न स्तरीरसि
 नेन्द्रं सश्वसि दाशुषे। उपोपेन्नु मघवन् भूय इन्नु ते दानं
 देवस्य पृच्यते॥ परि त्वाऽग्ने पुरं वयं विप्रः सहस्य
 धीमहि। धृषद्वर्णं दिवेदिवे भेत्तारं भङ्गुरावतः॥ अग्ने गृहपते
 सुगृहपतिरहं त्वया गृहपतिना भूयासः सुगृहपतिर्मया त्वं
 गृहपतिना भूयाः शतः हिमास्तामाशिषमा शासे तन्तवे
 ज्योतिष्मतीं तामाशिषमा शासेऽमुष्मै ज्योतिष्मतीम्॥ (२४)

भूयास्त स्वस्तयेऽग्ने पुष्यासं धृषद्वर्णमेकान्रित्रिंशच्च॥ [६]

अयंज्ञो वा एष योऽसामोपप्रयन्तो अध्वरमित्याह
 स्तोममेवास्मै युनक्त्युपेत्याह प्रजा वै पशव उपेमं लोकं

प्र॒जामे॒व प॒शूनि॒मं लो॒कमु॒पैत्य॑स्य प्र॒त्नाम॑नु॒द्युत॑मित्या॒ह
सु॒वर्गो॑ वै लो॒कः प्र॒त्नः सु॒वर्गमे॒व लो॒कः समा॑रो॒हत्य॑ग्नि॒र्मूर्धा
दि॒वः क॒कुदि॒त्याह॑ मूर्धा॒न- (२५)

मे॒वैन॑ संमा॒नानां॑ करो॒त्यथो॑ दे॒वलो॒कादे॒व म॑नु॒ष्यलो॒के
प्रति॑तिष्ठत्य॒यमि॒ह प्र॑थ॒मो धा॑यि धा॒तृभि॑रित्या॒ह मुख्य॑मे॒वैनं॑
करो॒त्युभा॑ वा॒मिन्द्रा॑ग्नी आ॒हुव॒ध्या इ॒त्याहौ॒जो बल॑मे॒वाव
रुन्धे॒ऽयं ते॒ योनि॑र्ऋ॒त्विय॒ इत्या॑ह प॒शवो॒ वै र॒यिः प॒शूने॒वाव
रुन्धे॒ ष॒ङ्गिरु॑पं तिष्ठते॒ ष॒ङ्वा- (२६)

ऋ॒तव॑ ऋ॒तुष्वे॒व प्रति॑ तिष्ठति ष॒ङ्गिरु॑त्तरा॒भिरु॑पं तिष्ठते
द्वा॒दश॒ सं प॑द्यन्ते॒ द्वा॒दश॒ मासाः॑ सं॒वत्सरः॑ सं॒वत्सर॑ ए॒व
प्रति॑ तिष्ठति॒ यथा॒ वै पु॒रुषो॑ऽश्वो॒ गौर्जी॑र्य॒त्येव॑म॒ग्निरा॑हि॒तो
जी॑र्यति॒ संवत्स॑रस्य॒ पर॒स्तादा॑ग्निपा॒वमा॑नी॒भिरु॑पं तिष्ठते
पुन॑र्न॒वमे॒वैनं॑म॒जरं॑ करो॒त्यथो॑ पु॒नात्ये॒वोप॑ तिष्ठते॒ योगं॑
ए॒वास्यै॒ष उप॑ तिष्ठते॒ (२७)

दम॑ ए॒वास्यै॒ष उप॑ तिष्ठते या॒ज्ञैवा॒स्यैषो॑पं तिष्ठते॒ यथा॒
पापी॑या॒ञ्छ्रेय॑स आ॒हृत्य॑ नम॒स्यति॑ ता॒दृगे॒व तदा॑यु॒र्दा
अ॒ग्नेऽस्या॑यु॒र्मे दे॒हीत्या॑हाऽऽयु॒र्दा ह्ये॒ष वर्चो॑दा अ॒ग्नेऽसि॑

वर्चो मे देहीत्याह वर्चोदा ह्येष तनूपा अंग्रेऽसि तनुवं मे
पाहीत्याह (२८)

तनूपा ह्येषोऽग्रे यन्मे तनुवा ऊनं तन्म् आ पृणेत्याह यन्मे
प्रजायै पशूनामूनं तन्म् आ पूरयेति वावैतदाह चित्रावसो
स्वस्ति ते पारमशीयेत्याह रात्रिवै चित्रावसुरव्युष्ट्यै वा
एतस्यै पुरा ब्राह्मणा अभेषुर्व्युष्टिमेवाव रुन्ध इन्धानास्त्वा
शत९ (२९)

हिमा इत्याह शतायुः पुरुषः शतेन्द्रिय आयुष्येवेन्द्रिये
प्रति तिष्ठत्येषा वै सूर्मी कर्णकावत्येतया ह स्म
वै देवा असुराणा९ शततरहाः स्तृहन्ति यदेतया
समिधमादधाति वज्रमेवैतच्छतघ्नीं यजमानो भ्रातृव्याय
प्रहरति स्तृत्या अछम्बद्वार९ सं त्वमग्रे सूर्यस्य वर्चसा
गथा इत्याहैतत्त्वमसीदमहं भूयासमिति वावैतदाह त्वमग्रे
सूर्यवर्चा असीत्याहाऽऽशिषमेवैतामा शास्ते॥ (३०)

मूर्धानं वै तिष्ठत आह शतम्ह९ षोडश च॥ [७]

सं पश्यामि प्रजा अहमित्याह यावन्त एव ग्राम्याः

प॒शव॒स्ताने॒वाव॑ रु॒न्धेऽम्भः॑ स्था॒म्भो॑ वो भक्षी॒येत्या॒हाम्भो॑
 ह्ये॒ता म॒हः स्थ॒ महो॑ वो भक्षी॒येत्या॒ह महो॑ ह्ये॒ताः स॒हः
 स्थ॒ सहो॑ वो भक्षी॒येत्या॒ह सहो॑ ह्ये॒ता ऊ॒र्ज॒स्थोर्ज॑ वो
 भक्षी॒ये- (३१)

त्या॒होर्जो॑ ह्ये॒ता रेव॑ती रम॒ध्वमि॒त्याह॑ प॒शवो॑ वै रे॒वतीः॑
 प॒शूने॒वात्मन्॑ रम॒यत॑ इ॒हैव॑ स्ते॒तो माऽप॑ गा॒तेत्या॒ह ध्रु॒वा
 ए॒वैना॒ अन॑पगाः कुरु॒त इष्ट॑क॒चिद्वा॑ अ॒न्योऽग्निः॑ प॒शुचि॒दन्यः॑
 स॒हि॒तासि॑ विश्वरू॒पीरि॑ति व॒त्सम॒भि मृ॑श॒त्युपै॒वैनं॑ ध॒त्ते
 प॒शुचि॑तमे॒नं कुरु॑ते प्र (३२)

वा ए॒षोऽस्मा॑ल्लो॒काच्च॑वते॒ य आ॑ह॒वनी॑यमु॒पति॑ष्ठते
 गा॒र्हप॑त्यमु॒पं ति॑ष्ठतेऽस्मिन्ने॒व लो॒के प्र॑ति तिष्ठ॒त्यथो॑
 गा॒र्हप॑त्यायै॒व नि हु॑ते गा॒यत्रीभि॑रु॒पं ति॑ष्ठते ते॒जो वै
 गा॒यत्री ते॒ज ए॒वात्मन्॑ ध॒त्तेऽथो॑ यदे॒तं तृ॒चम॑न्वाह॒ सन्त॑त्ये
 गा॒र्हप॑त्यं वा अनु॑ द्वि॒पादो॑ वी॒राः प्र॑जायन्ते॒ य ए॒वं वि॒द्वान्
 द्वि॒पदा॑भिर्गा॒र्हप॑त्यमु॒पति॑ष्ठत - (३३)

आऽस्य॑ वी॒रो जा॑यत ऊ॒र्जा वः॑ प॒श्याम्यूर्जा॑ मां
 प॒श्य॒तेत्या॒हाऽऽशि॑षमे॒वैता॒मा शा॑स्ते॒ तथ्स॑वि॒तुर्वरे॑ण्यमि॒त्याह॑

प्रसू॒त्यै सो॒मान्॒ऽ स्वर॑ण॒मित्या॑ह सोमपी॒थमे॒वाव॑ रुन्धे
कृ॒णु॒हि ब्र॑ह्मणस्पत॒ इत्या॑ह ब्रह्मवर्च॒समे॒वाव॑ रुन्धे क॒दा च॒न
स्त॒रीर॒सीत्या॑ह न स्त॒रीः रात्रि॑ वसति (३४)

य ए॒वं वि॒द्वान॒ग्निमु॑पतिष्ठते परि॑ त्वाऽग्ने॒ पुरं
व॒यमि॒त्याह॑ परि॒धिमे॒वैतं॑ परि॑ दधा॒त्यस्क॑न्दा॒याग्रे॑
गृह॑पत॒ इत्या॑ह यथाय॒जुरे॒वैतच्छ्रु॑तः हिमा॒ इत्या॑ह
श॒तं त्वा॑ हेम॒न्तानि॑न्धिषी॒येति॑ वावैतदा॑ह पु॒त्रस्य॑ नाम॑
गृ॒ह्णात्य॑न्नादमे॒वैनं॑ करोति॒ तामा॑शिष॒मा शा॑से तन्त॑वे
ज्योति॑ष्मतीमि॒ति ब्रू॒याद्य॑स्य पु॒त्रोऽजा॑तः स्यात्ते॑ज॒स्व्यैवा॑स्य
ब्रह्मवर्च॑सी पु॒त्रो जा॑यते तामा॑शिष॒मा शा॑सेऽमु॒ष्मै
ज्योति॑ष्मतीमि॒ति ब्रू॒याद्य॑स्य पु॒त्रो जा॑तः स्यात् तेजं॑
ए॒वास्मिन् ब्रह्मवर्च॑सं दधाति॥ (३५)

ऊर्जं॑ वो भक्षी॒येति॑ प्र गार्ह॑पत्यमुपतिष्ठते वसति॒ ज्योति॑ष्मतीमेका॒त्रिंशच्च॑॥—[८]

अ॒ग्नि॒होत्रं जु॑होति॒ यदे॒व किं च॑ यज॑मानस्य॒ स्वं
तस्यै॒व तद्रेतः॑ सि॒ञ्चति॑ प्र॒जन॑ने प्र॒जन॑नः॒ हि वा
अ॒ग्निरथो॑षधीरन्त॑गता दहति॒ तास्ततो॑ भूय॑सीः प्रजा॑यन्ते
यथ्सा॒यं जु॑होति॒ रेतं॑ ए॒व तथ्सि॑ञ्चति॒ प्रैव प्रा॑त॒स्तने॑न

जनयति तद्रेतः सिक्तं न त्वष्ट्राऽविकृतं प्रजायते यावच्छो
वै रेतसः सिक्तस्य (३६)

त्वष्टा रूपाणि विकरोति तावच्छो वै तत्प्रजायत एष वै
दैव्यस्त्वष्टा यो यजते बह्वीभिरुप तिष्ठते रेतस एव सिक्तस्य
बहुशो रूपाणि वि करोति स प्रैव जायते श्वःश्वो भूयान् भवति
य एवं विद्वानग्निमुपतिष्ठतेऽहर्देवानामासीद्रात्रिरसुराणां ते-
ऽसुरा यद्देवानां वित्तं वेद्यमासीत्तेन सह (३७)

रात्रिं प्राविशन् ते देवा हीना अमन्यन्त तैऽपश्यन्नाग्नेयी
रात्रिराग्नेयाः पशवं इममेवाग्निं स्तवाम् स नः स्तुतः
पशून् पुनर्दास्यतीति तैऽग्निमस्तुवन्त्स एभ्यः स्तुतो रात्रिया
अध्यहरभि पशून्निर्गर्जत् ते देवाः पशून् वित्वा कामां
अकुर्वत् य एवं विद्वानग्निमुपतिष्ठते पशुमान् भवत्या- (३८)

दित्यो वा अस्माल्लोकादमुं लोकमैत्थसोऽमुं लोकं
गत्वा पुनरिमं लोकमभ्यध्यायत्स इमं लोकमागत्य
मृत्योरबिभेन्मृत्युसंयुत इव ह्ययं लोकः सोऽमन्यतेममेवाग्निं
स्तवानि स मां स्तुतः सुवर्गं लोकं गमयिष्यतीति सो-
ऽग्निमस्तौत्स एनं स्तुतः सुवर्गं लोकमगमयद्य - (३९)

एवं विद्वानग्निमुपतिष्ठते सुवर्गमेव लोकमेति
 सर्वमायुरेत्यग्निं वा एषोऽग्नी आ रोहति य एनावुपतिष्ठते
 यथा खलु वै श्रेयानभ्यारूढः कामयते तथा करोति नक्तमुप
 तिष्ठते न प्रातः सः हि नक्तं व्रतानि सृज्यन्ते सह श्रेयाश्च
 पापीयाश्चासाते ज्योतिर्वा अग्निस्तमो रात्रिर्यन्- (४०)

नक्तमुपतिष्ठते ज्योतिषैव तमस्तरत्युपस्थेयोऽग्नी(३)र्नोप-
 स्थेया(३) इत्याहुर्मनुष्यायेन्वै योऽहरहराहृत्याथैनं याचति
 स इन्वै तमुपाच्छृत्यथ को देवानहरहर्याचिष्यतीति
 तस्मान्नोपस्थेयोऽथो खल्वाहुराशिषे वै कं यजमानो यजत
 इत्येषा खलु वा - (४१)

आहिताग्नेराशीर्यदग्निमुपतिष्ठते तस्मादुपस्थेयः प्रजापतिः
 पशूनसृजत ते सृष्टा अहोरात्रे प्राविशन् ताञ्छन्दो-
 भिरन्विन्दद्यच्छन्दोभिरुपतिष्ठते स्वमेव तदन्विच्छति न
 तत्र जाम्यस्तीत्याहुर्योऽहरहरुपतिष्ठत इति यो वा अग्निं
 प्रत्यङ्मुपतिष्ठते प्रत्येनमोषति यः पराङ् विष्वङ् प्रजयां
 पशुभिरेति कवातिर्यङ्गिवोप तिष्ठेत् नैनं प्रत्योषति न विष्वङ्
 प्रजयां पशुभिरेति॥ (४२)

सिक्तस्य सह भवति यो यत्खलु वै पशुभिस्त्रयोदश च॥—————[९]

मम नाम प्रथमं जातवेदः पिता माता च दधतुर्यदग्रे। तत्त्वं
बिभृहि पुनरा मदैतोस्तवाहं नाम बिभराण्यग्रे॥ मम नाम त्वं
च जातवेदो वासंसी इव विवसानौ ये चरावः। आयुषे त्वं
जीवसे वयं यथायथं वि परि दधावहे पुनस्ते॥ नमोऽग्नये-
ऽप्रतिविद्धाय नमोऽनाधृष्टाय नमः सम्राजै। अषाढो (४३)

अग्निर्बृहद्वया विश्वजिह्वसहन्त्यः श्रेष्ठो गन्धर्वः॥
त्वत्पितारो अग्रे देवास्त्वामाहुतयस्त्वद्विवाचनाः। सं
मामायुषा सं गौपत्येन सुहिते मा धाः॥ अयमग्निः
श्रेष्ठतमोऽयं भगवत्तमोऽयं सहस्रसातमः। अस्मा अस्तु
सुवीर्यम्॥ मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञं समिमं
दधातु। या इष्टा उषसो निम्रुचश्च ताः सं दधामि हविषा
घृतेन॥ पयस्वतीरोषधयः (४४)

पयस्वद्वीरुधां पयः। अपां पयसो यत्पयस्तेन मामिन्द्र
सं सृज॥ अग्रे व्रतपते व्रतं चरिष्यामि तच्छंकेयं तन्मे
राध्यताम्॥ अग्निं होतारमिह तं हुवे देवान् यज्ञियानिह
यान् हवामहे॥ आ यन्तु देवाः सुमनस्यमाना वियन्तु देवा
हविषो मे अस्य॥ कस्त्वा युनक्ति स त्वा युनक्तु यानि घर्मे

कृपालान्युपचिन्वन्ति (४५)

वेधसः। पूष्णस्तान्यपि व्रत इन्द्रवायू विमुञ्चताम्॥
अभिन्नो घर्मो जीरदानुर्यत आत्तस्तदगन् पुनः। इध्मो
वेदिः परिधयश्च सर्वे यज्ञस्याऽऽयुरनु सं चरन्ति॥
त्रयस्त्रिंशत्तन्तवो ये वितन्त्रिरे य इमं यज्ञं स्वधया ददन्ते
तेषां छिन्नं प्रत्येतदधामि स्वाहा घर्मो देवा अप्येतु॥ (४६)

अषाढ ओषधय उपचिन्वन्ति पञ्चचत्वारिंशच्च॥ [१०]

वैश्वानरो न ऊत्याऽऽप्र यातु परावतः। अग्निरुक्थेन
वाहसा॥ ऋतावानं वैश्वानरमृतस्य ज्योतिषस्पतिम्।
अजस्रं घर्ममीमहे॥ वैश्वानरस्य दंसनाभ्यो बृहदरिणादेकः
स्वपस्यया कविः। उभा पितरा महयन्नजायताग्निर्द्यावापृथिवी
भूरिरेतसा॥ पृष्टो दिवि पृष्टो अग्निः पृथिव्यां पृष्टो विश्वा
ओषधीरा विवेश। वैश्वानरः सहसा पृष्टो अग्निः स नो दिवा
स (४७)

रिषः पातु नक्तम्॥ जातो यदग्ने भुवना व्यख्यः पशुं न
गोपा इर्यः परिज्मा। वैश्वानर ब्रह्मणे विन्द गातुं यूयं पात
स्वस्तिभिः सदा नः॥ त्वमग्ने शोचिषा शोशुचान आ रोदसी

अपृणा जायमानः। त्वं देवां अ॒भि॒श॒स्तेरमु॒श्चो वै॒श्वान॒र
जा॒तवे॒दो म॒हि॒त्वा॥ अ॒स्माकं॑ म॒ग्ने म॒घव॑न्त्सु धा॒र॒या॒नामि
क्ष॒त्रम॒ज॒रं सु॒वीर्य॑म्। व॒यं ज॑येम श॒तिन॑ं सह॒स्त्रिणं
वै॒श्वान॒र (४८)

वा॒ज॒म॒ग्ने तवो॒तिभिः॑॥ वै॒श्वान॒रस्य॑ सु॒म॒तौ स्या॑म
रा॒जा हि॒कं भु॒व॒नाना॑मभि॒श्रीः। इ॒तो जा॒तो वि॒श्वमि॑दं
वि च॑ष्टे वै॒श्वान॒रो य॑तते॒ सूर्ये॑ण॥ अ॒व॒ं ते हे॒डो व॒रुण॑
नमो॑भि॒रव॑ य॒ज्ञेभि॑रीमहे ह॒विर्भिः॑। क्ष॒य॒न्न॒स्मभ्य॑मसुर प्र॒चेतो॑
रा॒ज॒न्नेना॑सि शि॒श्रथः॑ कृ॒तानि॑॥ उ॒दु॒त्त॒मं व॑रुण॒ पाश॑म॒स्मद॒-
वा॒ध॒मं वि म॑ध्य॒मं श्र॑थाय। अथा॑ व॒यमा॑दित्य (४९)

व्र॒ते तवा॑ना॒गसो॑ अ॒दि॒तये॑ स्याम॥ द॒धि॒क्रा॒व्णो अ॒का॒रि॒षं
जि॒ष्णो॒रश्व॑स्य वा॒जिनः॑॥ सु॒र॒भि नो॒ मु॒खां कर॑त् प्र ण
आयू॑र॒षि ता॑रिषत्॥ आ द॑धि॒क्राः श॑व॒सा प॒ञ्च कृ॑ष्टीः सूर्य
इ॒व ज्योति॑षा॒ऽप॒स्त॑तान। स॒ह॒स्र॒साः श॑त॒सा वा॒ज्य॑र्वा पृ॒णक्तु॑
म॒ध्वा स॑मि॒मा व॑चा॒सि॥ अ॒ग्नि॒र्मूर्धा॑ भुवः। म॒रुतो॑ यद्ध॒ वो
दि॒वः सु॑म्रा॒यन्तो॑ ह॒वाम॑हे। आ तू न (५०)

उप॑ गन्तन॥ या वः शर्म॑ शशमा॒नाय॑ सन्ति॑ त्रि॒धातू॑नि

दा॒शुषे॑ यच्छु॒ताधि॑। अ॒स्मभ्यं॑ ता॒नि मरु॑तो॒ वि यन्त॑
 र॒यिं नो॑ धत्त वृषणः सु॒वीर॑म्॥ अ॒दि॒तिर्न॑ उरुष्य॒त्वदि॑तिः
 शर्म॑ यच्छतु। अ॒दि॒तिः पा॒त्वः ह॑सः॥ म॒हीमू॒ षु मा॒तरः॑
 सु॒व्र॒ता॒नामृ॑तस्य॒ पत्नी॑मव॑से हुवेम। तु॒वि॒क्ष॒त्राम॒जर॑न्ती-
 मुरु॒चीः सु॒शर्मा॑ण॒मदि॑तिः सु॒प्रणी॑तिम्॥ सु॒त्रा॒मा॑णं पृथि॒वीं
 द्याम॑ने॒हसः॑ सु॒शर्मा॑ण॒मदि॑तिः सु॒प्रणी॑तिम्। दै॒वीं नावः॑
 स्वरि॒त्राम॑ना॒गस॑म॒स्रव॑न्ती॒मा रु॑हे॒मा स्व॒स्तये॑॥ इ॒माः
 सु॒ नाव॑माऽरु॒हः श॒तारि॑त्राः श॒तस्फ्यो॑म्। अ॒च्छि॑द्रां
 पा॒रयि॑ष्णुम् (५१)

दिवा स संहस्त्रिणं वैश्वानराऽऽदित्य तू नोऽनेहसः सुशर्माणमेकान्नविः शतिश्च॥-[११]

॥षष्ठमः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे षष्ठमः प्रश्नः॥

सं त्वा॑ सि॒ञ्चामि॒ यजु॑षा प्र॒जामा॑यु॒र्धनं॑ च। बृह॒स्पति॑प्रसूतो॒
 यज॑मान इ॒ह मा रि॑षत्॥ आ॒ज्यम॑सि स॒त्यम॑सि
 स॒त्यस्या॑ध्यक्षमसि ह॒विर॑सि वै॒श्वान॑रं वै॒श्वदे॑वमुत्पू॒तशु॑ष्मः
 स॒त्यौजाः॒ सहो॑ऽसि सह॑मानमसि सह॒स्वारा॑तीः

सह॑स्वाराती॒युतः सह॑स्व॒ पृ॒त॒नाः सह॑स्व॒ पृ॒त॒न्यु॒तः।
 स॒ह॒स्र॑वीर्यमसि॒ तन्मा॑ जि॒न्वाऽऽज्य॑स्याऽऽज्य॑मसि॒ स॒त्यस्य॑
 स॒त्यम॑सि॒ स॒त्यायु॑- (१)

रसि॑ स॒त्यशु॑ष्ममसि॒ स॒त्येन॑ त्वाऽभि॒ घा॑रयामि॒ तस्य॑ ते
 भक्षी॑य

प॒ञ्चा॒नां त्वा॑ वा॒ता॒नां य॒न्त्राय॑ ध॒र्त्राय॑ गृह्णामि
 प॒ञ्चा॒नां त्व॑र्त॒नां य॒न्त्राय॑ ध॒र्त्राय॑ गृह्णामि
 प॒ञ्चा॒नां त्वा॑ दि॒शां य॒न्त्राय॑ ध॒र्त्राय॑ गृह्णामि
 प॒ञ्चा॒नां त्वा॑ प॒ञ्चज॑नानां॑ य॒न्त्राय॑ ध॒र्त्राय॑ गृह्णामि
 च॒रो॒स्त्वा प॒ञ्च॑बिलस्य॒ य॒न्त्राय॑ ध॒र्त्राय॑ गृह्णामि
 ब्र॒ह्म॑णस्त्वा॒ तेज॑से॒ य॒न्त्राय॑ ध॒र्त्राय॑ गृह्णामि
 क्ष॒त्रस्य॑ त्वौज॑से॒ य॒न्त्राय॑ (२)

ध॒र्त्राय॑ गृह्णामि
 वि॒शे त्वा॑ य॒न्त्राय॑ ध॒र्त्राय॑ गृह्णामि
 सु॒वीर्या॑य॒ त्वा गृह्णामि॑ सु॒प्रजा॑स्त्वाय॒ त्वा गृह्णामि॑
 रा॒य॒स्पोषा॑य॒ त्वा गृह्णामि॑ ब्र॒ह्मव॑र्च॒साय॑ त्वा गृह्णामि॑
 भू॒र॒स्माक॑ ह॒विर्दे॒वाना॑मा॒शिषो॑ यज॑मानस्य॒ दे॒वाना॑ त्वा
 दे॒वता॑भ्यो गृह्णामि॒ कामा॑य॒ त्वा गृह्णामि॥ (३)

सत्यायुरोजसे यन्नाय त्रयस्त्रिंशच्च॥ [१]

ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽहः संजातेषु भूयासं
 धीरश्चेत्ता वसुविदुग्रोऽस्युग्रोऽहः संजातेषु भूयास-
 मुग्रश्चेत्ता वसुविदभिभूरस्यभिभूरहः संजातेषु भूयास-
 मभिभूश्चेत्ता वसुविद्युनज्मि त्वा ब्रह्मणा दैव्येन हव्यायास्मै
 वोढवे जातवेदः। इन्धानास्त्वा सुप्रजसः सुवीरा ज्योर्जीवेम
 बलिहतो वयं ते॥ यन्मे अग्रे अस्य यज्ञस्य रिष्या- (४)

द्यद्वा स्कन्दादाज्यस्योत विष्णो। तेन हन्मि संपत्नं
 दुर्मरायुमैनं दधामि निर्ऋत्या उपस्थे। भूर्भुवः सुवरुच्छुष्मो
 अग्रे यजमानायैधि निशुष्मो अभिदासंते। अग्रे देवेद्ध
 मन्विद्ध मन्द्रजिह्वामर्त्यस्य ते होतर्मूर्धन्ना जिघर्मि
 रायस्पोषाय सुप्रजास्त्वाय सुवीर्याय मनोऽसि प्राजापत्यं
 मनसा मा भूतेनाऽऽविश वागस्यैन्द्री संपत्नक्षयणी (५)

वाचा मैन्द्रियेणाऽऽविश
 वसन्तमृतूनां प्रीणामि स मां प्रीतः प्रीणातु
 ग्रीष्ममृतूनां प्रीणामि स मां प्रीतः प्रीणातु
 वर्षा ऋतूनां प्रीणामि ता मां प्रीताः प्रीणन्तु

श॒रद॑मृ॒तूनां॑ प्री॑णामि॒ सा मां॑ प्री॒ता प्री॑णातु
हेम॑न्तशि॒शिरा॑वृ॒तूनां॑ प्री॑णामि॒ तौ मां॑ प्री॒तौ प्री॑णीता-
म॒ग्नीषो॑म॒योर्हं॑ दे॒वय॑ज्यया॒ चक्षु॑ष्मान् भूयास॒म-
ग्नेर्हं॑ दे॒वय॑ज्यया॑न्ना॒दो भू॑यासं (६)

द॒ब्धि॑र॒स्यद॑ब्धो भूयास-
म॒मुं द॑भेयम॒ग्नीषो॑म॒योर्हं॑ दे॒वय॑ज्यया॑ वृ॒त्रहा॑ भूयास-
मि॒न्द्राग्नि॑योर्हं॑ दे॒वय॑ज्यये॑न्द्रि॒याव्य॑न्ना॒दो भू॑यास-
मि॒न्द्रस्या॑हं॑ दे॒वय॑ज्यये॑न्द्रि॒यावी॑ भूयासं
महे॑न्द्रस्या॑हं॑ दे॒वय॑ज्यया॑ जे॒मानं॑ महि॒मानं॑ गमेयम॒ग्नेः
स्वि॑ष्ट॒कृतो॑ऽहं॑ दे॒वय॑ज्यया॑ऽऽयु॑ष्मान् य॒ज्ञेन॑ प्र॒तिष्ठां॑
ग॑मेयम्॥ (७)

रि॒प्या॑श्मप॒त्नक्ष॑य॒ण्यन्ना॑दो भूयास॒ः प॒द्भि॑श्श॒च्च॥ [२]

अ॒ग्नि॒र्मा दुरि॑ष्टात् पातु स॒विता॑ऽघश॑सा॒द्यो मेऽन्ति॑ दूरे-
ऽरा॑तीयति॒ तमे॒तेन॑ जेष॒ः सु॒रूप॑व॒र्षव॑र्ण॒ एही॑मान् भ॒द्रान्
दुर्या॑ः अ॒भ्येहि॑ मा॒मनु॑व्रता॒ न्यु शी॑र्षाणि॒ मृद्व॑मिड॒ एह्य॑दित्
एहि॑ सर॒स्वत्ये॑हि॒ रन्ति॑रसि॒ रम॑तिरसि॒ सून॑र्यसि॒ जुष्टे॑ जुष्टि॑
तेऽशी॒योप॑हूत उपहू॒वं (८)

तेऽशीय सा मे सत्याशीरस्य यज्ञस्य भूयादरेडता
मनसा तच्छकेयं यज्ञो दिवः रोहतु यज्ञो दिवं गच्छतु यो
देवयानः पन्थास्तेन यज्ञो देवाः अप्येत्वस्मास्विन्द्र इन्द्रियं
दधात्वस्मान्नाय उत यज्ञाः संचन्तामस्मासु सन्त्वाशिषः
सा नः प्रिया सुप्रतूर्तिर्मघोनी जुष्टिरसि जुषस्व नो जुष्टा
नो- (९)

ऽसि जुष्टिं ते गमेयं मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं
यज्ञः समिमं दधातु। बृहस्पतिस्तनुतामिमं नो विश्वे देवा
इह मादयन्ताम्॥ ब्रध्न पिन्वस्व ददतो मे मा क्षायि कुर्वतो मे
मोपदसत् प्रजापतेर्भागोऽस्यूर्जस्वान् पयस्वान् प्राणापानौ मे
पाहि समानव्यानौ मे पाह्युदानव्यानौ मे पाह्यक्षितोऽस्यक्षित्यै
त्वा मा मे क्षेष्टा अमुत्रामुष्मिन् लोके॥ (१०)

उपह्वं जुष्टां नस्त्वा षट् च॥ [३]

बर्हिषोऽहं देवयज्यया प्रजावान् भूयासं नराशः संस्याहं
देवयज्यया पशुमान् भूयासमग्नेः स्विष्टकृतोऽहं देवयज्यया-
ऽऽयुष्मान् यज्ञेन प्रतिष्ठां गमेयमग्नेरहमुज्जितिमनूज्जेषः
सोमस्याहमुज्जितिमनूज्जेषमग्नेरहमुज्जितिमनूज्जेषमग्नीषोमयो-

र॒हमु॒ज्जि॑ति॒मनू॒जैष॑मिन्द्रा॒ग्रियो॒र॒हमु॒ज्जि॑ति॒मनू॒जैष॑मिन्द्र॒स्या॒हमु॒-
(११)

ज्जि॑ति॒मनू॒जैषं॑ महेन्द्र॒स्या॒हमु॒ज्जि॑ति॒मनू॒जैष॑म॒ग्नेः॑ स्वि॒ष्ट॒कृ॒तो॒-
ऽह॒मु॒ज्जि॑ति॒मनू॒जैषं॑ वाज॑स्य मा प्रस॒वेनो॑द्वा॒भेणो॑द॒ग्रभी॑त्।
अथा॑ स॒पत्ना॒५ इन्द्रो॑ मे नि॒ग्रा॒भेणा॑ध॒रा॒५ अकः॑॥ उ॒द्वा॒भं
च॑ नि॒ग्रा॒भं च॑ ब्र॒ह्म दे॒वा अ॑वीवृधन्। अथा॑ स॒पत्ना॑निन्द्रा॒ग्नी
मे॑ विषू॒चीना॒न्व्य॑स्यताम्॥ ए॒मा अ॑ग॒मन्ना॒शिषो॑ दोह॑कामा॒
इन्द्र॑वन्तो (१२)

वना॑महे धुक्षी॒महि॑ प्र॒जामि॑षम्॥ रोहि॑तेन त्वा॒ऽग्नि॑र्दे॒वता॑
गम॑यतु॒ हरि॑भ्यां॒ त्वेन्द्रो॑ दे॒वता॑ गम॑य॒त्वेत॑शेन त्वा॒ सूर्यो॑
दे॒वता॑ गम॑यतु॒ वि ते॑ मु॒ञ्चामि॑ र॒शना॑ वि र॒श्मीन् वि॑ यो॒क्रा॒-
या॒नि परि॑च॒र्त॒नानि॑ ध॒त्ताद॒स्मासु॑ द्रवि॑णं॒ यच्च॑ भ॒द्रं प्र॑ णो॑
ब्रू॒ताद्वा॒ग॒धान् दे॒वता॑सु॥ वि॒ष्णोः॑ शं॒यो॒र॒हं दे॒वय॑ज्यया॒ य॒ज्ञेन॑
प्रति॑ष्ठां ग॒मेय॒॑५ सोम॑स्या॒हं दे॒वय॑ज्यया॒ (१३)

सु॒रेता॒ रेतो॑ धिषी॒य त्वष्ट॑र॒हं दे॒वय॑ज्यया॒ पशू॑ना॒५
रूपं॑ पु॒षेयं॑ दे॒वानां॑ पत्नी॒र॒ग्निर्गृ॑हप॒तिर्य॑ज्ञस्य॒ मिथु॑नं तयो॒र॒हं
दे॒वय॑ज्यया॒ मिथु॑नेन॒ प्र भू॑यासं वे॒दो॒ऽसि॒ वित्ति॑र॒सि वि॒देय॑

कर्मा॑सि क॒रुण॑मसि क्रि॒यास॑ः स॒निर॑सि स॒निता॑सि स॒नेय॑
घृ॒तव॑न्तं कु॒ला॒यिन॑ः रा॒यस्पोष॑ः स॒हस्रि॑णं वे॒दो द॑दातु
वा॒जिन॑म्॥ (१४)

इन्द्र॑स्या॒हमिन्द्र॑वन्तः सोम॑स्या॒हं दे॒वय॑ज्यया चतु॑श्चत्वारि॑ंशच्च॥ [४]

आ प्या॑यतां ध्रु॒वा घृ॒तेन॑ य॒ज्ञं य॒ज्ञं प्र॑ति दे॒वय॑ज्यः।
सूर्या॑या ऊ॒धोऽदि॑त्या उ॒पस्थ॑ उ॒रुधा॑रा पृथि॒वी य॒ज्ञे
अ॒स्मिन्॥ प्र॒जाप॑तेर्वि॒भान्नाम॑ लो॒कस्तस्मि॑ः स्त्वा द॒धामि
स॒ह यज॑मानेन॒ सद॑सि स॒न्मे भू॒याः सर्व॑मसि॒ सर्व॑ मे भू॒याः
पूर्णा॑मसि पूर्ण॑ मे भू॒या अक्षि॑तमसि॒ मा मे॑ क्षे॒ष्टाः प्रा॒च्या
दि॒शि दे॒वा ऋ॒त्विजो॑ मार्ज॑यन्तां दक्षि॑णायां (१५)

दि॒शि मा॒साः पि॒तरो॑ मार्ज॑यन्तां प्र॒तीच्या॑ दि॒शि गृ॒हाः
प॒शवो॑ मार्ज॑यन्तामु॒दीच्या॑ दि॒श्याप॑ ओष॑धयो वन॒स्पत॑यो
मार्ज॑यन्तामूर्ध्वा॒या दि॒शि य॒ज्ञः संव॑त्स॒रो य॒ज्ञप॑तिर्मार्ज॑यन्तां
विष्णोः॑ क्रमो॑ऽस्यभिमाति॒हा गा॑य॒त्रेण॑ छ॒न्दसा॑ पृथि॒वीमनु॑
वि क्र॑मे॒ निर्भ॑क्तः स यं द्वि॒ष्मो विष्णोः॑ क्रमो॑ऽस्यभि॒शस्ति॒हा
त्रैष्टु॑भेन॒ छन्द॑सा॒न्तरि॑क्ष॒मनु॑ वि क्र॑मे॒ निर्भ॑क्तः स यं द्वि॒ष्मो

विष्णोः क्रमोऽस्यरातीयतो हन्ता जागतेन छन्दसा दिवमनु
 वि क्रमे निर्भक्तः स यं द्विष्मो विष्णोः क्रमोऽसि शत्रूयतो
 हन्ताऽऽनुष्टुभेन छन्दसा दिशोऽनु वि क्रमे निर्भक्तः स यं
 द्विष्मः॥ (१६)

दक्षिणायां द्विष्मो विष्णोरेकान्नत्रिंशच्च॥ [५]

अगन्म सुवः सुवरगन्म सन्दृशस्ते मा छिथ्सि यत्ते
 तपस्तस्मै ते माऽऽवृक्षि सुभूरसि श्रेष्ठो रश्मीनामायुर्धा
 अस्यायुर्मे धेहि वर्चोधा असि वर्चो मयि धेहीदमहममुं
 भ्रातृव्यमाभ्यो दिग्भ्योऽस्यै दिवोऽस्मादन्तरिक्षादस्यै पृथिव्या
 अस्मादन्नाद्यान्निर्भजामि निर्भक्तः स यं द्विष्मः। (१७)

सं ज्योतिषाऽभूवमैन्द्रीमावृतमन्वावर्ते समहं प्रजया सं
 मया प्रजा समहं रायस्पोषेण सं मया रायस्पोषः समिद्धो
 अग्ने मे दीदिहि समेद्धा ते अग्ने दीद्यासं वसुमान् यज्ञो
 वसीयान् भूयासमग्र आयूँषि पवस आ सुवोर्जमिषं च
 नः। आरे बाधस्व दुच्छुनाम्॥ अग्ने पवस्व स्वपा अस्मे वर्चः
 सुवीर्यम्। (१८)

दधत् पोषं रयिं मयि। अग्ने गृहपते सुगृहपतिरहं

त्वया॑ गृहप॑तिना भूयास॑ सुगृहप॑तिर्मया॒ त्वं गृहप॑तिना
 भूयाः श॒त॑ हिमा॒स्तामा॒शिष॒मा शा॑से तन्त॑वे ज्योति॑ष्मतीं
 तामा॒शिष॒माशा॑सेऽमुष्मै॒ ज्योति॑ष्मतीं कस्त्वा॑ युनक्ति॒ स त्वा॑
 विमु॑ञ्चत्व॒ग्रे॑ व्रतपते व्रतम॑चारिषं तद॑शकं तन्मे॑ऽराधि य॒ज्ञो
 ब॑भूव स आ (१९)

ब॑भूव स प्र ज॑ज्ञे स वा॑वृधे। स दे॒वाना॒मधि॑पतिर्ब॑भूव
 सो अ॒स्मा॑ अ॒धिप॑तीन् करोतु व॒य॑ः स्या॑म पत॑यो
 रयी॑णाम्॥ गोमा॑ अ॒ग्नेऽवि॑मा॑ अ॒श्वी य॒ज्ञो नृ॒वत्स॑खा
 सद्मि॑दप्रमृष्यः। इडा॑वा॑ ए॒षो अ॑सुर प्र॒जावा॑न् दी॒र्घो र॒यिः
 पृ॑थुबुध्रः स॒भावान्॥ (२०)

द्विष्मः सुवीर्य॑ स आ पञ्च॑त्रिंशच्च॥ [६]

यथा॒ वै संमृत॑सो॒मा ए॒वं वा ए॒ते संमृत॑य॒ज्ञा
 यद॑र॒शपूर्ण॑मा॒सौ कस्य॑ वाह॑ दे॒वा य॒ज्ञमा॑ गच्छ॑न्ति कस्य॑ वा
 न ब॑हूनां यज॑मानानां॒ यो वै दे॒वताः॒ पूर्वः॑ परिगृ॑ह्णाति॒ स ए॑नाः
 श्वो भू॑ते यज॑त ए॒तद्वै दे॒वाना॑मा॒यत॑नं॒ यदा॑हव॒नीयो॑ऽन्त॒राग्नी
 प॑शूनां गार्ह॑पत्यो मनु॑ष्या॒णाम॒न्वाहार्य॑पच॑नः पि॒तृणा॑म॒ग्निं
 गृ॑ह्णाति॒ स्व ए॒वाय॑त॑ने दे॒वताः॒ परि॑ (२१)

गृह्णाति ताः श्वो भूते यजते व्रतेन वै मेध्यो-
 ऽग्निर्व्रतपतिर्ब्राह्मणो व्रतभृद् व्रतमुपैष्यन् ब्रूयादग्ने व्रतपते
 व्रतं चरिष्यामीत्यग्निर्वै देवानां व्रतपतिस्तस्मा एव
 प्रतिप्रोच्य व्रतमालभते बर्हिषा पूर्णमासे व्रतमुपैति
 वत्सैरमावास्यायामेतद्धेतयोरायतनमुपस्तीर्यः पूर्वश्चाग्निरपर-
 श्वेत्याहुर्मनुष्या (२२)

इन्वा उपस्तीर्णमिच्छन्ति किमु देवा येषां नवावसान-
 मुपास्मिञ्श्वो यक्ष्यमाणे देवता वसन्ति य एवं
 विद्वानग्निमुपस्तृणाति यजमानेन ग्राम्याश्च पशवो-
 ऽवरुध्या आरण्याश्चेत्याहुर्यद्ग्राम्यानुपवसन्ति तेन ग्राम्यानव-
 रुन्धे यदारण्यस्याश्जाति तेनारण्यान् यदनाश्वानुपवसेत्
 पितृदेवत्यः स्यादारण्यस्याश्जातीन्द्रियं (२३)

वा आरण्यमिन्द्रियमेवाऽऽत्मन् धत्ते यदनाश्वानुपवसेत्
 क्षोधुकः स्याद्यदशजीयाद्बुद्धौऽस्य पशून्भिमन्येतापोऽश्जाति
 तन्नेवाशितं नेवानशितं न क्षोधुको भवति नास्य रुद्रः
 पशून्भि मन्यते वज्रो वै यज्ञः क्षुत्खलु वै मनुष्यस्य
 भ्रातृव्यो यदनाश्वानुपवसन्ति वज्रेणैव साक्षात्क्षुधं भ्रातृव्यः

हन्ति॥ (२४)

परि मनुष्या इन्द्रियं साक्षात् त्रीणि च॥—————[७]

यो वै श्रद्धामनारभ्य यज्ञेन यजते नास्येष्टाय श्रद्धधतेऽपः
प्र णयति श्रद्धा वा आपः श्रद्धामेवाऽऽरभ्य यज्ञेन यजत
उभयेऽस्य देवमनुष्या इष्टाय श्रद्धधते तदाहुरति वा एता
वर्त्रन्नेदन्त्यति वाचं मनो वावैता नाति नेदन्तीति मनसा प्र
णयतीयं वै मनो- (२५)

ऽनयैवैनाः प्र णयत्यस्कन्नहविर्भवति य एवं वेदं
यज्ञायुधानि सम्भरति यज्ञो वै यज्ञायुधानि यज्ञमेव
तत्सम्भरति यदेकमेकं सम्भरेत् पितृदेवत्यानि स्युर्यत्सह
सर्वाणि मानुषाणि द्वेद्वे सम्भरति याज्यानुवाक्ययोरेव
रूपं करोत्यथो मिथुनमेव यो वै दशं यज्ञायुधानि वेदं
मुखतोऽस्य यज्ञः कल्पते स्फ्य- (२६)

श्च कपालानि चाग्निहोत्रहवणी च शूर्पं च कृष्णाजिनं
च शम्यां चोलूखलं च मुसलं च दृषच्चोपला चैतानि वै
दशं यज्ञायुधानि य एवं वेदं मुखतोऽस्य यज्ञः कल्पते
यो वै देवेभ्यः प्रतिप्रोच्य यज्ञेन यजते जुषन्तोऽस्य देवा

हव्य९ हविर्निरूप्यमाणमभि मन्त्रयेताग्नि९ होतारमिह त९
हुव इति (२७)

देवेभ्य एव प्रतिप्रोच्य यज्ञेन यजते जुषन्तेऽस्य देवा
हव्यमेष वै यज्ञस्य ग्रहो गृहीत्वैव यज्ञेन यजते तदुदित्वा वाचं
यच्छति यज्ञस्य धृत्या अथो मनसा वै प्रजापतिर्यज्ञमतनुत
मनसैव तद्यज्ञं तनुते रक्षसामनन्ववचाराय यो वै यज्ञं
योग आगते युनक्ति युङ्क्ते युञ्जानेषु कस्त्वा युनक्ति स त्वा
युनक्तित्याह प्रजापतिर्वै कः प्रजापतिनैवैनं युनक्ति युङ्क्ते
युञ्जानेषु॥ (२८)

वै मनः स्फ्य इति युनक्तेकादश च॥ [८]

प्रजापतिर्यज्ञानसृजताग्निहोत्रं चाग्निष्टोमं च पौर्णमासीं
चोक्थ्यं चामावास्यां चातिरात्रं च तानुदमिमीत
यावदग्निहोत्रमासीत् तावानग्निष्टोमो यावन्ती पौर्णमासी
तावानुक्थ्यो यावत्यमावास्यां तावानतिरात्रो य
एवं विद्वानग्निहोत्रं जुहोति यावदग्निष्टोमेनोपाप्नोति
तावदुपाप्नोति य एवं विद्वान् पौर्णमासीं यजते
यावदुक्थ्येनोपाप्नोति (२९)

तावदुपाऽऽप्नोति य एवं विद्वानमावास्यां यजते
यावदतिरात्रेणोपाप्नोति तवदुपाऽऽप्नोति परमेष्ठिनो वा एष
यज्ञोऽग्रं आसीत् तेन स परमां काष्ठामगच्छत् तेन प्रजापतिं
निरवासाययत् तेन प्रजापतिः परमां काष्ठामगच्छत् तेनेन्द्रं
निरवासाययत् तेनेन्द्रः परमां काष्ठामगच्छत् तेनाग्नीषोमौ
निरवासाययत् तेनाग्नीषोमौ परमां काष्ठामगच्छतां य (३०)

एवं विद्वान् द्रश्पूर्णमासौ यजते परमामेव काष्ठां
गच्छति यो वै प्रजातेन यज्ञेन यजते प्र प्रजयां
पशुभिर्मिथुनैर्जायते द्वादश मासाः संवत्सरो द्वादश
द्वन्द्वानि द्रश्पूर्णमासयोस्तानि सम्पादनीत्याहुर्वत्सं
चोपावसृजत्युखां चाधि श्रयत्यव च हन्ति दृषदौ च
समाहन्त्यधि च वपते कपालानि चोपं दधाति पुरोडाशं
चा- (३१)

धिश्रयत्याज्यं च स्तम्बयजुश्च हरत्यभि च गृह्णाति वेदिं
च परिगृह्णाति पत्नीं च सं नह्यति प्रोक्षणीश्चाऽऽसादयत्याज्यं
चैतानि वै द्वादश द्वन्द्वानि द्रश्पूर्णमासयोस्तानि य
एव५ सम्पाद्य यजते प्रजातेनैव यज्ञेन यजते प्र प्रजयां

पशुभिर्मिथुनैर्जायते॥ (३२)

उक्थ्यैनोपाप्रोत्यंगच्छतां यः पुरोडाशं च चत्वारिंशच्च॥ [९]

ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽहः संजातेषु भूयासमित्याह ध्रुवानेवैनान्
कुरुत उग्रोऽस्युग्रोऽहः संजातेषु भूयासमित्याहाप्रतिवादिन
एवैनान्कुरुतेऽभिभूरस्यभिभूरहः संजातेषु भूयासमित्याह
य एवैनं प्रत्युत्पिपीते तमुपास्यते युनज्मि त्वा ब्रह्मणा
दैव्येनेत्याहैष वा अग्रेर्योगस्तेनै- (३३)

वैनं युनक्ति यज्ञस्य वै समृद्धेन देवाः सुवर्गं
लोकमायन् यज्ञस्य व्यृद्धेनासुरान् पराभावयन् यन्मे
अग्ने अस्य यज्ञस्य रिष्यादित्याह यज्ञस्यैव तत्समृद्धेन
यजमानः सुवर्गं लोकमेति यज्ञस्य व्यृद्धेन भ्रातृव्यान् परा
भावयत्यग्निहोत्रमेताभिर्व्याहृतीभिरुपै सादयेद्यज्ञमुखं वा
अग्निहोत्रं ब्रह्मैता व्याहृतयो यज्ञमुख एव ब्रह्म (३४)

कुरुते संवत्सरे पर्यागत एताभिरेवोपसादयेद्
ब्रह्मणैवोभयतः संवत्सरं परिगृह्णाति दर्शपूर्णमासौ
चातुर्मास्यान्यालभमान एताभिर्व्याहृतीभिर् हवींष्यासाद-
येद्यज्ञमुखं वै दर्शपूर्णमासौ चातुर्मास्यानि ब्रह्मैता व्याहृतयो

यज्ञमुख एव ब्रह्म कुरुते संवत्सरे पर्यागंत एताभिरेवासाद-
येद् ब्रह्मणैवोभयतः संवत्सरं परिगृह्णाति यद्वै यज्ञस्य साम्ना
क्रियते राष्ट्रं (३५)

यज्ञस्याऽऽशीर्गच्छति यदृचा विशं यज्ञस्याऽ-
ऽशीर्गच्छत्यथ ब्राह्मणोऽनाशीर्केण यज्ञेन यजते
सामिधेनीरनुवक्ष्यन्नेता व्याहृतीः पुरस्ताद्व्याद् ब्रह्मैव
प्रतिपदं कुरुते तथा ब्राह्मणः साशीर्केण यज्ञेन यजते यं
कामयेत् यजमानं भ्रातृव्यमस्य यज्ञस्याऽऽशीर्गच्छेदिति
तस्यैता व्याहृतीः पुरोऽनुवाक्यायां दध्याद् भ्रातृव्यदेवत्यां वै
पुरोऽनुवाक्यां भ्रातृव्यमेवास्य यज्ञस्या- (३६)

ऽऽशीर्गच्छति यान् कामयेत् यजमानान्त्समावत्येनान्
यज्ञस्याऽऽशीर्गच्छेदिति तेषामेता व्याहृतीः पुरोऽनुवाक्याया
अर्धर्च एकां दध्याद्याज्यायै पुरस्तादेकां याज्याया अर्धर्च
एकां तथैनान्त्समावती यज्ञस्याऽऽशीर्गच्छति यथा वै
पर्जन्यः सुवृष्टं वर्षत्येवं यज्ञो यजमानाय वर्षति
स्थलयोदकं परिगृह्णन्त्याशिषां यज्ञं यजमानः परिगृह्णाति
मनोऽसि प्राजापत्यं (३७)

मनसा मा भूतेनाऽऽविशेत्याहु मनो वै प्राजापत्यं
 प्राजापत्यो यज्ञो मन एव यज्ञमात्मन् धत्ते वागस्यैन्द्री
 संपलक्षयणी वाचा मैन्द्रियेणाऽऽविशेत्याहैन्द्री वै
 वाग्वाचमेवैन्द्रीमात्मन् धत्ते॥ (३८)

तेनैव ब्रह्म राष्ट्रमेवास्यं यज्ञस्यं प्राजापत्यं षड्विंशच्च॥—————[१०]

यो वै संप्तदशं प्रजापतिं यज्ञमन्वायत्तं वेदं प्रति यज्ञेन
 तिष्ठति न यज्ञाद् भ्रंशत आ श्रावयेति चतुरक्षरमस्तु
 श्रौषडिति चतुरक्षरं यजेति द्व्यक्षरं ये यजामह इति पञ्चाक्षरं
 द्व्यक्षरो वषट्कार एष वै संप्तदशः प्रजापतिर्यज्ञमन्वायत्तो य
 एवं वेदं प्रति यज्ञेन तिष्ठति न यज्ञाद् भ्रंशते यो वै यज्ञस्य
 प्रायणं प्रतिष्ठा- (३९)

मुदयनं वेदं प्रतिष्ठितेनारिष्टेन यज्ञेन सङ्स्थां गच्छत्या
 श्रावयास्तु श्रौषड्यज ये यजामहे वषट्कार एतद्वै यज्ञस्य
 प्रायणमेषा प्रतिष्ठितदुदयनं य एवं वेदं प्रतिष्ठितेनारिष्टेन यज्ञेन
 सङ्स्थां गच्छति यो वै सूनृतायै दोहं वेदं दुह एवैनं यज्ञो
 वै सूनृताऽऽश्रावयेत्यैवैनमह्वदस्तु (४०)

श्रौषडित्युपावासाग्यजेत्युदनैषीद्ये यजामह इत्युपास-

दद्वषट्कारेण॑ दोग्ध्येष॑ वै सू॒नृता॑यै॒ दोहो॑ य ए॒वं वेदं॑ दु॒ह
ए॒वैना॑ दे॒वा वै स॒त्रमा॑सत॒ तेषां॑ दि॒शोऽद॑स्यन्त ए॒तामा॑र्द्रां
प॒ङ्क्तिम॑पश्यन्ना श्रा॒वये॑ति॒ पुरो॑वा॒तम॑जनयन्नु॒न्नस्तु॒ श्रौष॑डित्य॒भ्रः
सम॑प्लावयन्॒ यजे॑ति॒ वि॒द्युत॑- (४१)

म॒जनय॑न्॒ ये य॒जाम॑ह॒ इति॒ प्राव॑र्षयन्नु॒भ्यस्त॑नयन्
व॒षट्कारेण॑ ततो॒ वै तेभ्यो॑ दि॒शः प्रा॑प्यायन्त॒ य ए॒वं वेद॑
प्रा॒स्मै दि॒शः प्या॑यन्ते प्र॒जाप॑तिं त्वो॒वेदं॑ प्र॒जाप॑तिस्त्वं वेद॒
यं प्र॒जाप॑तिर्वेद॒ स पु॒ण्यो भ॑वत्येष॒ वै छ॑न्द॒स्यः प्र॒जाप॑तिरा
श्रा॒वया॑स्तु श्रौष॑ड्यज॒ ये य॒जाम॑हे व॒षट्कारो॑ य ए॒वं वेद॑ पु॒ण्यो
भ॑वति वसन्त- (४२)

मृ॒तूनां॑ प्री॒णामी॒त्याह॑र्तवो॒ वै प्र॑या॒जा ऋ॒तूने॒व प्री॑णाति॒
तैऽस्मै॑ प्री॒ता य॑थापूर्वं क॑ल्पन्ते॒ कल्प॑न्तेऽस्मा ऋ॒तवो॑
य ए॒वं वेदा॑ग्नीषोम॑यो॒रहं॑ दे॒वय॑ज्यया॒ चक्षु॑ष्मान्
भू॒यास॑मित्या॒हाग्नी॑षोमा॒भ्यां वै य॒ज्ञश्चक्षु॑ष्मान् ता॒भ्यामे॒व
चक्षु॑रा॒त्मन् ध॑त्तेऽग्ने॒रहं॑ दे॒वय॑ज्यया॒न्नादो॑ भू॒यास॑मित्या॒हाग्नि॑र्वै
दे॒वाना॑मन्ना॒दस्ते॒नैवा॑- (४३)

ऽन्नाद्य॑मा॒त्मन् ध॑त्ते॒ दब्धि॑र॒स्यद॑ब्धो भू॒यास॑म॒मुं

द॒भेय॒मित्या॑हैतया॒ वै द॒ब्ध्या॑ दे॒वा असु॑रानदभ्रुवन्
 तयै॒व भ्रातृ॑व्यं द॒भ्रोत्य॒ग्रीषोम॑यो॒रहं॑ दै॒वय॒ज्यया॑ वृ॒त्रहा
 भू॒यास॒मित्या॑हा॒ग्रीषोम॑भ्यां॒ वा इन्द्रो॑ वृ॒त्रम॑हन् ताभ्यामे॒व
 भ्रातृ॑व्यः॒ स्तृणु॑त इन्द्रा॒ग्नियो॒रहं॑ दै॒वय॒ज्ययेन्द्रि॑याव्य॒न्नादो॑
 भू॒यास॒मित्या॑हेन्द्रि॒याव्यै॒वान्ना॑दो भ॑वतीन्द्र॒स्या- (४४)

ऽहं दै॒वय॒ज्ययेन्द्रि॑या॒वी भू॒यास॒मित्या॑हेन्द्रि॒याव्यै॒व भ॑वति
 महेन्द्र॒स्याहं॑ दै॒वय॒ज्यया॑ जे॒मानं॑ म॒हिमानं॑ गमे॒यमित्या॑ह
 जे॒मानमे॒व म॑हि॒मानं॑ गच्छत्य॒ग्नेः स्वि॑ष्ट॒कृतो॑ऽहं दै॒वय॒ज्यया॑-
 ऽऽयु॑ष्मान् य॒ज्ञेन॑ प्रति॒ष्ठां ग॑मे॒यमित्या॑हायु॒रेवा॑त्मन् ध॒त्ते प्र॑ति
 य॒ज्ञेन॑ तिष्ठति॥ (४५)

प्रति॒ष्ठांम॑हदस्तु वि॒द्युतं॑ वस॒न्तमे॒वेन्द्र॑स्याऽष्टात्रिं॑शच्च॥ [११]

इन्द्रं॑ वो वि॒श्वत॒स्परि॒ हवा॑महे जने॑भ्यः। अ॒स्माक॑मस्तु
 के॒वलः॥ इन्द्रं॑ नरो॑ ने॒मधि॑ता हवन्ते॒ यत्पा॑र्या यु॒नज॑ते
 धि॒यस्ताः॑। शूरो॑ नृषा॑ता शव॑सश्चका॒न आ गो॑म॒ति व्र॒जे भ॑जा
 त्वं नः॑॥ इन्द्रि॒याणि॑ शत॒क्रतो॒ या ते॒ जने॑षु प॒ञ्चसु॑। इन्द्र
 तानि॑ त॒ आ वृ॑णे॥ अनु॑ ते दा॒यि म॒ह इन्द्रि॒याय॑ स॒त्रा ते॒
 वि॒श्वम॑नु वृ॒त्रह॑त्यै॑। अनु॑ (४६)

क्षत्रमनु स॒हो यज॒त्रेन्द्र॑ दे॒वेभि॒रनु॑ ते नृष॒ह्ये॑॥ आ
यस्मि॑न्त्स॒प्त वा॑स॒वास्तिष्ठ॑न्ति स्वा॒रुहो॑ यथा। ऋषि॑र॒ह
दीर्घ॑श्रु॒त्तम॑ इन्द्र॑स्य घ॒र्मो अति॑थिः॥ आ॒मासु॑ प॒क्वमैर॑य॒ आ
सूर्य॑ः रो॒हयो दि॒वि। घ॒र्मं न सा॑म॒न्तप॑ता सुवृ॒क्तिभि॑र्जुष्टं
गिर्व॑णसे गि॒रः॥ इन्द्र॑मि॒द्राथि॑नो बृ॒हदिन्द्र॑म॒र्केभि॑र॒र्किणः॑।
इन्द्रं॑ वा॒णीर॑नूषत॥ गा॒यन्ति॑ त्वा गा॒य॒त्रिणो॑- (४७)

च॑न्त्य॒र्कम॒र्किणः॑। ब्र॒ह्माण॑स्त्वा शत॒क्रतु॑बुद्धः॒ शमि॑व येमिरे॥
अ॒होमु॑चे प्र भ॑रेमा मनी॒षामो॑षिष्ठ॒दाव्ने॑ सु॒मतिं॑ गृ॒णानाः॑।
इ॒दमिन्द्र॑ प्र॒ति ह॒व्यं गृ॑भाय स॒त्याः स॑न्तु यज॑मानस्य॒ कामाः॑॥
वि॒वेष॑ यन्मा॑ धि॒षणा॑ ज॒जान॑ स्तवै॑ पु॒रा पा॒र्यादिन्द्र॑म॒हः।
अ॒होसो॑ यत्र॑ पी॒पर॒द्यथा॑ नो ना॒वेव॑ या॒न्तमु॑भये॒ हव॑न्ते॥ प्र
स॒म्राजं॑ प्रथ॒मम॑ध्व॒राणा॑- (४८)

म॒होमु॑चं वृष॒भं य॒ज्ञिया॑नाम्। अ॒पां नपा॑तम॒श्विना॒
हय॑न्तम॒स्मिन्न॑र इन्द्रि॒यं ध॑त्त॒मोजः॑॥ वि न॑ इन्द्र॒ मृधो॑ जहि
नी॒चा य॑च्छ॒ पृत॑न्य॒तः। अ॒ध॒स्पदं॑ त॒र्मी कृ॑धि॒ यो अ॒स्मा
अ॒भिदा॑स॒न्ति॥ इन्द्रं॑ क्ष॒त्रम॑भि॒ वाम॑मोजोऽजा॒यथा॑ वृष॒भ
च॒र्षणी॑नाम्। अ॒पानु॑दो ज॒नम॑मि॒त्रय॑न्त॒मुरुं॑ दे॒वेभ्यो॑ अ॒कृणो॑रु

लोकम्॥ मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः परावत - (४९)

आ जंगामा परस्याः। सृकं सशायं पविमिन्द्र तिग्मं
वि शत्रून् ताडि वि मृधो नुदस्व॥ वि शत्रून् वि मृधो नुद वि
वृत्रस्य हनू रुज। वि मन्युमिन्द्र भामितोऽमित्रस्याभिदासतः॥
त्रातारमिन्द्रमवितारमिन्द्रं हवेहवे सुहवः शूरमिन्द्रम्। हुवे
नु शक्रं पुरुहूतमिन्द्रं स्वस्ति नो मघवा धात्विन्द्रः॥ मा ते
अस्यां (५०)

संहसावन् परिष्ठावघायं भूम हरिवः परादै। त्रायस्व
नोऽवृकेभिर्वरूथैस्त्वं प्रियासः सूरिषु स्याम॥ अनवस्ते
रथमश्वाय तक्षन् त्वष्टा वज्रं पुरुहूत द्युमन्तम्। ब्रह्माण इन्द्र
महयन्तो अर्कैरवर्धयन्नहये हन्तवा उ॥ वृष्णे यत् ते वृषणो
अर्कमर्चानिन्द्र ग्रावाणो अदितिः सजोषाः। अनश्वासो ये
पवयोऽरथा इन्द्रेषिता अभ्यवर्तन्त दस्यून् (५१)

वृत्रहृत्येऽनुं गायत्रिणोऽध्वराणां परावतोऽस्यामष्टाचत्वारिंशच्च॥ [१२]

॥सप्तमः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे सप्तमः प्रश्नः॥

पाकयज्ञं वा अन्वाहिताग्नेः पशव उप तिष्ठन्त इडा खलु
वै पाकयज्ञः सैषाऽन्तरा प्रयाजानूयाजान् यजमानस्य लोके-
ऽवहिता तामाह्रियमाणामभि मन्त्रयेत् सुरूपवर्षवर्ण एहीति
पशवो वा इडा पशूनेवोप ह्वयते यज्ञं वै देवा अदुहन् यज्ञो-
ऽसुरा९ अदुहत् तेऽसुरा यज्ञदुग्धाः पराऽभवन् यो वै यज्ञस्य
दोहं विद्वान् (१)

यजतेऽप्यन्यं यजमानं दुहे सा मे सत्याऽऽशीरस्य
यज्ञस्य भूयादित्याहैष वै यज्ञस्य दोहस्तेनैवैनं दुहे प्रत्ता
वै गौर्दुहे प्रत्तेडा यजमानाय दुह एते वा इडायै स्तना
इडोपहृतेति वायुर्वथ्सो यर्हि होतेडामुपह्वयेत् तर्हि
यजमानो होता रमीक्षमाणो वायुं मनसा ध्यायेन् (२)

मात्रे वथ्समुपावसृजति सर्वेण वै यज्ञेन देवाः सुवर्गं
लोकमायन् पाकयज्ञेन मनुरश्राम्यथ्सेडा मनुमुपावर्तत
तान्देवासुरा व्यह्वयन्त प्रतीचीं देवाः पराचीमसुराः सा
देवानुपावर्तत पशवो वै तद्देवानवृणत पशवोऽसुरानजहुर्य

का॒मये॑ताप॒शुः स्या॒दिति॒ परा॑चीं॒ तस्ये॒डामु॑प॒ह्वये॑ताप॒शुरे॒व
भ॑वति॒ यं (३)

का॒मये॑त प॒शुमा॑न्त्स्या॒दिति॒ प्र॒तीचीं॒ तस्ये॒डामु॑प॒ह्वये॑त
प॒शुमा॑ने॒व भ॑वति॒ ब्रह्म॑वा॒दिनो॑ वदन्ति॒ स त्वा॒ इडामु॑प॒ह्वये॑त
य॒ इडामु॑प॒ह्वया॒ऽऽत्मान॑मिडा॒यामु॑प॒ह्वये॑तेति॒ सा नः॑ प्रि॒या
सुप्र॑तू॒र्तिर्म॑घोनीत्या॒हेडामे॑वोप॒ह्वया॒ऽऽत्मान॑मिडा॒यामु॑प॒ ह्वये॑ते
व्य॑स्तमि॒व वा ए॒तद्य॑ज्ञस्य॒ यदि॑डा॒ सामि॑ प्रा॒श्नन्ति॑ (४)

सा॒मि मा॑र्जयन्त ए॒तत् प्रति॒ वा अ॑सुराणां य॒ज्ञो
व्य॑च्छिद्यत् ब्रह्म॑णा दे॒वाः सम॑दधुर्बृह॒स्पति॑स्तनुतामिमं न
इत्या॑ह ब्रह्म॒ वै दे॒वानां॑ बृह॒स्पति॑र्ब्रह्म॑णै॒व य॒ज्ञः स॑न्दधाति
विच्छि॑न्नं य॒ज्ञः समि॑मं दधा॒त्वित्या॑ह सन्त॑त्यै वि॒श्वे दे॒वा
इ॒ह मा॑दयन्ता॒मित्या॑ह सन्त॑त्यै॒व य॒ज्ञं दे॒वेभ्यो॑ऽनु॒ दिश॑ति॒ यां
वै (५)

य॒ज्ञे दक्षि॑णां ददा॑ति॒ ताम॑स्य प॒शवो॑ऽनु सङ्क्रा॑मन्ति॒ स ए॒ष
ईजा॑नो॒ऽप॒शुर्भा॑वु॒को य॑ज॒माने॑न॒ खलु॒ वै तत्का॑र्यमि॒त्याहु॑र्यथा
दे॒वत्रा॑ दत्तं कु॒र्वीता॑ऽऽत्मन् प॒शून् र॑मये॒तेति॒ ब्रध्न॑ पि॒न्वस्वे॒त्याह
य॒ज्ञो वै ब्रध्नो॑ य॒ज्ञमे॒व तन्म॑हयत्यथो॒ दे॒वत्रै॒व दत्तं॑ कुरु॒त

आत्मन् पशून् रमयते ददतो मे मा क्षायीत्याहाक्षितिमेवोपैति
कुर्वतो मे मोप दसदित्याह भूमानमेवोपैति॥ (६)

विद्वान्ध्याये च प्राश्नन्ति यां वै म एकात्रविंशतिश्च॥ [१]

सः श्रवा ह सौवर्चनसस्तुमिञ्मौपोदितिमुवाच
यथ्सत्रिणां होताऽभूः कामिडामुपाह्वथा इति तामुपाह्व इति
होवाच या प्राणेन देवान् दाधार व्यानेन मनुष्यान्पानेन
पितृनितीं छिनत्ति सा न छिनत्ती (३) इति छिनत्तीति
होवाच शरीरं वा अस्यै तदुपाह्वथा इति होवाच गौर्वा - (७)

अस्यै शरीरं गां वाव तौ तत्पर्यवदतां या यज्ञे दीयते सा
प्राणेन देवान् दाधार यया मनुष्या जीवन्ति सा व्यानेन
मनुष्यान् यां पितृभ्यो घ्नन्ति साऽपानेन पितृन् य एवं
वेदं पशुमान् भवत्यथ वै तामुपाह्व इति होवाच या प्रजाः
प्रभवन्तीः प्रत्याभवतीत्यन्नं वा अस्यै त- (८)

दुपाह्वथा इति होवाचौषधयो वा अस्या अन्नमौषधयो वै
प्रजाः प्रभवन्तीः प्रत्या भवन्ति य एवं वेदान्नादो भवत्यथ
वै तामुपाह्व इति होवाच या प्रजाः पराभवन्तीरनुगृह्णाति
प्रत्याभवन्तीर्गृह्णातीति प्रतिष्ठां वा अस्यै तदुपाह्वथा इति

होवाचेयं वा अस्यै प्रतिष्ठे- (९)

-यं वै प्रजाः पराभवन्तीरनुगृह्णाति प्रत्याभवन्तीर्गृह्णाति य एवं वेद प्रत्येव तिष्ठत्यथ वै तामुपाहू इति होवाच यस्यै निक्रमणे घृतं प्रजाः सञ्जीवन्तीः पिबन्तीति छिनत्ति सा न छिनत्ती (३) इति न छिनत्तीति होवाच प्र तु जनयतीत्येष वा इडामुपाहूथा इति होवाच वृष्टिर्वा इडा वृष्ट्यै वै निक्रमणे घृतं प्रजाः सञ्जीवन्तीः पिबन्ति य एवं वेद प्रैव जायतेऽन्नादो भवति॥ (१०)

गोर्वा अस्यै तत् प्रतिष्ठाऽहूथा इति विश्वतिश्च॥ [२]

परोक्षं वा अन्ये देवा इज्यन्ते प्रत्यक्षमन्ये यद्यजते य एवं देवाः परोक्षमिज्यन्ते तानेव तद्यजति यदन्वाहार्यमाहरत्येते वै देवाः प्रत्यक्षं यद् ब्राह्मणास्तानेव तेन प्रीणात्यथो दक्षिणैवास्यैषाऽथो यज्ञस्यैव छिद्रमपि दधाति यद्वै यज्ञस्यै कूरं यद्विलिष्टं तदन्वाहार्येणा- (११)

न्वाहरति तदन्वाहार्यस्यान्वाहार्यत्वं देवदूता वा एते यदृत्विजो यदन्वाहार्यमाहरति देवदूतानेव प्रीणाति प्रजापतिर्देवेभ्यो यज्ञान् व्यादिशत्स रिरिचानोऽमन्यत

स ए॒तम॑न्वा॒हार्य॑म॒भक्त॑मपश्यत् तमा॒त्मन्न॑धत्त स वा ए॒ष
 प्रा॑जाप॒त्यो यद॑न्वा॒हार्यो॑ यस्यै॒वं वि॒दुषो॑ऽन्वा॒हार्य॑ आ॒ह्रिय॑ते
 सा॒क्षादे॒व प्र॒जाप॑तिमृ॒ध्नोत्य॑परि॒मितो नि॒रुप्यो॑ऽपरि॒मितः
 प्र॒जाप॑तिः प्र॒जाप॑ते- (१२)

रा॒ष्ट्र्यै दे॒वा वै यद्य॒ज्ञेऽकु॑र्वत् तद॒सुरा॑ अकुर्वत् ते दे॒वा ए॒तं
 प्रा॑जाप॒त्यम॑न्वा॒हार्य॑मपश्यन् तम॒न्वाह॑रन्त॒ ततो॑ दे॒वा अ॒भव॑न्
 परा॑सुरा॒ यस्यै॒वं वि॒दुषो॑ऽन्वा॒हार्य॑ आ॒ह्रिय॑ते भव॑त्या॒त्मना॒
 परा॑स्य॒ भ्रात॑व्यो भवति य॒ज्ञेन॒ वा इ॒ष्टी प॒क्केन॑ पू॒र्त्ती यस्यै॒वं
 वि॒दुषो॑ऽन्वा॒हार्य॑ आ॒ह्रिय॑ते स त्वे॒वेष्टा॑पू॒र्त्ती प्र॒जाप॑तेर्भा॒गो-
 ऽसी॒- (३)

त्या॑ह प्र॒जाप॑तिमे॒व भा॑ग॒धेये॑न॒ सम॑र्धय॒त्यूर्ज॑स्वान्
 पय॑स्वानि॒त्याहो॑र्जमे॒वास्मि॑न् पयो॑ दधाति प्रा॒णापा॒नौ मे॑
 पा॒हि समा॑नव्या॒नौ मे॑ पा॒हीत्या॑हाऽऽशिष॑मे॒वेता॑मा शा॒स्ते-
 ऽक्षि॑तो॒ऽस्य॑क्षि॒त्यै त्वा॒ मा मे॑ क्षे॒ष्टा अ॒मुत्रा॑मुष्मि॒ल्लो॒क इत्या॑ह
 क्षी॒यते॒ वा अ॒मुष्मि॒ल्लो॒केऽन्न॑मितः प्र॒दान॑ः ह्य॒मुष्मि॒ल्लो॒के
 प्र॒जा उ॑प॒जीव॑न्ति यदे॒वम॑भि॒मृश॑त्यक्षि॒तिमे॒वैन॑द्रमयति
 नास्या॒मुष्मि॒ल्लो॒केऽन्न॑ क्षीयते॥ (१४)

अन्वाहार्येण प्रजापतेरसि ह्यमुष्मिल्लोके पञ्चदश च॥ [३]

ब॒रुहिषोऽहं दैवय॒ज्यया॑ प्र॒जावा॑न् भूयास॒मित्या॑ह
 ब॒रुहिषा॑ वै प्र॒जाप॑तिः प्र॒जा अ॑सृजत् तेनैव प्र॒जाः सृ॑जते
 नरा॒शः स॑स्याहं दैवय॒ज्यया॑ पशु॒मान् भूयास॒मित्या॑ह
 नरा॒शः स॑न् वै प्र॒जाप॑तिः प॒शून् सृ॑जत् तेनैव प॒शून् सृ॑जते-
 ऽग्नेः स्वि॑ष्ट॒कृतोऽहं दैवय॒ज्यया॑ ऽऽयु॑ष्मान् य॒ज्ञेन॑ प्रति॒ष्ठां
 ग॑मेय॒मित्या॑हा ऽऽयु॑रे॒वात्मन् ध॑त्ते प्रति॑ य॒ज्ञेन॑ तिष्ठति
 दर्शपूर्णमा॒सयो॑र- (१५)

वै दे॒वा उ॒ज्जि॑तिमनूद॒जयन् दर्शपूर्णमा॒साभ्याम॑सु॒रानपा॑-
 नुदन्ता॒ग्नेर॒हमु॒ज्जि॑तिमनू॒जैष॑मित्या॒ह दर्शपूर्णमा॒सयो॑रेव
 दे॒वता॑नां यज॑मान् उ॒ज्जि॑तिमनू॒जय॑ति दर्शपूर्णमा॒साभ्यां
 भ्रातृ॑व्या॒नप॑ नुदते वाज॑वतीभ्यां व्यू॒ह॒त्यन्नं॑ वै वाजो-
 ऽन्न॑मे॒वाव॑रुन्धे द्वाभ्यां प्रति॑ष्ठित्यै यो वै य॒ज्ञस्य॑ द्वौ दोहौ
 वि॒द्वान् यज॑त उ॒भय॑त - (१६)

ए॒व य॒ज्ञं दु॑हे पुरस्ता॑च्चोप॒रि॒ष्ठाच्चै॒ष वा अ॒न्यो य॒ज्ञस्य॑ दोहः
 इडा॑याम॒न्यो य॒र्हि होता॑ यज॑मानस्य नाम गृ॒हीयात् त॒र्हि
 ब्रू॒यादे॒मा अ॑ग्नन्ना॒शिषो॑ दोह॑कामा इति स॒ंस्तु॑ता ए॒व दे॒वता॑
 दु॒हेऽथो॑ उ॒भय॑त ए॒व य॒ज्ञं दु॑हे पुरस्ता॑च्चोप॒रि॒ष्ठाच्च॑ रोहि॑तेन

त्वाऽग्निर्देवतां गमयत्वित्याहैते वै देवाश्वा - (१७)

यजमानः प्रस्तरो यदेतैः प्रस्तरं प्रहरति देवाश्चैरेव
यजमानः सुवर्गं लोकं गमयति वि ते मुञ्चामि रशना वि
रश्मीनित्याहैष वा अग्नेर्विमोकस्तेनैवेनं वि मुञ्चति विष्णोः
शंयोरहं देवयज्यया यज्ञेन प्रतिष्ठां गमेयमित्याह यज्ञो वै
विष्णुर्यज्ञ एवान्ततः प्रति तिष्ठति सोमस्याहं देवयज्यया
सुरेता - (१८)

रेतो धिषीयेत्याह सोमो वै रेतोधास्तेनैव रेतं आत्मन्
धत्ते त्वष्ट्रहं देवयज्यया पशूनां रूपं पुषेयमित्याह
त्वष्टा वै पशूनां मिथुनानां रूपकृत्तेनैव पशूनां
रूपमात्मन् धत्ते देवानां पत्नीरग्निर्गृहपतिर्यज्ञस्य मिथुनं
तयोरहं देवयज्यया मिथुनेन प्र भूयासमित्याहैतस्माद्वै
मिथुनात्प्रजापतिर्मिथुनेन (१९)

प्राजायत तस्मादेव यजमानो मिथुनेन प्र जायते वेदो-
ऽसि वित्तिरसि विदेयेत्याह वेदेन वै देवा असुराणां वित्तं
वेद्यमविन्दन्त तद्वेदस्य वेदत्वं यद्यद् भ्रातृव्यस्याभिध्यायेत्
तस्य नाम गृहीयात् तदेवास्य सर्वं वृद्धे घृतवन्तं कुलायिनः

रा॒यस्पोष॑ः सह॒स्त्रिणं॑ वे॒दो द॑दातु वा॒जिन॒मित्या॑ह॒ प्र सह॑स्रं
प॒शूना॑प्रो॒त्यास्य॑ प्र॒जायां॑ वा॒जी जा॑यते॒ य ए॒वं वेद॑॥ (२०)

द॒र्शपूर्ण॑मा॒सयोरु॑भयतो॑ देवा॒श्वाः सुरे॑ताः प्र॒जाप॑तिर्मि॒थुनेना॑ऽऽप्रोत्य॒ष्टौ च॑॥ ——— [४]

ध्रु॒वां वै रि॒च्यमा॑नां॒ य॒ज्ञोऽनु॑ रि॒च्यते॒ य॒ज्ञं यज॑मानो
यज॑मानं प्र॒जा ध्रु॒वामा॑प्याय॑मानां॒ य॒ज्ञोऽन्वा प्या॑यते॒ य॒ज्ञं
यज॑मानो॒ यज॑मानं प्र॒जा आ प्या॑यतां॒ ध्रु॒वा घृ॑तेनेत्या॑ह
ध्रु॒वामे॒वाऽऽप्या॑ययति॒ तामा॑प्याय॑मानां॒ य॒ज्ञोऽन्वा प्या॑यते॒ य॒ज्ञं
यज॑मानो॒ यज॑मानं प्र॒जाः प्र॒जाप॑तेर्वि॒भान्नाम॑ लो॒कस्तस्मि॑ः
स्त्वा द॑धामि स॒ह यज॑माने॒ने- (२१)

त्या॑हायं॒ वै प्र॒जाप॑तेर्वि॒भान्नाम॑ लो॒कस्तस्मि॑न्ने॒वैनं॑
द॑धाति स॒ह यज॑माने॒न रि॒च्यत॑ इ॒व वा ए॒तद्य॑ज॑ते
यद्य॑ज॒मानभा॑गं प्रा॒श्नात्या॒त्मान॑मे॒व प्री॑णात्ये॒तावान्॒ वै य॒ज्ञो
या॒वान् यज॑मानभा॒गो य॒ज्ञो यज॑मानो॒ यद्य॑ज॒मानभा॑गं
प्रा॒श्नाति॑ य॒ज्ञ ए॒व य॒ज्ञं प्र॑ति॒ष्ठाप॑यत्ये॒तद्वै सू॒यव॑स॒ः सो॒दकं॑
यद्व॒रुहि॑श्चाऽऽप॑श्चै॒तद् (२२)

यज॑मानस्याऽऽय॑तनं॒ यद्वे॑दि॒र्यत् पूर्ण॑पात्रम॒न्तर्वे॑दि
नि॒नय॑ति॒ स्व ए॒वाऽऽय॑तने॒ सू॒यव॑स॒ः सो॒दकं॑ कुरु॑ते

सदसि॑ सन्मे॑ भूया॒ इत्या॒हाऽऽपो॒ वै य॒ज्ञ आपो॑ऽमृतं॑
 य॒ज्ञमे॒वामृतं॑मा॒त्मन्ध॑त्ते॒ सर्वा॑णि॒ वै भू॒तानि॑ व्र॒तमु॑प॒यन्त॑मनूपं॑
 यन्ति॒ प्राच्यां॑ दि॒शि दे॒वा ऋ॒त्विजो॑ मार्जयन्ता॒मित्या॑हैष॒ वै
 द॑र्शपूर्णमा॒सयो॑रवभृ॒थो (२३)

यान्ये॒वैनं॑ भू॒तानि॑ व्र॒तमु॑प॒यन्त॑मनूपयन्ति॒ तैरे॒व
 स॒हाव॑भृथमवैति॒ विष्णु॑मुखा॒ वै दे॒वाश्छन्दो॑भिरि॒माल्लो॑कान॑नप॒-
 ज॒य्यम॒भ्यज॑यन् यद्विष्णु॒क्रमान् क्रम॑ते॒ विष्णु॑रे॒व भू॒त्वा
 यज॑मान॒श्छन्दो॑भिरि॒माल्लो॑कान॑नपज॒य्यम॒भि ज॑यति॒ विष्णोः
 क्रमो॑ऽस्यभिमाति॒हेत्या॑ह गायत्री॒ वै पृ॑थि॒वी त्रैष्टु॑भमन्तरि॒क्षं
 जा॑गती॒ द्यौरानु॑ष्टुभी॒र्दिश॒श्छन्दो॑भिरे॒वेमाल्लो॑कान् यथापूर्वम॒भि
 ज॑यति॥ (२४)

इत्येतदवभृथो दिशः सप्त च॥ [५]

अ॒गन्म॒ सु॒वः सु॒व॑र॒गन्मे॒त्याह॑ सु॒व॒र्गमे॒व लो॒कमे॑ति
 स॒न्द॒शस्ते॒ मा छि॑त्सि॒ यत्ते॒ तप॑स्तस्मै॒ ते मा
 वृ॒क्षीत्या॑ह यथाय॒जुरे॒वैत॑त्सु॒भूर॑सि॒ श्रेष्ठो॑ र॒श्मीना॑मायु॒र्धा
 अ॒स्यायु॑र्मे॒ धे॒हीत्या॑हाऽऽशिषं॑मे॒वेता॑मा शा॒स्ते प्र॒ वा
 ए॒षोऽस्माल्लो॒काच्च॑वते॒ यो (२५)

विष्णुक्र॒मान् क्र॒मते सु॒र्गाय॒ हि लो॒काय॑ विष्णुक्र॒माः
 क्र॒म्यन्ते॑ ब्र॒ह्मवा॒दिनो॑ वदन्ति॒ स त्वे॑ विष्णुक्र॒मान्
 क्र॒मेत॒ य इ॒माल्लो॑कान् भ्रातृ॒व्यस्य॑ सं॒विद्य॒ पुन॑रि॒मं
 लो॒कं प्र॑त्यव॒रोहे॑दित्येष॒ वा अ॒स्य लो॒कस्य॑ प्रत्यव॒रोहो॑
 यदाहे॒दम॒हम॒मुं भ्रातृ॒व्यमा॒भ्यो दिग्भ्यो॑ऽस्यै दि॒व इती॑माने॒व
 लो॒कान्भ्रातृ॒व्यस्य॑ सं॒विद्य॒ पुन॑रि॒मं लो॒कं प्र॑त्यव॒रोह॑ति
 सं (२६)

ज्योति॑षाऽभू॒वमित्या॑हास्मिन्ने॒व लो॒के प्र॑ति तिष्ठत्यै॒न्द्रीमा॒-
 वृ॒तम॒न्वाव॑र्त॒ इत्या॑हासौ॒ वा आ॑दित्य इन्द्र॒स्तस्यै॒वाऽऽ-
 वृ॒तम॒नु॒ पर्या॑वर्तते दक्षि॒णा पर्या॑वर्तते स्वमे॒व वी॒र्य॑म॒नु॒
 पर्या॑वर्तते तस्मा॒दक्षि॑णोऽर्धं आ॒त्मनो॑ वी॒र्या॑वत्त॒रोऽथो॑
 आ॒दित्य॑स्यै॒वाऽऽवृ॒तम॒नु॒ पर्या॑वर्तते स॒म॒हं प्र॒जया॒ सं मया॑
 प्र॒जेत्या॑हाऽऽशिष॑- (२७)

मे॒वैता॑मा शा॒स्ते स॒मि॒द्धो अ॒ग्ने मे॑ दी॒दिहि॑ स॒मे॒द्धा
 ते॑ अ॒ग्ने दी॒द्यास॒मित्या॑ह यथा॒य॒जुरे॒वैत॑द्वसु॒मान् य॒ज्ञो
 वसी॑यान् भू॒यास॒मित्या॑हाऽऽशिष॑मे॒वैता॑मा शा॒स्ते ब॒हु वै
 गा॒र्ह॑पत्य॒स्यान्ते॑ मि॒श्रमि॑व च॒र्यत॑ आ॒ग्निपा॑वमा॒नीभ्या॑

गार्हपत्यमुप तिष्ठते पुनात्येवाग्निं पुनीत आत्मानं द्वाभ्यां
प्रतिष्ठित्या अग्ने गृहपत इत्याह (२८)

यथायजुरेवैतच्छ्रुतं हिमा इत्याह शतं त्वा
हेमन्तानिन्धिषीयेति वावैतदाह पुत्रस्य नाम गृह्णात्यन्नादमेवैनं
करोति तामाशिषमा शासे तन्तवे ज्योतिष्मतीमिति
ब्रूयाद्यस्य पुत्रोऽजातः स्यात् तेजस्व्येवास्य ब्रह्मवर्चसी
पुत्रो जायते तामाशिषमा शासेऽमुष्मे ज्योतिष्मतीमिति
ब्रूयाद्यस्य पुत्रो (२९)

जातः स्यात् तेज एवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं दधाति यो वै यज्ञं
प्रयुज्य न विमुञ्चत्यप्रतिष्ठानो वै स भवति कस्त्वा युनक्ति स
त्वा वि मुञ्चत्वित्याह प्रजापतिर्वै कः प्रजापतिनैवैनं युनक्ति
प्रजापतिना वि मुञ्चति प्रतिष्ठित्या ईश्वरं वै व्रतमविसृष्टं
प्रदहोऽग्ने व्रतपते व्रतमचारिषमित्याह व्रतमेव (३०)

वि सृजते शान्त्या अप्रदाहाय पराङ् वाव यज्ञ एति
न नि वर्तते पुनर्यो वै यज्ञस्य पुनरालम्भं विद्वान् यजते
तमभि नि वर्तते यज्ञो बभूव स आ बभूवेत्याहैष वै यज्ञस्य
पुनरालम्भस्तेनैवैनं पुनरालभतेऽनवरुद्धा वा एतस्य विराड्य

आहिताग्निः सन्नसुभः पशवः खलु वै ब्राह्मणस्य सुभेष्टा
 प्रादुत्क्रम्य ब्रूयाद्गोमां अग्नेऽविमां अश्वी यज्ञ इत्यव
 सुभां रुन्धे प्र सहस्रं पशूनां प्रोत्यास्य प्रजायां वाजी
 जायते॥ (३१)

यः स माशिषं गृहपतु इत्याहु यस्य पुत्रो व्रतमेव खलु वै चतुर्विंशतिश्च॥—[६]

देव सवितुः प्रसुव यज्ञं प्रसुव यज्ञपतिं भगाय दिव्यो
 गन्धर्वः। केतपूः केतं नः पुनातु वाचस्पतिर्वाचमद्य स्वदाति
 नः॥ इन्द्रस्य वज्रोऽसि वार्त्रघ्नस्त्वयाऽयं वृत्रं बध्यात्॥
 वाजस्य नु प्रसवे मातरं महीमदिति नाम वचसा करामहे।
 यस्यामिदं विश्वं भुवनमाविवेश तस्यां नो देवः सविता धर्म
 साविषत्॥ अ- (३२)

पस्वन्तरमृतमप्सु भेषजमपामुत प्रशस्तिष्वश्वा भवथ
 वाजिनः॥ वायुर्वा त्वा मनुर्वा त्वा गन्धर्वाः सप्तविंशतिः। ते
 अग्ने अश्वमायुञ्जन्ते अस्मिञ्जवमादधुः॥ अपां नपादाशुहेमन्
 य ऊर्मिः ककुद्भान् प्रतूर्तिर्वाजसातमस्तेनायं वाजं सेत्॥
 विष्णोः क्रमोऽसि विष्णोः क्रान्तमसि विष्णोर्विक्रान्तमस्यङ्कौ
 न्यङ्कावभितो रथं यौ ध्वान्तं वाताग्रमनु सश्चरन्तौ

दूरेहेतिरिन्द्रियावा॑न्पत॒त्री ते नोऽग्नयः॑ पप्रयः पारयन्तु॥ (३३)

अप्सु न्यङ्कौ पञ्चदश च॥ [७]

देवस्या॒ह॑ स॒वितुः॑ प्र॒सवे॑ बृह॒स्पति॑ना वाज॒जिता॒ वाजं॑
जेषं देवस्या॒ह॑ स॒वितुः॑ प्र॒सवे॑ बृह॒स्पति॑ना वाज॒जिता॒
वर्षि॑ष्ठं नाक॑ रुहेय॒मिन्द्रा॑य॒ वाचं॑ वद॒तेन्द्रं॑ वाजं॑
जापय॒तेन्द्रो॑ वाज॑मजयित्। अश्वा॑जनि वाजिनि॒ वाजेषु॑
वाजिनीव॒त्यश्वा॑न्त्सम॒त्सु वाजय॑॥ अर्वा॑ऽसि॒ सप्ति॑रसि
वा॒ज्यसि॑ वाजिनो॒ वाजं॑ धावत म॒रुता॑ प्र॒सवे॑ ज॒यत॒ वि
यो॒जना॑ मिमीध्व॒मध्व॑नः स्क॒न्नीत॒ (३४)

काष्ठा॑ गच्छ॒त वाजे॑वाजेऽवत वाजिनो नो धनेषु विप्रा
अमृता ऋत॒ज्ञाः॥ अस्य॑ मध्वः पिबत मा॒दय॑ध्वं तृप्ता यात
प॒थिभि॑र्देव॒यानैः॑॥ ते नो॒ अर्व॑न्तो हवन्श्रुतो॒ हवं॑ विश्वे शृण्वन्तु
वा॒जिनः॑॥ मि॒तद्र॑वः सहस्र॒सा मे॑धसा॒ता स॒निष्य॑वः। म॒हो
ये रत्न॑ स॒मिथे॑षु ज॒ग्निरे॑ शं नो भवन्तु वा॒जिनो॒ हवेषु॑॥
दे॒वता॑ता मि॒तद्र॑वः स्व॒र्काः। ज॒म्भय॑न्तोऽहिं वृ॒कः॑ र॒क्षाः॑सि
स॒ने॑म्य॒स्मद्यु॑यव॒न्न- (३५)

मी॒वाः॥ ए॒ष स्य॑ वा॒जी क्षि॑प॒णिं तु॑र॒ण्यति॑ ग्री॒वाया॑

बद्धो अपिक्क्ष आसनि। क्रतुं दधिका अनु सन्तवीत्वत्
 पथामङ्काः स्यन्वापनीफणत्॥ उत स्मास्य द्रवतस्तुरण्यतः
 पूर्णं न वेरनु वाति प्रगुर्धिनः। श्येनस्यैव ध्रजतो अङ्कसं
 परि दधिकाव्णः सहोर्जा तरित्रतः॥ आ मा वार्जस्य
 प्रसवो जगम्यादा द्यावापृथिवी विश्वशम्भू। आ मा गन्तां
 पितरां (३६)

मातरा चाऽऽमा सोमो अमृतत्वाय गम्यात्॥
 वाजिनो वाजजितो वाजं सरिष्यन्तो वाजं जेष्यन्तो
 बृहस्पतेर्भागमव जिघ्रत् वाजिनो वाजजितो वाजं
 ससृवांसो वाजं जिगिवांसो बृहस्पतेर्भागे नि मृद्वमियं
 वः सा सत्या सन्धाऽभूद्यामिन्द्रेण समधध्वमर्जीजिपत
 वनस्पतय इन्द्रं वाजं विमुच्यध्वम्॥ (३७)

स्कन्नीत युयुवन्मित्रा द्विचत्वारिंशच्च॥ [८]

क्षत्रस्योल्बमसि क्षत्रस्य योनिरसि जाय एहि सुवो
 रोहाव रोहाव हि सुवरहं नावुभयोः सुवो रोक्ष्यामि वाजंश्च
 प्रसवश्चापिजश्च क्रतुश्च सुवश्च मूर्धा च व्यश्जियश्चाऽ-
 ऽन्त्यायनश्चान्त्यश्च भौवनश्च भुवनश्चाधिपतिश्च। आयुर्यज्ञेन

कल्पतां प्रा॒णो य॒ज्ञेन॑ कल्पतामपा॒नो - (३८)

य॒ज्ञेन॑ कल्पतां व्या॒नो य॒ज्ञेन॑ कल्पतां चक्षु॑र्य॒ज्ञेन॑
कल्पता॑ꣳ श्रोत्रं॑ य॒ज्ञेन॑ कल्पतां मनो॑ य॒ज्ञेन॑ कल्पतां
वाग्य॒ज्ञेन॑ कल्पतामा॒त्मा य॒ज्ञेन॑ कल्पतां य॒ज्ञो य॒ज्ञेन॑
कल्पता॑ꣳ सुव॑र्दे॒वाꣳ अ॒गन्मा॒मृता॑ अभू॒म प्र॒जाप॑तेः प्र॒जा
अ॒भू॒म सम॑हं प्र॒जया॑ सं मया॑ प्र॒जा सम॑हꣳ रा॒यस्पोषे॑ण
सं मया॑ रा॒यस्पोषोऽन्ना॑य त्वाऽन्ना॒द्याय॑ त्वा वाजा॑य त्वा
वाज॑जित्यायै॑ त्वाऽमृ॑तमसि पुष्टि॑रसि प्र॒जन॑नमसि॥ (३९)

अ॒पा॒नो वाजा॑य नव॑ च॥ _____ [९]

वाज॑स्ये॒मं प्र॑स॒वः सु॑षुवे अ॒ग्रे सोम॑ꣳ राजा॑न॒मोष॑धीष्वप्सु।
ता अ॒स्मभ्यं॑ मधु॑मतीर्भवन्तु व॒यꣳ रा॒ष्ट्रे जा॑ग्रियाम पुरोहि॑ताः॥
वाज॑स्ये॒दं प्र॑स॒व आ ब॑भूवे॒मा च॒ विश्वा॒ भुव॑नानि स॒र्वतः॑।
स वि॒राजं॑ पर्येति प्र॒जान॑न् प्र॒जां पुष्टि॑ व॒र्धय॑मानो अ॒स्मे॥
वाज॑स्ये॒मां प्र॑स॒वः शि॑श्रिये दि॒वमि॒मा च॒ विश्वा॒ भुव॑नानि
स॒म्राट्। अदि॑त्सन्तं दापयतु प्र॒जान॑न् र॒यिं (४०)

च॑ नः॒ सर्व॑वीरां॒ नि य॑च्छतु॥ अ॒ग्रे अ॒च्छा व॑देह नः॒ प्रति॑
नः सु॒मना॑ भव। प्र॒णो य॑च्छ भुव॒स्पते॑ धन॒दा अ॑सि न॒स्त्वम्॥

प्र णो यच्छत्व॑र्यमा प्र भगुः प्र बृहस्पतिः॑। प्र देवाः प्रोत
सूनृता॑ प्र वाग्देवी ददातु नः॥ अर्यमणं॑ बृहस्पतिमिन्द्रं दानाय
चोदय। वाचं॑ विष्णुं॑ सरस्वतीं॑ सवितारं॑ (४१)

च वाजिनम्॑॥ सोमं॑ राजानं॑ वरुणमग्निमन्वारभामहे।
आदित्यान् विष्णुं॑ सूर्यं ब्रह्माणं॑ च बृहस्पतिम्॑॥ देवस्य॑ त्वा
सवितुः प्रसवे॑ऽश्विनोर्बाहुभ्यां॑ पूष्णो हस्ताभ्यां॑ सरस्वत्यै
वाचो यन्तुर्यत्रेणाग्नेस्त्वा साम्राज्येनाभिषिञ्चामीन्द्रस्य॑
बृहस्पतेस्त्वा साम्राज्येनाभिषिञ्चामि॥ (४२)

रयिं॑ सवितारं॑ षड्विंशच्च॑॥ [१०]

अग्निरेकाक्षरेण॑ वाचमुदजयदश्विनौ द्व्यक्षरेण॑ प्राणापाना-
वुदजयतां॑ विष्णुस्त्र्यक्षरेण॑ त्रील्लोकानुदजयत्सोमश्चतुरक्षरेण॑
चतुष्पदः॑ पशूनुदजयत् पूषा पञ्चाक्षरेण॑ पङ्क्तिमुदजयद्धाता॑
षडक्षरेण॑ षडृतूनुदजयन्मरुतः॑ सप्ताक्षरेण॑ सप्तपदां॑
शक्करीमुदजयन् बृहस्पतिरष्टाक्षरेण॑ गायत्रीमुदजयन्मित्रो
नवाक्षरेण॑ त्रिवृतं॑ स्तोममुदजय- (४३)

द्वरुणो दशाक्षरेण॑ विराजमुदजयदिन्द्र एकादशाक्षरेण॑
त्रिष्टुभमुदजयद् विश्वे देवा द्वादशाक्षरेण॑ जगतीमुदजयन्

वसंवस्त्रयोदशाक्षरेण त्रयोदशः स्तोममुदजयन् रुद्राश्चतुर्दशाक्षरेण चतुर्दशः स्तोममुदजयन्नादित्याः पञ्चदशाक्षरेण पञ्चदशः स्तोममुदजयन्नदितिः षोडशाक्षरेण षोडशः स्तोममुदजयत् प्रजापतिः सप्तदशाक्षरेण सप्तदशः स्तोममुदजयत् ॥ (४४)

अजयत् षट्त्वारिंशच्च ॥ [११]

उपयामगृहीतोऽसि नृषदं त्वा द्रुषदं भुवनसदमिन्द्राय जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिरिन्द्राय त्वोपयामगृहीतोऽस्यप्सुषदं त्वा घृतसदं व्योमसदमिन्द्राय जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिरिन्द्राय त्वोपयामगृहीतोऽसि पृथिविषदं त्वाऽन्तरिक्षसदं नाकसदमिन्द्राय जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिरिन्द्राय त्वा॥ ये ग्रहाः पञ्चजनीना येषां तिस्रः परमजाः। दैव्यः कोशः - (४५)

समुज्जितः। तेषां विशिप्रियाणामिषमूर्जः समग्रभीमेष ते योनिरिन्द्राय त्वा॥ अपाः रसमुद्वयसः सूर्यरश्मिः समाभृतम्। अपाः रसस्य यो रसस्तं वो गृह्णाम्युत्तममेष ते योनिरिन्द्राय त्वा॥ अया विष्ठा जनयन्कर्वराणि स हि

घृणि॑रु॒रुर्वरा॑य गा॒तुः। स प्र॒त्युदै॑द्ध॒रुणो॑ म॒ध्वो अ॒ग्रः॑ स्वा॒यां
यत्त॑नुवा॑ त॒नूमैर॑यत। उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽसि प्र॒जाप॑तये त्वा
जुष्टं॑ गृ॒ह्णाम्ये॒ष ते॒ योनिः॑ प्र॒जाप॑तये त्वा॥ (४६)

कोशस्तनुवां त्रयोदश च॥ [१२]

अ॒न्वह॑ मा॒सा अ॒न्वि॒द्वना॒न्यन्वो॑ष॒धीर॑नु पर्व॒तासः॑।
अ॒न्वि॒न्द्रः॑ रोद॑सी वाव॒शाने॑ अ॒न्वापो॑ अ॒जिहत॑ जाय॑मानम्॥
अनु॑ ते दा॒यि म॒ह इन्द्रि॑याय॑ स॒त्रा ते॒ विश्व॑मनु॑ वृ॒त्रह॑त्यै।
अनु॑ क्ष॒त्रम॑नु स॒हो यज॑त्रेन्द्र॑ दे॒वेभि॑रनु॑ ते नृ॒षह्यै॑॥
इन्द्रा॑णीमा॒सु ना॑रि॒षु सु॒पत्नी॑म॒हम॑श्रवम्। न ह्य॑स्या अ॒परं
च॒न ज॒रसा॑ (४७)

मर॑ते॒ पतिः॑॥ नाहमिन्द्रा॑णि रा॒रण स॒ख्युर्वृ॑षाक॑पेर् ऋ॒ते।
यस्ये॒दम॑प्य॑ ह॒विः प्रि॒यं दे॒वेषु॑ गच्छ॑ति॥ यो जा॒त ए॒व प्र॑थ॒मो
मन॑स्वान् दे॒वो दे॒वान् क्र॑तु॒ना पर्य॑भूषत्। यस्य॑ शु॒ष्माद्रो॑द॒सी
अभ्य॑सेतां नृ॒म्णस्य॑ म॒हा स ज॑नास॒ इन्द्रः॑॥ आ ते॑ म॒ह
इन्द्रो॑त्यु॒ग्र स॑म॒न्यवो॑ यथ्स॒मर॑न्त॒ सेनाः॑। पता॑ति दि॒द्युन्न॑र्यस्य
बाहु॑वोर्मा ते (४८)

मनो विष्वद्वियग्विचारीत्॥ मा नो मर्धो॑रा भ॑रा द॒द्धि तन्नः॑

प्र दा॒शुषे॒ दात॑वे॒ भूरि॒ यत् ते॑। नव्ये॑ दे॒ष्णे श॒स्ते अ॒स्मिन् तं
उ॒क्थे प्र ब्र॑वाम व॒यमिन्द्र॑ स्तुवन्तः॥ आ तू भ॑र॒ माकि॑रेतत्
परि॑ष्ठाद्विद्वा हि त्वा वसु॑पतिं वसू॑नाम्। इन्द्र॒ यत् ते माहि॑नं
दत्र॑मस्त्य॒स्मभ्यं तद्ध॑र्यश्च (४९)

प्र य॑न्धि॥ प्र॒दा॒तार॑ हवामह॒ इन्द्र॒मा ह॒विषा॑ व॒यम्। उ॒भा
हि ह॒स्ता वसु॑ना पृ॒णस्वाऽऽप्र॑ यच्छ दक्षि॑णा॒दोत॑ स॒व्यात्॥
प्र॒दा॒ता व॒ज्री वृ॑षभस्तुरा॒षादु॑ष्मी राजा॑ वृ॒त्रहा॑ सोम॒पावा॑।
अ॒स्मिन् य॒ज्ञे ब॒र्हिष्या॑ निषद्याथा॑ भव॒ यज॑मानाय॒ शं योः॥
इन्द्रः॑ सु॒त्रामा॒ स्ववा॑ अवो॒भिः सुमृ॑डी॒को भ॑वतु वि॒श्ववे॑दाः।
बा॒धतां॑ द्वे॒षो अ॒भयं॑ कृ॒णोतु॑ सु॒वीर्य॑स्य (५०)

पत॑यः स्याम॥ तस्य॑ व॒यं सु॑म॒तौ य॒ज्ञिय॑स्यापि॑ भ॒द्रे
सौम॑न॒से स्या॑म। स सु॒त्रामा॒ स्ववा॑ इन्द्रो॑ अ॒स्मे आ॒राचि॑द्वे॒षः
सनु॑तर्यु॒योतु॥ रे॒वती॑र्नः सध॒माद॑ इन्द्रे॑ सन्तु तु॒विवा॑जाः।
क्षु॒मन्तो॒ याभि॑र्म॒देम॥ प्रो ष्व॑स्मै पुरो॒रथ॑मिन्द्रा॒य शू॒षम॑र्चत।
अ॒भीके॑ चिदु॒ लोक॑कृ॒त्सङ्गे॑ स॒मथ्सु॑ वृ॒त्रहा॑। अ॒स्माकं॑ बोधि
चो॒दिता॑ नभ॒न्ताम॒न्यके॑षाम्। ज्या॒का अधि॑ धन्व॑सु (५१)

जरसा॒ मा ते॑ ह॒र्यश्च॑ सु॒वीर्य॑स्याध्येकं च॥ [१३]

॥ अष्टमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे अष्टमः प्रश्नः ॥

अनु॑मत्यै पुरो॒डाश॑म॒ष्टाक॑पालं॒ निर्व॑पति धेनु॒र्दक्षि॑णा॒ ये
प्र॒त्यञ्चः॒ शम्या॑या अव॒शीय॑न्ते॒ तन्नैर्ऋ॑तमेक॑कपालं॒ कृष्णं॑
वासः॑ कृष्णतूषं॒ दक्षि॑णा॒ वीहि॑ स्वाहाऽऽहु॑तिं जुषा॒ण ए॒ष
ते॑ निर्ऋ॒ते भा॒गो भू॒ते ह॒विष्म॑त्यसि मु॒ञ्चेम॑म॒हंसः॒ स्वाहा॒
नमो॑ य इ॒दं च॒कारा॑ऽऽदि॒त्यं च॒रुं निर्व॑पति वरो॒ दक्षि॑णाऽ-
ऽग्रावैष्ण॒वमेका॑दशकपालं॒ वाम॑नो व॒ही दक्षि॑णाऽग्री॒षोमी॑य-
(१)

मेका॑दशकपालं॒ हिर॑ण्यं॒ दक्षि॑णैन्द्रमेका॑दशकपालमृष॒भो
व॒ही दक्षि॑णाऽऽग्ने॒यम॒ष्टाक॑पालमैन्द्रं॒ दध्य॑ष॒भो व॒ही
दक्षि॑णैन्द्रा॒ग्रं द्वाद॑शकपालं॒ वैश्व॑दे॒वं च॒रुं प्र॑थम॒जो व॒त्सो
दक्षि॑णा सौ॒म्यः॒ श्या॑माकं च॒रुं वा॒सो दक्षि॑णा॒ सर॑स्वत्यै
च॒रुः॒ सर॑स्वते च॒रुं मि॑थुनौ गावौ॒ दक्षि॑णा॥ (२)

अ॒ग्री॒षोमी॑यं चतु॒स्त्रिंशच्च॑॥ [१]

आ॒ग्ने॒यम॒ष्टाक॑पालं॒ निर्व॑पति सौ॒म्यं च॒रुः॒ सा॒वि॒त्रं
द्वाद॑शकपालं॒ सार॑स्वतं च॒रुं पौ॒ष्णं च॒रुं मा॑रु॒तं स॒प्तक॑पालं

वैश्वदेवीमामिक्षां द्यावापृथिव्यमेककपालम्॥ (३)

अग्नेयमष्टादश॥ [२]

ऐन्द्राग्रमेकादशकपालं मारुतीमामिक्षां वारुणीमामिक्षां
कायमेककपालं प्रधास्यान् हवामहे मरुतो यज्ञवाहसः
करम्भेण सजोषसः॥ मो षू णं इन्द्र पृथ्सु देवास्तु स्म ते
शुष्मिन्नवया। मही ह्यस्य मीढुषो यव्या। हविष्मतो मरुतो
वन्दते गीः॥ यद् ग्रामे यदरण्ये यत्सभायां यदिन्द्रिये।
यच्छूद्रे यदर्य एनश्चकृमा वयम्। यदेकस्याधि धर्मणि
तस्यावयजनमसि स्वाहा॥ अक्रन् कर्म कर्मकृतः सह वाचा
मयोभुवा॥ देवेभ्यः कर्म कृत्वाऽस्तं प्रेतं सुदानवः॥ (४)

वयं यद् विश्वतिश्च॥ [३]

अग्नयेऽनीकवते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति साकं
सूर्येणोद्यता मरुद्भ्यः सान्तपनेभ्यो मध्यन्दिने चरुं मरुद्भ्यो
गृहमेधिभ्यः सर्वासां दुग्धे सायं चरुं पूर्णां दर्वि परां पत
सुपूर्णां पुनरापत। वस्त्रेव वि क्रीणावहा इषमूर्जं शतक्रतो॥
देहि मे ददामि ते नि मे धेहि नि ते दधे। निहारमिन्नि मे

हरा निहारं (५)

नि हरामि ते॥ मरुद्भ्यः क्रीडिभ्यः पुरोडाशः
सप्तकपालं निर्वपति साकः सूर्येणोद्यताग्नेयमष्टाकपालं
निर्वपति सौम्यं चरुः सावित्रं द्वादशकपालः
सारस्वतं चरुं पौष्णं चरुमैन्द्राग्नमेकादशकपालमैन्द्रं
चरुं वैश्वकर्मणमेककपालम्॥ (६)

हरा निहारं त्रिंशच्च॥ [४]

सोमाय पितृमते पुरोडाशः षट्कपालं निर्वपति पितृभ्यो
बर्हिषद्भ्यो धानाः पितृभ्योऽग्निष्वात्तेभ्योऽभिवाच्यायै दुग्धे
मन्थमेतत् ते तत् ये च त्वामन्वेतत् ते पितामह प्रपितामह
ये च त्वामन्वत्रं पितरो यथाभागं मन्दध्वः सुसुन्दशं त्वा
वयं मघवन् मन्दिषीमहि॥ प्र नूनं पूर्णवंन्धुरः स्तुतो यासि
वशाः अनु॥ योजा न्विन्द्र ते हरी॥ (७)

अक्षन्नमीमदन्त ह्यवं प्रिया अधूषत॥ अस्तोषत
स्वभानवो विप्रा नविष्ठया मती॥ योजा न्विन्द्र ते हरी॥
अक्षन् पितरोऽमीमदन्त पितरोऽतीतृपन्त पितरोऽमीमृजन्त
पितरः॥ परेत पितरः सोम्या गम्भीरैः पृथिभिः पूर्यैः॥ अथा

पितृन्सुविदत्रां॑ अपीत॑ यमेन॑ ये संध॒मादं॑ मद॑न्ति॥ मनो॒
न्वा हु॑वामहे नाराश॑सेन॒ स्तोमै॑न पित॒ृणां च॒ मन्म॑भिः॥
आ (८)

न॑ एतु॒ मनः॒ पुनः॒ ऋत्वे॒ दक्षा॑य जी॒वसे॑॥ ज्योक् च॒ सूर्य॑
दृ॒शे॥ पुन॑र्नः पि॒तरो॒ मनो॒ ददा॑तु दै॒व्यो ज॑नः॥ जी॒वं ब्रा॑तः
स॒चेम॑हि॥ यद॒न्तरि॑क्षं पृथि॒वीमु॑त द्यां यन्मा॒तरं॑ पि॒तरं॑ वा
जि॒हिःसि॑म॥ अ॒ग्निर्मा॑ तस्मा॒देन॑सो गार्ह॑पत्यः प्र मु॑श्चतु
दुरि॒ता या॑नि च॒कृम॑ क॒रोतु॑ माम॑ने॒नस॑म्॥ (९)

हरी॒ मन्म॑भिरा चतु॑श्चत्वारि॑शच्च॥ [५]

प्र॒तिपू॒रुष॑मेकं॒कपाला॑न्निर्व॒पत्ये॑क॒मति॑रिक्तं॒ याव॑न्तो गृ॒ह्याः
स्म॒स्तेभ्यः॒ कर्म॑करं पशूना॑ शर्मा॑सि॒ शर्म॑ यज॑मानस्य॒ शर्म॑ मे
य॒च्छैकं॑ ए॒व रु॒द्रो न॑ द्वितीया॑य तस्थ आ॒खुस्ते॑ रु॒द्र प॑शुस्तं
जु॒षस्वैष॑ ते॒ रु॒द्र भा॒गः स॒ह स्व॑स्राऽम्बि॒कया॒ तं जु॑षस्व
भे॒षजं॑ गवेऽश्वा॑य॒ पुरु॑षाय॒ भे॒षज॑मथो अ॒स्मभ्य॑ भे॒षजः॑
सुभे॑षजं॒ (१०)

यथाऽस॑ति॥ सु॒गं मे॒षाय॑ मे॒ष्यां अवा॑म्ब रु॒द्रम॑दिम॒ह्यव॑ दे॒वं
त्र्य॑म्बकम्॥ यथा॑ नः॒ श्रेय॑सः॒ कर॑द्यथा॒ नो व॑स्य॑सः॒ कर॑द्यथा॒

नः पशुमत्तुः करद्वया नो व्यवसाययात्॥ त्र्यम्बकं यजामहे
 सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्॥ उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय मा-
 ऽमृतात्॥ एष ते रुद्र भागस्तं जुषस्व तेनावसेन पुरो
 मूर्जवतोऽतीह्यवततधन्वा पिनाकहस्तः कृत्तिवासाः॥ (११)

सुभेषजमिहि त्रीणि च॥ [६]

ऐन्द्राग्रं द्वादशकपालं वैश्वदेवं चरुमिन्द्राय शुनासीराय
 पुरोडाशं द्वादशकपालं वायव्यं पयः सौर्यमेककपालं
 द्वादशगवः सीरं दक्षिणाऽऽग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति रौद्रं
 गावीधुकं चरुमैन्द्रं दधिं वारुणं यवमयं चरुं वहिनीं
 धेनुर्दक्षिणा ये देवाः पुरःसदोऽग्निनेत्रा दक्षिणसदो यमनेत्राः
 पश्चात्सदः सवितृनेत्रा उत्तरसदो वरुणनेत्रा उपरिषदो
 बृहस्पतिनेत्रा रक्षोहणस्ते नः पान्तु ते नोऽवन्तु तेभ्यो (१२)

नमस्तेभ्यः स्वाहा समूढः रक्षः सन्दग्धः रक्ष इदमहः
 रक्षोऽभि सं दहाम्यग्नये रक्षोघ्ने स्वाहा यमाय सवित्रे
 वरुणाय बृहस्पतये दुवस्वते रक्षोघ्ने स्वाहा प्रष्टिवाही रथो
 दक्षिणा देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो
 हस्ताभ्यां रक्षसो वधं जुहोमि हतः रक्षोऽवधिष्म रक्षो

यद्वस्ते तदक्षिणा (१३)

तेभ्यः पञ्चचत्वारिंशच्च॥ [७]

धा॒त्रे पु॒रोडा॑शं द्वा॒दश॑कपालं निर्व॑प॒त्यनु॑म॒त्यै
 च॒रुः रा॒कायै॑ च॒रुः सि॒नीवा॒ल्यै च॒रुं कु॒ह्वै च॒रुं
 मि॒थुनौ गा॒वौ दक्षि॑णाऽऽग्ना॒वैष्ण॒वमेका॑दशकपालं
 निर्व॑प॒त्यैन्द्रा॒वैष्ण॒वमेका॑दशकपालं वैष्ण॒वं त्रि॑कपालं
 वा॒म॒नो व॒ही दक्षि॑णाऽग्नी॒षोमी॒यमेका॑दशकपालं निर्व॑प॒तीन्द्रा॒
 सो॒मी॒यमेका॑दशकपालः सौ॒म्यं च॒रुं ब॒भ्रुर्दक्षि॑णा सोमा॒पौष्णं
 च॒रुं निर्व॑प॒त्यैन्द्रा॒पौष्णं च॒रुं पौ॒ष्णं च॒रुः श्या॒मो दक्षि॑णा
 वै॒श्वान॒रं द्वा॒दश॑कपालं निर्व॑प॒ति हि॒र॒ण्यं दक्षि॑णा वा॒रु॒णं
 य॒व॒मयं॑ च॒रुम॑श्वो दक्षि॑णा॥ (१४)

निर॒ष्टौ च॥ [८]

बा॒र॒ह॒स्प॒त्यं च॒रुं निर्व॑प॒ति ब्र॒ह्म॒णो गृ॒हे शि॑ति॒पृ॒ष्ठो
 दक्षि॑णै॒न्द्रमेका॑दशकपालः राज॒न्य॒स्य गृ॒ह ऋ॒षभो॑ दक्षि॑णाऽऽ
 दि॒त्यं च॒रुं म॒हिष्यै॑ गृ॒हे धे॒नुर्दक्षि॑णा नैर्ऋ॒तं च॒रुं
 प॑रि॒वृ॒त्त॒यै गृ॒हे कृ॒ष्णा॒नां व्री॒ही॒णां न॒ख॒निर्भि॑न्नं कृ॒ष्णा कू॒टा

दक्षिणाऽऽग्नेयमृष्टाकंपालः५ सेनान्यो गृहे हिरण्यं दक्षिणा
वारुणं दशकंपालः५ सूतस्य गृहे महानिरष्टो दक्षिणा
मारुतः५ सप्तकंपालं ग्रामण्यो गृहे पृश्निर्दक्षिणा सावित्रं
द्वादशकंपालं (१५)

क्षत्तुर्गृह उपध्वस्तो दक्षिणाऽऽश्विनं द्विकंपालः५
सङ्गृहीतुर्गृहे संवात्यो दक्षिणा पौष्णं चरुं भागदुघस्य गृहे
श्यामो दक्षिणा रौद्रं गावीधुकं चरुमक्षावापस्य गृहे शबल
उद्गारो दक्षिणेन्द्राय सुत्राम्नो पुरोडाशमेकादशकंपालं प्रति
निर्वपतीन्द्रायाः५ होमुचेऽयं नो राजा वृत्रहा राजा भूत्वा
वृत्रं वेध्यान्मैत्राबार्हस्पत्यं भवति श्वेतायै श्वेतवत्सायै दुग्धे
स्वयम्मूर्ते स्वयम्मथित आज्य आश्वत्थे (१६)

पात्रे चतुःस्रक्तौ स्वयमवपन्नायै शाखायै कर्णाः५ श्वाकर्णाः५ श्व
तण्डुलान् वि चिनुयाद्ये कर्णाः स पयसि बार्हस्पत्यो
येऽकर्णाः स आज्ये मैत्रः स्वयं कृता वेदिर्भवति स्वयन्दिनं
बर्हिः स्वयं कृत इध्मः सैव श्वेता श्वेतवत्सा दक्षिणा (१७)

सावित्रं द्वादशकंपालमाश्वत्थे त्रयस्त्रिंशच्च॥ [१]

अग्रये गृहपतये पुरोडाशमृष्टाकंपालं निर्वपति कृष्णानां

ब्रीहीणां॑ सोमाय॑ वनस्पतये॑ श्यामाकं॑ चरुं॑ सवित्रे॑
 सत्यप्रसवाय॑ पुरोडाशं॑ द्वादशकपालमाशूनां॑ ब्रीहीणां॑
 रुद्राय॑ पशुपतये॑ गावीधुकं॑ चरुं॑ बृहस्पतये॑ वाचस्पतये॑ नैवारं॑
 चरुमिन्द्राय॑ ज्येष्ठाय॑ पुरोडाशमेकादशकपालं॑ महाब्रीहीणां॑
 मित्राय॑ सत्यायाऽऽम्बानां॑ चरुं॑ वरुणाय॑ धर्मपतये॑ यवमयं॑
 चरुं॑ सविता त्वां॑ प्रसवानां॑ सुवतामग्निर्गृहपतीनां॑ सोमो॑
 वनस्पतीनां॑ रुद्रः॑ पशूनां॑ (१८)

बृहस्पतिर्वाचामिन्द्रो॑ ज्येष्ठानां॑ मित्रः॑ सत्यानां॑ वरुणो॑
 धर्मपतीनां॑ ये देवा देवसुवः॑ स्थ त इममामुष्यायणमनमित्राय॑
 सुवध्वं॑ महते॑ क्षत्राय॑ महत॑ आधिपत्याय॑ महते॑ जानंराज्यायैष
 वो॑ भरता॑ राजा॑ सोमोऽस्माकं॑ ब्राह्मणानां॑ राजा॑ प्रति॑
 त्यन्नाम॑ राज्यम॑धायि॑ स्वां॑ तनुवं॑ वरुणो॑ अशिश्नेच्छुचैर्मित्रस्य॑
 व्रत्या॑ अभूमाम॑न्महि॑ महत॑ ऋतस्य॑ नाम॑ सर्वे॑ व्राता॑
 वरुणस्याभूवन्वि॑ मित्र॑ एवैररातिमतारीदसूषुदन्त॑ यज्ञियां॑
 ऋतेन॑ व्यु॑ त्रितो॑ जरिमाणं॑ न आनङ् विष्णोः॑ क्रमोऽसि॑
 विष्णोः॑ क्रान्तम॑सि॑ विष्णोर्विक्रान्तम॑सि॑॥ (१९)

अ॒र्थे॒तः स्था॒ऽपां पति॑रसि॒ वृषा॑स्यूर्मिर्वृष॒सेनो॑ऽसि
 ब्रज॒क्षितः॑ स्थ म॒रुता॒मोजः॑ स्थ सूर्य॑वर्चसः स्थ सूर्य॑त्वचसः
 स्थ मा॒न्दाः स्थ वा॒शाः स्थ श॒क्र॑रीः स्थ वि॒श्वभृ॑तः स्थ
 जन॒भृ॑तः स्था॒ऽग्नेस्ते॑ज॒स्याः स्था॒ऽपामो॑षधीना॒ऽ रसः॑
 स्था॒ऽपो दे॒वीर्मधु॑मतीरगृह्ण॒न्नूर्ज॑स्वती राज॒सूया॑य चि॒ता॒नाः।
 याभि॑र्मि॒त्रावरु॑णाव॒भ्यषि॑ञ्चन् याभि॑रिन्द्र॒मन॑य॒न्नत्य॑रा॒तीः॥
 रा॒ष्ट्र॒दाः स्थ॑ रा॒ष्ट्रं द॑त्त॒ स्वाहा॑ रा॒ष्ट्र॒दाः स्थ॑ रा॒ष्ट्रम॒मुष्मै॑
 दत्त॥ (२०)

अत्येकादश च॥ [११]

दे॒वी॒रापः॑ सं मधु॑मती॒र्मधु॑मतीभिः सृज्य॒ध्वं म॒हि॒ वर्चः॑
 क्ष॒त्रिया॑य वन्वा॒ना अना॑धृष्टाः सी॒द॒तोर्ज॑स्वती॒र्महि॑ वर्चः
 क्ष॒त्रिया॑य दध॑ती॒रनि॑भृष्टमसि वा॒चो ब॒न्धु॑स्तपो॒जाः सोम॑स्य
 दा॒त्रम॑सि शु॒क्रा वः॑ शु॒क्रेणोत्पु॑नामि च॒न्द्राश्च॒न्द्रेणा॑मृता॒ अमृ॑तेन॒
 स्वाहा॑ राज॒सूया॑य चि॒ता॒नाः॥ स॒ध॒मादो॑ द्यु॒ग्निनी॒रूर्ज॑ ए॒ता
 अ॒नि॑भृष्टा अप॒स्युवो॑ वसा॑नः। प॒स्त्या॑सु च॒क्रे वरु॑णः
 स॒ध॒स्थम॑पा॒ऽ शिशु॑र्- (२१)

मा॒तृ॒त॒मा॒स्व॒न्तः॥ क्ष॒त्र॒स्यो॒ल्ब॒म॒सि क्ष॒त्र॒स्य॒ यो॒नि॒र॒स्या॒वि॒त्रो
अ॒ग्नि॒र्गृ॒ह॒प॒ति॒रा॒वि॒त्र इन्द्रो॑ वृ॒द्ध॒श्र॒वा आ॒वि॒त्रः पू॒षा वि॒श्व॒वे॒दा
आ॒वि॒त्रो मि॒त्रा॒वरु॑णावृ॒तावृ॒धावा॒वि॒त्रे द्या॒वापृ॑थि॒वी धृ॒त॒व्र॒ते
आ॒वि॒त्रा दे॒व्यदि॑तिर्वि॒श्वरू॑प्या॒वि॒त्रोऽय॒म॒सा॒वा॒मु॒ष्या॒य॒णो॑ऽस्यां
वि॒श्व॒स्मिन् रा॒ष्ट्रे म॑ह॒ते क्ष॒त्राय॑ म॒ह॒त आ॒धि॒प॒त्या॒य म॑ह॒ते
जा॒न॒रा॒ज्या॒यैष वो॑ भ॒रता॒ राजा॒ सोमो॑ऽस्माकं ब्रा॒ह्म॒णा॒नाः
रा॒जेन्द्र॑स्य (२२)

वज्रो॑ऽसि॒ वा॒र्त्रघ्न॑स्त्वया॒ऽयं वृ॒त्रं वे॒ध्याच्छ॑त्रु॒बाध॑नाः स्थ
पा॒त मा॑ प्र॒त्यश्च॑ पा॒त मा॑ ति॒र्यश्च॑म॒न्वश्च॑ मा पा॒त दि॒ग्भ्यो
मा॑ पा॒त वि॒श्वो॑भ्यो मा ना॒ष्ट्राभ्यः॑ पा॒त हि॒र॒ण्य॒वर्णा॑वु॒षसा॑
वि॒रो॒के॒ऽयः स्थू॒णावु॑दि॒तौ सू॒र्य॒स्याऽऽरो॑ह॒तं वरु॑ण मि॒त्रं ग॑र्तं
तत॑श्चक्षा॒थाम॑दि॒तिं दि॒तिं च॥ (२३)

शिशुरिन्द्रस्यैकचत्वारिंशच्च॥ [१२]

स॒मि॒ध॒मा ति॑ष्ठ गाय॒त्री त्वा॒ छन्द॑सामवतु त्रि॒वृ॒थ॒स्तोमो॑
रथ॑न्त॒रः॑ सा॒मा॒ग्नि॒र्दे॒वता॒ ब्रह्म॑ द्रवि॑णमु॒ग्रामा॑ ति॑ष्ठ त्रि॒ष्टुप् त्वा॒
छन्द॑सामवतु प॒ञ्चद॑शः स्तोमो॑ बृ॒ह॒थ॒सामेन्द्रो॑ दे॒वता॑ क्ष॒त्रं द्रवि॑णं
वि॒राज॑मा ति॑ष्ठ जग॑ती त्वा॒ छन्द॑सामवतु स॒प्तद॑शः स्तोमो॑

वैरूपं सामं मरुतो देवता विद्वविणमुदीचीमा तिष्ठानुष्टुप्
त्वा (२४)

छन्दसामवत्वेकविंशः स्तोमो वैराजं सामं मित्रावरुणौ
देवता बलं द्रविणमूर्ध्वामा तिष्ठ पङ्क्तिस्त्वा छन्दसामवतु
त्रिणवत्रयस्त्रिंशौ स्तोमौ शाक्ररैवते सामनी बृहस्पतिर्देवता
वर्चो द्रविणमीदृङ् चाँन्यादृङ् चैतादृङ् च प्रतिदृङ् च
मितश्च सम्मितश्च सभराः। शुक्रज्योतिश्च चित्रज्योतिश्च
सत्यज्योतिश्च ज्योतिष्मांश्च सत्यश्चर्तपाश्चा- (२५)

त्यंहाः। अग्नये स्वाहा सोमाय स्वाहा सवित्रे स्वाहा
सरस्वत्यै स्वाहा पूष्णे स्वाहा बृहस्पतये स्वाहेन्द्राय स्वाहा
घोषाय स्वाहा श्लोकाय स्वाहाऽंशाय स्वाहा भगाय स्वाहा
क्षेत्रस्य पतये स्वाहा पृथिव्यै स्वाहाऽन्तरिक्षाय स्वाहा दिवे
स्वाहा सूर्याय स्वाहा चन्द्रमसे स्वाहा नक्षत्रेभ्यः स्वाहाऽद्भ्यः
स्वाहौषधीभ्यः स्वाहा वनस्पतिभ्यः स्वाहा चराचरेभ्यः स्वाहा
परिप्लवेभ्यः स्वाहा सरीसृपेभ्यः स्वाहा॥ (२६)

अनुष्टुप्चर्तपाश्च सरीसृपेभ्यः स्वाहा॥ [१३]

सोमस्य त्विषिरसि तवेव मे त्विषिर्भूयादमृतमसि मृत्योर्मा

पाहि दि॒द्योन्मा॑ पा॒ह्यवे॑ष्टा द॒न्द॒शू॒का नि॒र॑स्तं न॒मु॒चेः शि॒रः॥
 सोमो॑ रा॒जा वरु॑णो दे॒वा ध॑र्म॒सुव॑श्च॒ ये। ते ते॒ वाच॑ः सु॒वन्तां॑
 ते ते॒ प्रा॒णः सु॒वन्तां॑ ते ते॒ चक्षुः॑ सु॒वन्तां॑ ते ते॒ श्रोत्र॑ः
 सु॒वन्ता॑ः सोम॑स्य त्वा द्यु॒म्नेना॒भिषि॑श्चाम्य॒ग्नेस्- (२७)

तेज॑सा॒ सूर्य॑स्य॒ वर्च॑सेन्द्र॒स्येन्द्रि॑येण॑ मि॒त्रावरु॑णयोर्वी॒र्येण॑
 म॒रुता॑मोज॑सा क्ष॒त्राणां॑ क्ष॒त्रप॑तिर॒स्यति॑ दि॒वस्पा॑हि
 स॒माव॑वृ॒त्रन्नध॑रागु॒दीची॑रहि॑ बु॒ध्रिय॑मनु॒ सञ्चर॑न्ती॒स्ताः
 पर्व॑तस्य वृष॒भस्य॑ पृ॒ष्ठे नाव॑श्चरन्ति स्व॒सिचं॑ इ॒या॒नाः॥ रु॒द्र
 यत्ते॒ क्रयी॑ परं॒ नाम॒ तस्मै॑ हु॒तम॑सि य॒मेष्ट॑मसि। प्र॒जाप॑ते॒ न
 त्वदे॒तान्य॑न्यो वि॒श्वा जा॒तानि॑ परि॒ ता ब॑भूव। यत्का॑मास्ते
 जुहु॑मस्तन्नो॑ अस्तु व॒यः स्या॑म॒ पत॑यो रयी॒णाम्॥ (२८)

अ॒ग्नेस्तेका॑दश च॥ _____ [१४]

इन्द्र॑स्य॒ वज्रो॑ऽसि॒ वार्त्र॑घ्न॒स्त्वया॑ऽयं वृ॒त्रं व॑ध्यान्मि॒त्रावरु॑ण-
 योस्त्वा प्र॒शास्त्रोः॑ प्र॒शिषा॑ युन॒ज्मि य॒ज्ञस्य॑ यो॒गेन॑ वि॒ष्णोः॑
 क्रमो॑ऽसि॒ विष्णोः॑ क्रा॒न्तम॑सि॒ विष्णोर्वि॑क्रा॒न्तम॑सि म॒रुतां॑
 प्र॒सवे॑ जैष॒माप्तं॑ म॒नः स॒म॒हमिन्द्रि॑येण॑ वी॒र्येण॑ प॒शूनां॑ म॒न्युर॑सि॒

तवेव मे मन्युर्भूयान्नमो मात्रे पृथिव्यै माऽहं मातरं पृथिवीं
हिंसिषं मा (२९)

मां माता पृथिवी हिंसीदियदस्यायुरस्यायुर्मे धेह्यूर्गस्यूजं
मे धेहि युङ्क्षि वर्योऽसि वर्यो मयि धेह्यग्रये गृहपतये
स्वाहा सोमाय वनस्पतये स्वाहेन्द्रस्य बलाय स्वाहा
मरुतामोजसे स्वाहा हंसः शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसद्धोता
वेदिषदतिथिर्दुरोणसत्। नृषद्वरसदृतसद्धोमसदब्जा गोजा
ऋतजा अद्रिजा ऋतं बृहत्॥ (३०)

हिंसिषं मर्तजास्त्रीणि च॥ [१५]

मित्रोऽसि वरुणोऽसि समहं विश्वेदेवैः क्षत्रस्य नाभिरसि
क्षत्रस्य योनिरसि स्योनामा सीद सुषदामा सीद मा त्वां
हिंसीन्मा मां हिंसीन्निषसाद धृतव्रतो वरुणः पस्त्यांस्वा
साम्राज्याय सुक्रतुर्ब्रह्मा(३)न् त्वं राजन् ब्रह्माऽसि सविता-
ऽसि सत्यसवो ब्रह्मा(३)न् त्वं राजन् ब्रह्माऽसीन्द्रोऽसि
सत्यौजा (३१)

ब्रह्मा(३)न् त्वं राजन् ब्रह्माऽसि मित्रोऽसि सुशेवो
ब्रह्मा(३)न् त्वं राजन् ब्रह्माऽसि वरुणोऽसि सत्यधर्मेन्द्रस्य

वज्रोऽसि वार्त्रघ्नस्तेन मे रध्य दिशोऽभ्ययं राजा-
 ऽभूत्सुश्लोकाँ(४) सुमङ्गलाँ(४) सत्यराजा(३)न्। अपां नम्रे
 स्वाहोर्जो नम्रे स्वाहाऽग्रये गृहपतये स्वाहा॥ (३२)

सत्योजाँश्चत्वारिंशच्च॥ [१६]

आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति हिरण्यं दक्षिणा सारस्वतं चरुं
 वत्सतुरी दक्षिणा सावित्रं द्वादशकपालमुपध्वस्तो दक्षिणा
 पौष्णं चरुं श्यामो दक्षिणा बार्हस्पत्यं चरुं शितिपृष्ठो
 दक्षिणैन्द्रमेकादशकपालमृषभो दक्षिणा वारुणं दशकपालं
 महानिरष्टो दक्षिणा सौम्यं चरुं बभ्रुर्दक्षिणा त्वाष्ट्रमष्टाकपालं
 शुण्ठो दक्षिणा वैष्णवं त्रिकपालं वामनो दक्षिणा॥ (३३)

आग्नेयं द्विचत्वारिंशत्॥ [१७]

सृद्यो दीक्षयन्ति सृद्यः सोमं क्रीणन्ति पुण्डरिस्रजां
 प्र यच्छति दशभिर्वत्सतुरैः सोमं क्रीणाति दशपेयो
 भवति शतं ब्राह्मणाः पिबन्ति सप्तदशं स्तोत्रं भवति
 प्राकाशावध्वर्यवे ददाति स्रजमुद्गात्रे रुक्मं होत्रे-
 ऽश्वं प्रस्तोतृप्रतिहर्तृभ्यां द्वादश पष्ठौहीर्ब्रह्मणे वशां
 मैत्रावरुणायर्षभं ब्राह्मणाच्छुं सिने वासंसी नेष्टापोतृभ्यां

स्थूरिं यवाचितमच्छावाकायानुद्वाहमग्नीधे भार्गवो होता
भवति श्रायन्तीयं ब्रह्मसामं भवति वारवन्तीयमग्निष्टोमसामं
सारस्वतीरपो गृह्णाति॥ (३४)

वारवन्तीयं चत्वारि च॥ [१८]

आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति हिरण्यं दक्षिणैन्द्रमेकादश-
कपालमृषभो दक्षिणा वैश्वदेवं चरुं पिशङ्गीं पष्ठौही दक्षिणा
मैत्रावरुणीमामिक्षां वशा दक्षिणा बार्हस्पत्यं चरुं
शितिपृष्ठो दक्षिणाऽऽदित्यां मल्हं गर्भिणीमा लभते मारुतीं
पृश्निं पष्ठौहीमश्विभ्यां पूष्णे पुरोडाशं द्वादशकपालं निर्वपति
सरस्वते सत्यवाचे चरुं सवित्रे सत्यप्रसवाय पुरोडाशं
द्वादशकपालं तिसृधन्वं शुष्कदृतिर्दक्षिणा॥ (३५)

आग्नेयं सप्तचत्वारिंशत्॥ [१९]

आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति सौम्यं चरुं सवित्रं
द्वादशकपालं बार्हस्पत्यं चरुं त्वाष्ट्रमष्टाकपालं वैश्वानरं
द्वादशकपालं दक्षिणो रथवाहनवाहो दक्षिणा सारस्वतं
चरुं निर्वपति पौष्णं चरुं मैत्रं चरुं वारुणं चरुं क्षैत्रपत्यं

च॒रुमा॑दि॒त्यं च॒रुमु॑त्त॒रो रथ॑वा॒हनवा॑हो दक्षि॑णा॥ (३६)

अ॒ग्नेयं चतु॑स्त्रिंशत्॥ [२०]

स्वा॒र्द्धीं त्वा॑ स्वा॒दुना॑ ती॒व्रां ती॒व्रेणा॑मृता॑म॒मृतेन॑ सृ॒जामि॑
स॒सोमे॑न॒ सोमो॑ऽस्य॒श्विभ्या॑ पच्य॒स्व सर॑स्वत्यै पच्य॒स्वेन्द्रा॑य
सु॒त्राम्णे॑ पच्य॒स्व पु॒नातु॑ ते परि॒स्रुत॑ः सोम॑ः सूर्य॑स्य
दुहि॑ता। वारे॑ण॒ शश्व॑ता॒ तना॑॥ वा॒युः पू॒तः प॒वित्रे॑ण
प्र॒त्यङ्ख॑सोमो॑ अति॑द्रुतः। इन्द्र॑स्य॒ युज्यः॑ सखा॑॥ कु॒विद॑ङ्ग
यव॑मन्तो॒ यव॑ चि॒द्यथा॑ दान्त्य॑नुपूर्वं वि॒यूय॑। इहे॑हैषां कृणुत॑
भो॒ज॒नानि॑ ये ब॒र्हिषो॑ नमो॑वृत्तिं न ज॒ग्मुः॥ आ॒श्विनं॑ धू॒म्रमा॑
ल॑भते सार॒स्वतं॑ मे॒षमै॑न्द्रमृ॒षभ॑मै॒न्द्रमे॑का॒दश॑कपालं॒ निर्व॑पति
सावि॑त्रं द्वा॒दश॑कपालं॒ वारु॑णं दश॑कपाल॒ः सोम॑प्रतीकाः
पि॒तर॑स्तृ॒ष्णुत॑ वड॑बा दक्षि॑णा॥ (३७)

भो॒ज॒नानि॑ षड्विंशतिश्च॥ [२१]

अ॒ग्नावि॑ष्णू म॒हि तद्वा॑ म॒हित्वं॑ वी॒तं घृ॒तस्य॑ गु॒ह्यानि॑ नाम॑।
दमे॑दमे स॒प्त रत्ना॑ दधा॑ना॒ प्रति॑ वां जि॒ह्वा घृ॒तमा॑ च॒र॒ण्येत्॥
अ॒ग्नावि॑ष्णू म॒हि धाम॑ प्रि॒यं वा॑ वी॒थो घृ॒तस्य॑ गु॒ह्या जुषा॑णा।

दमेदमे सुष्टुतीर्वावृधाना प्रति वां जिह्वा घृतमुच्चरण्येत्॥ प्र
णो देवी सरस्वती वाजैर्भिर्वाजिनीवती। धीनामवित्र्यवतु।
आ नो दिवो बृहतः (३८)

पर्वतादा सरस्वती यजता गन्तु यज्ञम्। हव देवी
जुंजुषाणा घृताचीं शग्मां नो वाचमुशती शृणोतु॥ बृहस्पते
जुषस्व नो हव्यानि विश्वदेव्य। रास्व रत्नानि दाशुषे॥
एवा पित्रे विश्वदेवाय वृष्णे यज्ञैर्विधेम नमसा हविर्भिः।
बृहस्पते सुप्रजा वीरवन्तो वयः स्याम पतयो रयीणाम्॥
बृहस्पते अति यदर्यो अर्हाद्दुमद्विभाति क्रतुमञ्जनेषु।
यद्दीदयच्छवस- (३९)

-र्तप्रजात तदस्मासु द्रविणं धेहि चित्रम्॥ आ नो
मित्रावरुणा घृतैर्गव्यूतिमुक्षतम्। मध्वा रजांसि सुक्रतू॥
प्र बाहवांसि सृतं जीवसे न आ नो गव्यूतिमुक्षतं घृतेन।
आ नो जने श्रवयतं युवाना श्रुतं मे मित्रावरुणा हवेमा॥
अग्निं वः पूर्य गिरा देवमीडे वसूनाम्। सपर्यन्तः पुरुप्रियं
मित्रं न क्षेत्रसाधसम्॥ मक्षू देववतो रथः (४०)

शूरो वा पृथ्सु कासु चित्। देवानां य इन्मनो यजमान

इयक्षत्यभीदयज्वनो भुवत्॥ न यजमान रिष्यसि न सुन्वान्
 न देवयो॥ असदत्र सुवीर्यमुत त्यदाश्वश्वेयम्॥ नकिष्टं
 कर्मणा नशन्न प्र योषन्न योषति॥ उप क्षरन्ति सिन्धवो
 मयोभुवं ईजानं च यक्ष्यमाणं च धेनवः। पृणन्तं च पपुंरिं
 च (४१)

श्रवस्यवो घृतस्य धारा उप यन्ति विश्वतः॥ सोमारुद्रा
 वि वृहत् विषूचीममीवा या नो गयमाविवेश। आरे बांधेथां
 निर्ऋतिं पराचैः कृतं चिदेनः प्रमुमुक्तमस्मत्॥ सोमारुद्रा
 युवमेतान्यस्मे विश्वा तनूषु भेषजानि धत्तम्। अव स्यतं
 मुञ्चतं यन्नो अस्ति तनूषु बद्धं कृतमेनो अस्मत्॥ सोमापूषणा
 जनना रयीणां जनना दिवो जनना पृथिव्याः। जातौ विश्वस्य
 भुवनस्य गोपौ देवा अकृण्वन्नमृतस्य नाभिम्॥ इमौ देवौ
 जायमानौ जुषन्तेमौ तमांसि गूहतामजुष्टा। आभ्यामिन्द्रः
 पक्वामास्वन्तः सोमापूषभ्यां जनदुस्त्रियांसु (४२)

बृहत्ः शर्वसा रथः पपुंरिं च दिवो जनना पञ्चविंशतिश्च॥ [२२]

This PDF was downloaded from <http://stotrasamhita.github.io>.

GitHub: <http://stotrasamhita.github.io> | <http://github.com/stotrasamhita>

Credits: <http://stotrasamhita.github.io/about/>